Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 35 גראשען הײנט 16 זײטען.

נײער פאלקסבלאט

Nr. 149. | Łódź, Piątek 28 czerwca 1929 | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ סיון תרפ"ט | Nr. 149

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פּיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

פּארק העלענאוו

„לינת הצדק" זונטאג, דעם 30-טן יוני ד. י.
2 א זייגער נאכמ. וועט פארקומען לטובת

א גרויסע גארטען=פערוויילונג

מיט א גראנדיעזען פּראָגראם

פערבונדן מיט **א רייכער פאנטאזיע לאטעריע** מיט זעהר פיל ווערטפולע געווינסן, ווי: סחורות אויף אנציגער און קאָסטיומען, פערפום - באָנבאָניערקעס א. אַ. וו.

2 אָרקעסטערס 2 ■ פייערווערק ■ קאנפעטי ■ אויסערדעם א גאנצע רייה איבערראשונגען.

איינגאַנג פאר דערוואקסענע 1.50 זל. פאר קינדער און שילער 50 גר.

פּארק העלענאוו

בעמערקונג: פאלס פון אינגינסטיגען וועטער קומט די פערוויילונג פאָר זונטאָג דעם 7-טען יולי ד. י.

אלע יודען מוזען דאס וויסען!

אז נור די **איינציגע ווארשטען=פאבריק**

פון די **פעראייניגטע יודישע פליישער** אין לאָדז

געפינט זיך אונטער דער השגחה פון די לאָדזער רבנים הרב ר' יוסעלע פיינער שליט"א, הרב ר' מרדכי ניסן קרול שליטא, און איז פערזעהען מיט די נאמנים ומשגיחים הרב ר' משה איטשע סטעמפקאווסקי נ"י, והרב ר' פנחס ב' ר' ישראל לייבעלע מארגענשטערן שליט"א

עמפפעהלט דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג צום זומער=סעזאן איהר גוט בעקאנטע

דויער=ווארשטען ווי אויך 2 מאל טעגליך **פרישען אויפשניט**

שטרענג כשר!!! אונזערע געשעפטען געפינען זיך: שטרענג כשר!!!

צענטראלע: פאבריק, קילינסקי 60, טעל. 37=65

פיליעס: פּיעטריקאווער 54 טעל. 37=66. פאלודניאווא 9 טעל. 37=67. זגערזשער 2 טעל. 49=82. פּיעטריקאווער 114 טעל. 37=68

מיט אכטונג

די פעראייניגטע יודישע פליישער אין לאדז

בעמערקונג פאר פראווינצער סוחרים!
אונזערע ווארשט-אויסארבייטונגען זענען פערזעהען
מיט אונזערע פירמאָווע פּלאָמבעס.

---

2 צענטר. ציוניסטישער וואהל-קאָמיטעט „עת=לבנות" 2

מארגען, מוצאי שבת, 29/6, 8 אָוועגד קומען פאָר פאָלגענדע

פארוואהל=פערזאמלונגען

צום 16=טען ציוניסטישען קאנגרעס

1) אין לאָקאל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנע 4
2) אין לאָקאל פון צענטר. יודישען האנדווערקער-פערבאַנד (פּאָלודניאָווע 4
3) אין לאָקאל פון „בני-ציון" (רזשגאָווסקע 7

2 מיט דער בעטייליגונג פון **דעפ. ד"ר ראזענבלאַט, רעד. י. אונער, מ. לימאַן, א. י. בושע-ושינסקי, ק. פיינבערג, מ. קאַרא, נ. וועגמייסטער, מ. טעמפּעלהוף** א"א 2

דער איינגאַנג לויט שקלים! **שטימט** פאָר דער ליסטע פון „עת=לבנות" נומ'

צו די מיטגלידער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז.

דער קאָמיטעט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז, וועלכע נעמט אַרום די גרופּען: „עת-לבנות", „על המשמר" און רעוויזיאָניסטען מאַכט בעקאַנט, אַז די וואהלען פון דעלעגאטען צום 16-טען ציוניסטישען קאנגרעס קומען פאר זונטאג, דעם 30 יוני, פון 10 פריה ביז 10 אווענד אין לאקאל פון פעראייניגטען שקל=קאמיטעט (צעגעלניאַנאַ 4).

חברים שוקלים! ערפילט אייער ציוניסטישען חוב, קומט אַלע צו די וואַהלען!

דאס פרעזידיום:

(–) דעפ. ד"ר י. ראזענבלאט (–) רעד. י. אונגער (–) ל. אוריסאן
(–) לאוניר א. יאעל (–) צבי ליטווין (–) מ. לימאן (–) מ. מרחיב

CIECHOCINEK

„Wiktorja" ווילאַ — וואלצלאַווסקאַ=גאַס

Dr. med. W. Łaski

אינערליכע און קינדער=קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 1-טען יוני 1929. 2778

Dr. med. A. Uryson

אינערליכע קראַנקהייטען

ספּעציעל מאגען, דאַרם און לעבער-קראַנקהייטען

קאָנסטאַנטינער 29. טעל. 35-85

נעמט אָן פון 3 ביז 5 א זייגער נאכמיטאג

דאנקזאגונג.

איך דאַנק הערצליך דעם ה' ש. שולדענרייך, אינהאַבער פון דער שולע פאַלודניאַווא 29 פאַר דעם אריינברענגען מיין זוהן אין 2-טן קלאַס יודישען גימנאַזיום אָהן בעזונדערע פאַרבערייטונג.

מיט אַכטונג בריטשטיין, צעגעלניאַנע 12.

Dr. DONCHIN

מאָניושקי 1, טעלעפאָן 97-9

ספעציאַל-אַרצט פאַר אורינענראַנקהייטען

נעמט אָן טעגליך פון 10–1 מיטאג און 4–7 נ.מ.

זונטאג פון 10 ביז 1 מיטאג.

צארעוויטש אלעקסעי לעבט?

ביד גאָשטש, 27. (טעלעפאָניש) אויף דער דײַטשער גרעניץ בײַ זבאָנשין איז פערהאַלטען געוואָרען אַ 17־יעהריגער יונגערמאַן אין טראַנטעס, וואָס רעדט בלויז רוסיש; ער האָט נישט געהאַט בײַ זיך קיין שום דאָקומענטען.

מ'האָט איהם אָפּגעשטעלט צו דער פוילישער גרעניץ־וואַך, בעת דער אויספאָרשונג, האָט דער פערהאַלטענער ערקלערט, אַז ער איז דער רוסישער צאַרעוויטש, וואָס איז ענטלאָפען פון די באָלשעוויקעס, בעת דער צאַר מיט זײַן פאַמיליע זענען דערשאָסען געוואָרען.

מיט עטליכע טעג צוריק איז ער אַריבער די פוילישע גרעניץ בײַ זבאָנשין, כדי ווייטער צו פאָהרען קיין בערלין, וואו ער זאָל אָנשליסען אַ קאָנטאַקט מיט דער רוסישער עמיגראַציע, פון וועלכער ער וויל קריגען מיטלען אויף אַ ווײַטערער רײַזע קיין לאָנדאָן. דאָרט וויל ער אַרויסבעקומען די הונדערט טויזענד רובעל, וועלכע דער צאַר האָט אין יאָהר 1909 דעפּאָנירט אין ענגלישען באַנק פאַר'ן יורש־עצר.

דעם אונבעקאַנטען, וועלכער איז זעהר אינטעליגענט, האָט מען דערווײַל פערהאַלטען, און עס ווערט געפיהרט אַן אויספאָרשונג.

דירעקטע אונטערהאנדלונגען צווישען פוילען-דייטשלאנד

וועגען דער ליקווידאציע פון דייטשע פערמעגענס אין פוילען

פאַריז, 27. (ספּ. טעל.) דעם קומענדיגען מאָנטאָג דעם 30־טען ה. ח. וועט אין פאַריז פאָרקומען אַ צוזאַמענקונפט פון די בעפולמעכטיגטע מצד דער פוילישער און דײַטשער רעגירונגען, כדי צוזאַמענצורעדען זיך וועגען אָנהויבען דירעקטע אונטערהאַנדלונגען צווישען בײַדע רעגירונגען וועגען דער ליקווידאַציע פון די דײַטשע פערמעגענס אין פוילען.

די ראָזיגע אונטערהאַנדלונגען וועלען פאָרקומען אויפ'ן סמך פון בעשלוס, וואָס האָט אָנגענומען דער ראָט פון דער פעלקער־ליגע.

די צדדים וועלען זיך בעמיהען אַדורכצופיהרען גוטווילינ.

פאליטישער מארד אין בולגאריען

בעלגראַד, 27. (ט. אַ.) ווי „פּאָליטיקאַ" טיילט מיט פון סאָפיאַ אַז מיטוואָך אין אָוונד זענען

די מיטגלידער פון דער נאַציאָנאַל־פעדעראַליסטישער מאַצעדאָנישער קאָמיטעט, ווײַשאַ דימיטרי און אַלים סטריקאָוו דערשאָסען געוואָרען פון 3 אומבעקאַנטע. די אַטענטאַטאָרען האָט מען נישט געכאַפּט.

צוזאמענשטויס פון 2 פאסא-זשיר-צוגעי בײַ ריגא

ריגאַ, (27. (ט.אַ.) מיטוואָך אָוונט האָבען זיך נישט ווײַט פון דער סטאַציע סאַ־עוגראָף בײַ ריגא צוזאַמענגעשטויסען 2 איבערפולטע פאַסאַזשיר־צוגען, בײַדע לאָקאָמאָטיוען און אײן פערזאָנען־וואַגאָן זענען שווער בעשעדיגט געוואָרען, די מאַשיניסטען זענען על פי נס געבליבען גאַנץ. 3 קאָנדוקטאָרען און 1 פאַסאַזשיר זענען דערהרגעט געוואָרען, 17 פאַסאַזשירען זענען פערוואונדעט געוואָרען, צווישען זיי 7 — שווער. 2 באַגאַזש־וואַגאָנען און אײן פאָסט־וואַגאָן זענען צושמעטערט געוואָרען.

א דונער אריין אין פרייסישען לאנדטאג

בערלין, 27 (אַטע) נעכטען נאָכמיטאָג האָט זיך איבער בערלין אַריבערגעטראָגען אַ שטאַרקער שטורם. בעת'ן שטורם האָט אַ דונער געטראָפען אין דער געבײַדע פון פרייסישען סיים, וואו ס'איז דאַן פאָרגעקומען אַ זיצונג.

—=:§:=—

איהר וועט שטוינען איבער דער זיכערער ווירקונג פון

LESCHNITZER

קרעם און זייף

בײַ דער בעזייטיגונג פון זומער=שפּרינגלעך און לעבער-פלעקער

צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטײטשנעס. קרעם 3.15, זייף 2.30 זל. וואו נישט, דירעקט בײַ

Apotheker Drancz & Co. Bielsko.

אויפפאדערונג!

אַלע גלויביגע פון

אברהם זאנד

אגראַראַווא 3

ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען מאָנטאָג, דעם 1טען יולי ד. י. פאַרמיטאָג פון 11—12 אין סוחרים = פערײַין, פּיעטריקאָווער 73, כדי געמיינזאַם פאַרצונעהמען אַנ'אַקציע.

א גרופע בעלי-חובות.

די ציוניסטישע יוגענד

שטימט זונטאג פאר דער ליסטע פון „עת-לבנות" № 2

נאר א קורצע צייט! נוצט אויס די זעלטענע געלעגענהייט!

איך מאַך בעקאַנט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז ווער עס שטעלט צו דעם דאָזיגען קופּאָן, בעקומט בײַ יעדען אײַנקויף פון קאָסמעטישע אַרטיקלען

10% עקסטרא ראבאט

כ'בעזיץ אַ רײַכען אויסוואַהל פון די נײַעסטע פראַנצויזישע פּערפומען, זייפען, פּודערן, קעלנישע בלומען=וואַסערן און אַלערליי קאָסמעטיק לויט וואונש. ווער עס איבערצייגט זיך איינמאָל, בלייבט אויף שטענדיג מיין קונדע.

איך עמפּפעהל מיך דער געעהרטער קונדשאַפט

מיט אַכטונג

Perfumerja J. DRUKIER

Zawadzka 11, tel. 75-92.

ענגראָסיסטען בעקומען הויכע ראַבאַטען.

קופּאָן

ווער עס שטעלט צו דעם קופּאָן אין פּערפומעריע י. דרוקער זאַוואַדזקאַ 11 בעקומט בײַ יעדען אײַנקויף 10% עקסטרא ראַבאַט

וואהל-קאמיטעט

צום 16-טען ציוניסטישען קאנגרעס אין לאדז.

מיר מאַכען בעקאַנט אַלע שוקלים וועהלער אין לאָדז, דאָס די וואַהלען צום 16-טען ציוניסטישען קאָנגרעס קומען פאָר אין הסכם מיט'ן בעשלוס פון הויפּט-וואַהל קאָמיטעט אין וואַרשאַ, לויט'ן רעגולאַמין פונקט 12, פאַראַגראַף 2—1, אין אַ נייטראַל אָרט

אל. 1 מאי 2 אין ענגלישען זאל

פון 10 פריה ביז 10 אָוונד.

יעדער וועהלער דאַרף מיטברענגען דעם שקל.

דער וואהל-קאמיטעט אין לאדז.

פאר הערן און דאמען! פאר הערן און דאמען!

קאנצעסיאנירטע אויטאמאביל-פאך-קורסן

Fr. Grętkiewicz

Łódź, Al. Kościuszki 21, tel. 75-35.

צאָהלרייכע מאָדערנע מאָדעלען און שול-הילף אונטערריכט צו פאָהרען אויף 6 און 8 צילינדער-אויטאָמאָבילען. גינסטיגע ראַטען-אבצאָהלונגען. פאַך-בעראַטונגען אומזיסט. ספּעציעלער מעכאַנישער קורס פאַר מאָטאָציקליסטען. דער נײַער זומער-קורס הויבט זיך אָן דעם 2. יולי. אָנמעלדונגען נעהמט אָן די קאַנצעלאַריע פון 9 פריה ביז 8 אין אָוונד און ערטיילט אויך אַלערליי אינפאָרמאַציעס.

פענסיאנאט ZACHĘTA

טעאַדאָרי הינטער לעסק סאָלטיס'עס הויז. פאַר דערוואַקסענע און קינדער

טרוקענע און וואַלדיגע געגענד .·. זאַמד פּלאַזשעס .·. גרויסע זוניגע צימערן

געשמאַקע און כשר'ע קוך. צוגענגליכע פּרייזען.

היילונגס-קרייטעכצער פון OSKAR WOJNOWSKI

זענען צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטײטשנעס.

„קרייטעכצער געגען ליידען פון ערנעהרונגס=קאַנאַל"
רעג. אונטער'ן נומער 1149
„Irotan"

„קרייטעכצער געגען ברע=כען און קישקע = קראַנק=הייטען"
רעג. אונטער'ן נומער 1148
„Gara"

„קרייטעכצער געגען לונ=גען=קראַנקהייטען און בלוט=ארימקייט"
רעג. אונטער'ן נומער 1153
„Elmisan"

„קרייטעכצער געגען רעו=מאַטיזם, אַרטעריאָ, איש=יאַס און פּאָדאַגרא"
רעג. אונטער'ן נומער 1150
„Artrolin"

„קרייטעכצער געגען נער=ווען = קראַנקהייטען און עפּילעפּסיע"
רעג. אונטער'ן נומער 1151
„Epilobin"

„קרייטעכצער געגען בלאָז און נירען=קראַנקהייטען"
רעג. אונטער'ן נומער 1147
„Urobin"

צו פערדינגען

א געוועלב

מיט אַ וואוינונג

אין צענטרום שטאָט צו ערפאַהרען אין אַדמינ. פון „נײַעס פאָלקסבלאַט"

ס'איז

געפונען געוואָרען

א דאמען - שירם

אין דער האַלע קאָש-טשעלנא 6. אָפּצונעהמען געגען אַנאָנס-קאָסטען אין דער בויד 66 האַלע קאָשטשעלנא 6

בעקאנטמאכונג

גרויסער אויסוואַהל פון ראַהמען און בילדער צו ביליגע פּרײַזען ווי אויך אויף ראַטעס פון 1 זל. אַ וואָך. אַלע בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט אין פערלויף פון 24 שעה, פון פּראָווינץ אין צוויי טאָג. מען פּראַצעווירט איז אָפען פון 9 פריה ביז 11 אָוונד. אויסער שבת עליאַש בערענפעלד וואָלטשאַרסקאַ 25 פראָנט פאַרט.

דערמיט דריק איך אויס מיין טיפסטען בײַגעפיהל דער פאַמיליע פון דאָ נישט לאַנג פערשטאָרבענעם

ד"ר עדמונד קראקאווסקי

(הויפּט=דאָקטאָר פון ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל)

זאָל איהם די ערד לייכט זיין!

ד"ר י. מאנדעלבוים

נעו. דאָגיעהריגער מיטאַרבייטער אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער קאָלעגע

ה' שלמה גערשענאוויטש

מיט פרל. רוזשא מארגאל

ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַ גליקליכע צוקונפט יעקב שמולעוויטש, יעקב פרידמאַן, מאַניש ווילטשיק, שיע קריגער.

8132

Z intencji zaślubin naszej ukochanej koleżanki

p. Guci Nomberżanki

z p. Monkiem Zylbermanem

życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości

Hela Halpernówna, Pola Sucherówna, Bela Frydmanówna, Genia Erlichmanówna, Regina Koplowiczówna, Szolek Peszes i Moniek Erlichman.

8143

צו דער פערלאָבונג פון מיין פריינדין

פרל. אנדזשא ציטרינאוויסקא

מיט ה' יוסף גוטערמאַן

ווינש איך פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט

יחזקאל באַטשינסקי

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד

שמואל גאלדפארב

מיט פרל. דארא עדעלשטיין

ווינשען פיל גליק און אַ גליקליכע צוקונפט.

שלמה זילבערינג און פרוי, יאַקוב פּיאַסקאָווסקי, בעריל זילבערינג און כלה

8152

מזל-טוב! די פערוואַלטונג פון פעראיין „גמילות חסדים" (גרינער מאַרק 7) ווינשט אַ הערצליכען מזל-טוב אונזער געטרײַען פערוואַלטונגס-מיטגליד

ר' מאיר יוסף נ"י ווידאַווסקי און פרוי צו דער חתונה פון זייער טאָכטער פרל. פעלא ווידאַווסקא מיט ה' יחיאל חישליצקי, וועלכע קומט פאָר היינט, פרייטאָג, כ' סיון, שנת בה יהיה רנה וישועה.

7180 די פערוואַלטונג.

צו דער התנגה פון אונזער פריינדין

פרל. זלאטע ווייסקאָפּ

מיט ה' מאניעק געצלעס

ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליך צוזאַמען לעבען.

מאַניעק זשעלאַני און פאַמיליע עקיבא לאַנגלעבען.

3 אויפרוף 3

חברים מורחי! צעירי-מזרחי!

שבת-צו-נאַכטס ווערט ענטשיידענט די פערענדיגט די אָרגאַניזאַציע-אַרבייט און די פערטיילונג פון די פונקציעס פאַר די וואַהלען צום 16-טען ציוניסטישען קאָנגרעס אין לאָדז. מיר פאָדערן אויף אַלע פערטרויונגס - מענער, אַלע דיזשורנעס פאַר דעם וואַהל-לאָקאַל און ראַיאָנען צו קומען שבת-צו-נאַכט אין מזרחי, קילינסקי 44 איבערצונעהמען דאָס מאַטעריאַל.

חברים! נאָך קיינמאָל נישט ווי אַצינד איז דער קאַמף געגען „מזרחי" געווען אַזוי שטאַרק און אַפילו מיט נישט עטישע מיטלען אונטער דער לאָזונג צוצוברעכען דעם מזרחי אין לאָדז! אין אייער ענערגיע ליגט דער זיג פון מזרחי אין לאָדז, שטעלט זיך אַלע דיסציפּלינירט צו דער אַרבייט פון חבר צו חבר פון סימפּאַטיקער צו סימפּאַטיקער, מוז דורכדרינגען אייער וואָרט פאַר דעם מזרחי-אידעאַל, וועלכער דריקט זיך אויס אין טאָג פון די וואַהלען זונטאָג דעם 30 יוני און אנגעבען זייערע שטימען פאַר דער

מזרחיסטישער ליסטע № 3

דער מזרחיסטישער וואהל=קאמיטעט אין לאדז.

4 חברים שקל-צאהלער! 4

בעטייליגט זיך אַלע אין די וואַהלען צום ציוניסטישען קאָנגרעס!

שטימט פאר דער ליסטע נומ' 4

פון די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען!

אויפ'ן ערשטען פּלאַץ פיגורירט

4 זאב זשאבאטינסקי! 4

גרויסער טשעכאוויטש-פראצעס

בעשולדיגונגס-רעדע פון דעפ. ליבערמאן

היינט ווערט ערווארט דער אורטייל

ווארשא, 27, (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט).

אינ'ם צווייטען טאג פון פראצעס איז שוין היינט אין זאל געווען פוסטלעך.

פון די מיניסטארען איז אנוועזנד בלויז דער יוסטיץ-מיניסטער צאר. צעהן מינוט נאך עלף קומט אריין אין זאל דער טריבונאל. דאס ערשטע ווארט בעקומט דער

בעשולדיגער דעפ. ליבערמאן

איינינע טעג נאכדעם ווי עס איז אנגענומען געווארען דער בעשלוס צוצוציהען דעם מינ. טשעכאוויטש צו פעראנטווארטליכקייט איז דער סיים געשלאסען געווארען. עס האבען זיך דאן א שיט געגעבען אויף דער געזעצגעבערישער מאכט בעשולדיגונגען און בעליידיגונגען. בעתדער בעשיירענסטער פאליציאנט געפינט זיך אונטער'ן שוץ פון דער מאכט און געזעץ, האט זיך דא קיין שום רעגירונגס-פאקטאר נישט רעצידירט אויף קיין איין שריט כדי צו נעהמען אין שוץ דעם אנזעהן פון דער געזעצגעבערישער מאכט. היינט נאך די אדורכגעפיהרטע געריכטס-פערהאנדלונגען וועט זיך דאס גאנצע לאנד איבערצייגען, אז פאר דעם הויכען טריבונאל, אונטער'ן פארזיץ פון ערשטען ריכטער פון פוילען, זענען מיר געקומען נישט צוליב דעם, כדי אדורכצופיהרען א פאליטישען קאמף, נאר צוליב א קאמף פאר רעכט.

דער הויפט-פערטיידיגער פון מינ. טשעכאוויטש איז סיים, פראפ. קושיוש אנאווסקי האט געזאגט, אז דער מלוכה-טריבונאל איז א דורכאויס פאליטישער, אז ער דארף ארויסטראגען א אורטייל אין הסכם מיט'ן מלוכה-שטאנד. דער דאזיגער שטאנדפונקט איז לגמרי א פאלשער. דער מלוכה-טריבונאל דארף נישט אורטיילען לויט א בעציהונג פון א זעלנער צו א שונא. די רעגירונג איז נישט קיין זעלנער און דער סיים, איז נישט קיין שונא, דער טריבונאל איז א געריכט, פאר וועלכען עס דארפען ביינע, דעם קאפ פון די גאנצע געזעלשאפט, פון דעם העכסטען מלוכה-מאן ,ביז דעם קלענסטען בירגער. די ריכטער האבען אפגעגעבען א שבועה אז זיי וועלען משפטען נאר לויט'ן געזעץ, און אין הסכם מיט זייער געוויסען.

דעם ארט. 46 פון דער קאנסטיטוציע איז נעכטען געווארען אינטערפרעטירט דורכ'ן מארשאל פילסודסקי, איך האב געהאט געוויסע ספקות איבער דעם מארשאל, וועלכער איז א גענייאלער מענש, וועט אויך ארויסווייזען די זעלבע גענייאלע פעהיגקייט אינ'ם אינטערפרעטירען דאס געזעץ. די ספקות האב איך געהאט שוין צוליב דעם אליין, וואס דער מארשאלעק האט פערנומען א זעהר וואקעלדיגע שטעלונג בנוגע דעם מלוכה-טריבונאל.

אינ'ם ארטיקעל „דנא אקא" האט דער מארשאלעק ערקלערט, אז ווען ער וואלט געזיין פרעמיער, וואלט דער מלוכה-טריבונאל נישט געהאט די דרייסטקייט זיך צוזאמענצוקומען אפילו איין מאל. קורץ נאכדעם פליסט איין א ביטע פון מינ. טשעכאוויטשעס פערטיידיגער, אז מארשאל פילסודסקי בעט ארויסגערופען צו ווערען אלס עדות צום פראצעס; שפעטער האט דער מארשאל פילסודסקי ערקלערט, דעם סיים-מארשאלעק, אז ער וויל נישט אויסגעפארשט ווערען דורכ'ן מלוכה-טריבונאל; שפעטער ווידער האט דער סיים-מארשאלעק רעהאלטען א בריף, אין וועלכען ס'ווערט אויפגעקלערט די שטעלונג פון מארשאלעק צום ענין פון מינ. טשעכאוויטש און צום סוף איז דער מארשאלעק מסכים פערזענליך צו קומען אויפ'ן פראצעס.

כ'האב אויסגעהערט — זאגט אדוו. ליבערמאן — די יורידישע לעקציע פון ה' מארשאלעק, אבער זיינע אויספיהרונגען האבען מיר נישט איבערצייגט.

מיר קומען ד אאהער אלס פארשטעהער פון דער קאנסטיטוציאנעלער מאכט, ביי וועמען עס איז אוועקגענומען געווארען דאס קאנסטיטוציאנעלע רעכט, וואס איז איהר גאראנטירט געווארען. מיר קומען אהער, אז דער טריבונאל זאל אומקעהרען דאס אנזעהן פון דעם בעליידיגטען רעכט, און אנשטאט דער געוואלט, וואס האט בעליידיגט די רעכט, זאל די רעכט צוריקבעקומען איהר קראפט.

עס שטעלען זיך פאר אייך, מיינע הערען, צוויי פראגען: צי איז אמת, אז אין פוילען פערפליכטעט ס'געזעץ, וואס לעגט ארויף אויפ'ן מיניסטער די פליכט צו בעטען א ערלויבעניש פון דער געזעצגעבערישער מאכט אויף אויסצוגעבען מלוכה-געלדער? דאס אונטערליגט נישט קיין שום ספק. דערמיט איז אויך מסכים דער בעשולדיגטער.

רעפ. ליבערמאן גיט איבער באריכות די געשיכטע פון קאמף צווישען רעגירונג און סיים בנוגע די איבערגעשריטענע פאזיציעס פון בודזשעט און גרייפט שטארק אן דעם געזו. פרעמיער פארטעל צוליב זיין אונלאיאלע שטעלונג לגבי די איבערגעשריטענע בודזשעט-פאזיציעס.

ווייטער זאגט ער: מארשאלעק פילסודסקי האט אונז ערקלערט, אז דעם פאריגען סיים האט ער נישט פארגעלעגט די קרעדיטען, ווייל ער איז געווען א אונגווירדיגער סיים. צי קאן מען זיך שטעלען אויף אזא שטאנדפונקט, בעת מען האלט די מאכט פון דער מלוכה, ווען מען דארף געבען א ביישפיל דער געזעלשאפט. איך וועל נישט ערפילען די פליכט, ווייל עס געפעלט מיר נישט, ווייל דער סיים איז געווארען אונווירדיג דאס צו ווערלעדיגען.

צי איז אבער דער פאריגער סיים געווען ווירדיג אדורכצופיהרען די וואהלען פון מארשאל פילסודסקי אלס מלוכה-פרעזידענט? מען האט געשטעלט זיין קאנדידאטור אין דעם זעלבען אונווירדיגען סיים און דער מארשאלעק האט זי אנגענומען און האט ערקלערט פאר וואס ער האט דאס געטהון, ווייל ער האט געשטרעבט צו א לעגאליזאציע פון דעם, וואס איז געשעהן. וואס הייסט דאס לעגאליזאציע? דאס הייסט א אונשולדיגקייט-צייגניש ,דאס הייסט פערלאנגען מכפר צו זיין פאר'ן פערגאסענעם בלוט, און מכפר צו זיין פאר'ן פערטריבענעם מלוכה-פרעזידענט.

פארזיצער: דאס געהערט נישט צום ענין.

דעפ. ליבערמאן: צי האט אבער געהערט צום ענין, דאס וואס איז נעכטען דא גערעדט געווארען? אויב דער ה' פרעזעס וועט בעגרענעצען די פרייהייט פון ווארט, וועלען מיר זיין געצוואונגען צו פערלאזען דעם זאל.

פארזיצער: איך בעגרענעץ קבין צום ענין.

דעפ. ליבערמאן: נעכטען האבען מיר זיך גענוג אנגעהערט און איהר האט אונז נישט גענומען אין שוץ, האבען מיר דערויף היינט דאס רעכט צו ענטפערן, וואס עס איז דא נעכטען געזאגט געווארען.

צי איז דער פאריגער סיים געווען גענוג ווירדיג צו וועהלען דעם מלוכה-פרעזידענט מאשטשיצקי, צי האט דער סיים געקאנט בעשליסען צוויי בודזשעטען?

די ארגומענטען פון מארשאלעק זענען צושווימען אויף גארנישט.

מען האט בעשלאסען פארצונעהמען אנ'אפענע זיווע ,כדי צו פערניכטען די געזעצגעבערישער מאכט. די דאזיגע לייט וועלען אבער נישט האבען קיין מוט צו פראטעסטירען. שיקט מען נישט אין סיים קיין פארשטעהער פון מיליטער אנגעהמענדיג פאראויס די מעגליכקייט פון א בעליידיגקייט, הגם דער פוילישער פארלאמענט האט קיינמאל נישט אפגעזאגט צו האבען דעם גרעסטען דרך ארץ און די הייסעסטע געפיהלען פאר דער ארמעי.

מארשאלעק פילסודסקי איז א פרינציפיעלער געגנער פון יעדען פארלאמענט. דער ערשטער פארלאמענט איז איהם, נישט געפעלען געווארען — ער איז געווען א זונה.

נעכטען האבען מיר געהערט אנ'אנדער נוסח. דער צווייטער סיים איז געווען נידערטרעכטיג און דער דריטער איז נאריש. וועלכער סיים וועט זיך ענדליך ערווערבען דעם חסד פון מארשאלעק? סיידען עס וועט זיך געפונען א סיים, וועמענס אלע רעפוטאטען. וועלען זיך שטעלען „נא באטשנאשטש" פאר'ן קריגס-מיניסטער.

רעדענדיג וועגען דעם דיספאזיציע-פאנד פון 8 מיליאן זלאטעס זאגט רעפ. ליבערמאן, אז דאס געלד איז פערווענדעט געווארען אויף צו שטיצען די קאנדידאטען פון רעגירונגס-בלאק ,אנשטאט צו בעליידיגען, וואלט מען בעסער געדארפט די זאך אויפקלעהרען.

מארשאל פילסודסקי און טשעכאוויטש ווייטאגען דערויף, וואס מען האט געשטעלט א מיניסטער אין אזא טראגישער לאגע און זיי פרעגען: אין וועלכען צווייטען לאנד געשעהט אזא זאך? דערויף וויל איך פרעגען, צי איז עס שוין אין וועלכע עס איז א נדערע מדינה פארגעקומען אז א מיניסטער זאל צונעהמען אליין 8 מיליאן זל. פון דער קאסע און זאל זאגען, אז מען זאל זיך נישט דערוועגען פרעגען וועגען דעם, און אז קיין חשבון וועט ער נישט פארשטעלען ווייל ער האלט דאס פאר א בעליידיגונג.

דאס געלד איז אויסגעגעבען געווארען אויף דער וואהל-אגיטאציע פון איין ריכטונג. צי איז פעררהא [אין דער וועלט א מיניסטער, וועלכער זאל פערווענדע' מלוכה-געלדער אויף וואהל-צוועקען און דערנאך ווייטאגען אויף דעם, אז דער געקאפטער פארלאמענט פאדערט א חשבון און קלאגט אן דעם זעלבען מיניסטער.

ווער האט דערלויבט דער רעגירונג צו פערגרעסערען דעם דיספאזיציע-פאנד וועלכער איז בעשלאסען געווארען אויף 200,000 זל. — צו פערגרעסערען איהם אויף 40 מאל אזויפיל.

דער מלוכה-טריבונאל וועט מוזען געבען א תשובה צי דאס איז געווען לעגאל, צי איז אלץ אין ארדנונג.

עס ווערט ערקלערט א פויזע.

נאך דער פויזע רעדט ווייטער רעפ. ליבערמאן, וועלכער זאגט, אז דער בעשולדיגטער טשעכאוויטש טענה'ט, אז ער איז אונשולדיג און מארשאלעק פילסודסקי זאגט, אז טשעכאוויטש איז יא שולדיג ,נאר ער נעהמט אויף זיך די שולד, איך זאג, אז מיניסטער טשעכאוויטש איז יא שולדיג.

שטעלט זיך פאר, ה' ריכטער א'א מין פאל: עס שטעלט א זעלנער אויף דער וואך ביי א פארט, וואארפט אוועק די ביקס, דאן קומט עמיץ בינדט איהם. צי קאן זיך דער זעלנער פערטיידיגען, אז מען האט איהם געבונדען?

אויך מינ. טשעכאוויטש האט געליינט דאס געזעהר. איהם איז אבער דאנקבאר דער מארשאלעק פילסודסקי.

ה' ריכטער! אי דאפעליר צו אייער געוויסען. מארשאלעק פילסודסקי איז א מענש, וועמען קיינער קאן נישט משפטען. איהם וועט אבער משפטען די געשיכטע. זיינע אונטערטעניגע געהען אויפ'ן וועג פון פרעכען ביינער און מאשינען-געוועהר. ער איז נישט פעראנטווארטליך ווי נאפאלעאן דער ערשטער און דריטער. אבער צי איז דערפון גערדרונגען, אז יעדער, וואס ברעכט ס'געזעץ זאל זאגען, אז אזוי האט געוואלט פילסודסקי?

מינ. טשעכאוויטש איז נישט קיין הויף-בעאמטער און די מלוכה-קאסע איז נישט קיין הויף-קאסע, מיניסטארען זענען נישט קיין מיליטערישע דרוזשינעס פון קריגס-מיניסטער.

וואוהין פערגעהען מיר? אויב דער קלענסטער זעלנער קאן געשטעלט ווערען פאר'ן געריכט ,פאר-וואס נישט מינ. טשעכאוויטש?

דאס פוילישע פאלק איז א דעמאקראטישעס. איהר, ה' ריכטער, האט דא געהערט, ווי מען האט אלץ אויסגעלאכט, און נאך געהייסען פאלען אויף דער קני. דערפאר ווענדען מיר זיך צו אייך, העלפט אונז ארויסגעהן פון אפגרונד פון רעכטלאזיגקייט. אונזער לאנד ווערט פערוואנדעלט אין נייע סטיגע קאזארמעס. א סך איידעלע און אונפארטייאישע בירגער שטיקען זיך אין די דאזיגע קאזארמעס, וויינען און ליידען, בעטען רחמים עס זאלען זיך ענדיגען די טעג פון זייער לעבען ,נישט צוצוזעהן וואס עס טוט זיך יעצט ביי אונז, רעפ. ליבערמאן ענדיגט זיין רעדע: — זאלען אונזערע נאכפאלגער נישט זאגען, אז מיר האבען נישט געקאנט אפהיטען דעם פאלק דעם וועג פון געזעץ. צו וועמען זאל זיך די געזעלשאפט ווענדען, אויב נישט צו אייך, אז איהר זאלט פערטיידיגען איהר רעכט? זאגט, מיינע הערען ריכטער! נעהמט א ווארט, צי דאס געזעץ דארף געטרעטען ווערען מיט די פיס, צי דארף געשיצט ווערען דער ווילען פון שטארקען?

זאגט אייך ארויס, אז שולדיג איז מינ. טשעכאוויטש, און אז ער האט געבראכען דאס געזעץ.

עס נעהמט דאן דאס ווארט

אדוו. פאסכאלסקי

וועלכער רעדט 4 שעה. ער גרייפט זעהר שארף אן דעם רעפ. ליבערמאן.

אדוו. פאסכאלסקי מאטערט מיט זיין לאנגע רעדע אזוי, אז דער פארזיצער שטעלט איהם אפ מיט דער פראגע: צי האט איהר נישט בדעה צו ענדיגען ,

דער אדוו. רעדט ווייטער. זיין רעדע איז געווען א פאטעטישע, האט אויך אנגעגריפען די רעפוטאטען ,דעם סיים,

בכלל איז זיין רעדע געווען א שוואכע און האט נישט געמאכט קיין רושם אין זאל.

דערמיט האבען זיך פערענדיגט די נעכטיגע געריכטס-פערהאנדלונגען.

היינט פרייטאג וועלען נאך רעדען די אנקלאגער פערטיידיגער או ןבעשולדיגטער.

דער אורטייל זאל אויך היינט ארויסגעטראגען ווערען.

איינדרוק פון מארשאל פילסודסקי'ס ערקלערונג

ווארשא, 27. (טעלעפאניש).

שוין די בלויזע ערקלעהרונגען פון פארזיצענדען סופינסקי, ביטע אריינפיהרען איז זאל דעם ה' (מארשאל פילסודסקי, האט געמאכט א פערשטענדליכען איינדרוק אין זאל.

עס איז געווארען א טויט-שטילקייט.

מיט שפאנונג ווערט ערווארט דאס ערשיינען פון מארשאל פילסודסקי, וועלכער האט זיך די גאנצע צייט געפונען נישט אין אלגעמיינעם צימער פאר עדות ,נאר אין גאבינעט פון פרעזעס סופינסקי.

עס דויערן עטליכע מינוט ,ווי די טיר עפענט זיך און אין זאל ערשיינט אין דער בעגלייטונג פון יוסטיץ-מיניסטער צאר, וואיעוואדע יאראשעוויטש, און פולקאווניק בעק — מארשאל פילסודסקי.

דער גאנצער עולם אין זאל ,דערונטער אויך דער פרעמיער-מיניסטער שוויטאלסקי, אינערן-מיניסטער סקלאדקאווסקי און דער בעשולדיגטער מיניסטער טשעכאוויטש—שטעהען אויף פון די ערטער.

די מיטגלידער פון טריבונאל און די בעשולדיגער זיצען אויפ'ן ארט.

דער פארזיצער סופינסקי הייסט דעם עולם זיך זעצען און זיך פערהאלטען רוהיג.

מארשאל פילסודסקי האלט אין האנד א ראלע פאפירען, וועלכע ער לעגט פונאנדער אויפ'ן טיש פון די סעקרעטארען ,נעהמט ארויס פון דער קעשענע א פאר ברילען, טוט זיי אן, מישט אין די פאפירען און הויבט-אן זיינע ערקלערונגען.

הגם אלע עדות זיצען ביים אפגעבען זייערע ערקלערונגען, האט מארשאל פילסודסקי זיך נישט געוואלט זעצען ער גיט די גאנצע צייט זיינע ערקלערונגען שטעהענדיג.

ווען דער פארזיצענדער לעגט פאר דעם מארשאל פילסודסקי זיך זעצען, ערקלערט דער מארשאל:

— ניין, איך דאנק, איך קען נישט רעדען ווען איך זיץ, עס איז מיר שטענדיג ליבער צו שטעהן.

ער האט זיך נאר אנגעשפארט אן פאטעל און רעדט ווייטער.

מארשאל פילסודסקי האט גערעדט מיט א שטארקען און זעהר קאטעגארישען טאן.

ער האט זיך אפטמאל געווענדעט אין דער זייט פון מיניסטער טשעכאוויטש. איינינע מאל — בענוצען די שארפע ווערטער געגען סיים און געגען דער בעשולדיגונג — צו די בעשולדיגער און איינינע מאל, האט זיך מארשאל פילסודסקי אויסגעדרעהט צום פרעמיער שוויטאלסקי וועלכער האט פערנומען אנ' ארט הינטער איהם.

היוה די ברילען האבען זיך שלעכט געהאלטען אויף דער נאז, האט דער מארשאל זיי אונטערגעהאלטען מיט דער רעכטער האנד,. אדער בכלל אראפגענומען ערשט ווען דער מארשאל האט געדארפט עפעס לעזען, האט ער זיי ווידער אנגעטון.

פון צייט-צו-צייט פלעגט מארשאל פילסודסקי מאכען א קורצע הפסקה אין זיינע ווערטער. זיך קורץ פערטראכט און ושעסטיקולירענדיג זעהר לעבהאפט פארטגעזעצט זיינע ווערטער.

די ריכטער או ןדי צדדים האבען זיך מיט אינטערעס צוגעהערט צו דער רעדע און פון צייט-צו-צייט נאטירט.

די רעדע האט געדויערט 25 מינוט, גלייך נאכן ענדיגען זיין רעדע האט דער מארשאל גענומען שנעל זיינע פאפירען פון טיש און אין בעגלייטונג פון פרעמיער שוויטאלסקי ,מיניסטארען צאר און סקלאדקאווסקי, וואיעוואדע יאראשעוויטש און פולק. בעק — פערלאזט דעם זאל.

מארשאל פילסודסקי איז אריין אין קאבינעט פון פרעזעס סופינסקי און נאך א קורצען אפרוה אפגעפאהרען.

מיט'ן פערלאזען דעם זאל דורכ'ן מארשאל פילסודסקי האט אויך אנגעהויבען פערלאזען דעם זאל א גרויסער טייל עולם. אין זאל איז גרוימער געווארען, א סימן, אז די גרעסטע סענסאציע איז געווען מאקע דער פערהער פון מארשאל פילסודסקי!

קינא=טעאטער
CASINO
היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער דאפעלטער פראגראם! — 1 — גרויסער דאפעלטער פראגראם!

די מייסטערין פון עקראן **Gloria Swanson** און דער גענייאלער **L. Barrymore**

אין דער 10-אקטיגער קינסטלערישער דראמע א. נ.:

...און דאך איז דער קערפער שוואך

— 2 —

עקסצענטרישער מאנספערזאן

אין דער הויפטראלע **DOUGLAS FAIRBANKS**

ארקעסטער אונטער דער דיר. פון ל. קאנמאר. אנהויב 4 30 נאכמ טאג.

פערבאָטענע ביכער

איז דאָ אַ מאָס צו מעסטען אַ בוך, אויב עס איז מאָראַליש, אָדער נישט?

אין די לעצטע פּאָר חדשים זענען אין ענגלאַנד פערבאָטען געוואָרען צוויי נאָוועלען, און די ענגלישע ליטעראַרישע און אַלגעמיינע פּרעסע איז געוואָרען שטאַרק בעשעפטיגט מיט דער פראַגע, צי דאַרף מען צענזורירען ביכער, צי זאָל מען איבערגעבען דער פּאָליציי, צי וועלכען עס איז אַנדערען רעגירונגס־אַנשטאַלט די מאַכט צו פערבאָטען ביכער, וואָס זי געפינט, אַז זיי זענען נישט מאָראַליש?

עס איז שווער צו קומען צו אַ טאָלק בנוגע אַזאַ פראַגע, ווי צענזור אויף ליטעראַרישע ווערק, די פראַגע איז אויך זעהר אַן אַלטע, זינט מען האָט אָנגעהויבען שרייבען ביכער, האָט מען אין פערשידענע פאָרמען, צוליב פּאָליטישע, רעליגיעזע און מאָראַלישע טעמים זיי צענזורירט. אין אַלע צייטען שווימט אַרויף אָט די פראַגע אין אַן אַנדער פאָרמע.

אַריינוואַרפען ביכער אין חרם, פערברענען ספרים—דאָס איז, ווי אַלע ווייסען, אַ זייער אָפטע ערשיינונג אין דער געשיכטע.

ביכער, וואָס ווערען היינט געהאַלטען פאַר פרומע און הייליגע, ווי צום ביישפּיל איוב און שיר־השירים אין אונזער תנ״ך, האָט מען אין די צייטען ווען מען האָט צונויפגעשטעלט דעם תנ״ך געהאַלטען פאַר נישט גענוג פרום און זיי נישט געוואָלט אַריינעהמען צווישען די אַנדערע הייליגע ביכער פון דער ביבעל.

קריסטליכע פאַנאַטיקער האָבען אַ סך מאָל פערברענט דעם תלמוד און אַנדערע רעליגיעזע יודישע ספרים.

דערמאָנט זיך, מיט וואָס פאַר אַ שנאה פרומע עלטערן פלעגען קוקען אויף די וועלטליכע ביכער. קיין אַנדער נאָמען ווי טריף פסול האָבען זיי נישט געהאַט פאַר דעם סאָרט ביכער.

דאָס איז איין פאָרמע פון צענזור — די רעליגיעזע, וועלכע עס האָט געהערשט אין די אַלטע צייטען.

ווי נאַריש עס קען זיין אַ פּאָליטישע צענזור ווייסען מיר פון די מלחמה־יאָהרען אין די קריגערישע לענדער, און אויך אין די "פריליכע יאָהרען" אין אַמאָליגען צאַרישען רוסלאַנד, ווי אויך איצט אין אַנדערע דיקטאַטאָרישע לענדער.

אָבער אונז אינטערעסירט איצט אַמייסטען די אויפגערופענע ליטעראַריש־קינסטלערישע צענזור: די מאָדערנע צענזור אויף ביכער צוליב „מאָראַלישע מאָטיווען".

די פראַגע איז גאָרנישט קיין גרינגע, און מען קען מיט קיין „יאָ" אָדער „ניין" נישט אָפּקומען.

מען קען זאָגען, צום ביישפּיל, אַז קיין צענזור אויף טאַלאַנטירטע ווערק טאָר נישט זיין, ווייל אַלע אמת׳ע טאַלאַנטען זענען נאַטירליך דער היפוך פון שונד און ווייט פון פּאָרנאָגראַפּיע אפילו ווען מען זאָל גלויבען אַז אמת־ליטעראַרישע ווערק קענען נישט זיין אוממאָראַליש, שווימט אָבער אַרויף די פראַגע: ווער בעשטימט מען, וועלכע עס זענען די ליטעראַרישע טאַלאַנטען? זעהען מיר דאָך, ווי קריטיקער און קינסטלער קריגען זיך אַ מאָל אָפט און זענען צוטיילט אין דער מיינונג, צי דער און דער האָט טאַלאַנט.

ווי אַזוי־זשע קען מען מאַכען אַ כלל, אַז טאַלענטירטע קינסטלער און טאַלענטירטע ביכער דאַרפען נישט קיין צענזור? מיר ווייסען פון פאַלען, ווען די קריטיק האָט געשריגען: „טאַלאַנטלאָזיגקייט"! אוי וועלכע, וואָס זענען דערנאָך בעריהמט געוואָרען אַלס גרויסע קינסטלער.

און מיר ווייסען דאָך אויך פון אַזעלכע געשיקטע אויסגעשריבענע בעלי־מלכות, וואָס נאָר דאָס אמתע אויג פון אַ מבין קען זאָגען און אויסגעפינען, אַז זיי זענען אין דעי׳ אמתן מיט זייער גאַנצען גלאַנץ טאַלענטלאָז.

זאָל מען, ווידער, זאָגען, אַ צענזור איז נויטיג, קומען דאָך אַרויף נאָר אַזעלכע נישט־פערענטפערטע פראַגען, ווי: וואָס איז פּאָרנאָגראַפּיע? וואָס פאַר אַ בעשרייבונג איז געשיכטליך כשר ויושר, און וואָס איז בילינ און בלויז אויפרעגונג? וואָס מאַכט אַ בוך מאָראַליש אָדער נישט־מאָראַליש! פערשידענע מענשען פון פערשידענע קולטור און געשמאַק וועלען ענטפערען פערשידען אויף אָט די פראַגען. און ווי אַזוי וועלען מיר זיין זיכער, אַז דער צענזאָר וועט וויסען וואו זיך אָפּצושטעלען?

אַט נאָ איז, צום ביישפּיל, אין אַמעריקא פערבאָטען, צוליב מאָראַלישע טעמים, צו שפּילען אַזאַ פרומע פּיעסע, ווי שלום אַש „גאָט פון נקמה" (אַפילו די סצענע מיט די מיידלעך אינ׳ם הייזעל איז, דוכט מיר, אַזאַ „נאַאיווע" און יודישליכע), און דאָך גיט האָלליוואָוד אַרויס אויף דער גאַנצער וועלט נישט־פערבאָטענערהייט אַ היפש ביסעל בילינע געשלעכטס־בילדער.

נעמט אַן אַנדער ביישפּיל: אומגעפעהר מיט אַ האַלבען יאָהרהונדערט צוריק האָט מען געמשפּט דעם בעריהמטען פראַנצויזישען שרייבער, גוסטאַוו פלאָבער, פאַר זיין ראָמאַן „מאַדאַם באָוואַרי" (דער ראָמאַן ווערט איצט פערעכענט אַלס דער ערשטער רעאַליסטישער ראָמאַן). עס איז געווען אַ סענסאַציאָנעלער פּראָצעס. גאַנץ פּאַריז האָט זיך געקאָכט, דעם גרויסען פראַנצויזישען קינסטלער, פלאָבער האָט מען בעשולדיגט אין פּאָרנאָגראַפּיע, אין סעקסועלער נישט־אַנשטענדיגקייט, אַלס ראָמאַניסט.

און פּראָבט דעם ראָמאַן „מאַדאַם באָוואַרי" געבען אַ היינטיגען לעזער אָדער לעזערין פון די היינטיגע ראָמאַנען, וועלען זיי עס נישט וועלען לייענען. „מאַדאַם באָוואַרי" וועט זיי לאַנגווייליגען און אַז איהר וועט זאָגען, אַז מען האָט דעם ראָמאַן אַמאָל בעשולדיגט אין נישט־מאָראַלישקייט, וועלען זיי אייך אָנקוקען ווי איהר וואָלט געזאָגט עפּעס אַ נאַרישען חיין.

עס איז גאָרנישט אַזוי גרינג צו בעשטימען די גרעניצען פון עכט־קינסטלערישען, און שונדהאַפטיגען, בילינען סעקסואַליזם אין קונסט און ליטעראַטור.

וואָס פאַר איינעם קען זיין די העכסטע שטופע פון קונסט, קען פאַר אַ צווייטען זיין בלויז נאַקעטע פּאָרנאָגראַפּיע. האָט מען דאָך אַמאָל אין אַמעריקא פערבאָטען די בילדער פון דער בעריהמטער אַלט־קלאַסישער ווענוס פון מילא. קוקען דאָך ביז היינט מיליאָנען מענשען אויף דער בעריהמטער סטאַטוע ווי אויף אַ נאַקעטער פרוי בלויז; אין דער צייט ווען בעריהמטע פּאָעטען און קינסטלער קניען כמעט פאַר דער אַלטער גריכישער סטאַטוע, ווי פאַר אַן אידעאַל פון פרויען־שענהייט, ווי פאַר׳ן העכסטען אויסדרוק פון פּלאַסטישען סקולפּטור־קונסט.

ווי־זשע קען מען געפינען אַ צענזור — ווען מען זאָל אפילו האַלטען, אַז אַזאַ זאַך איז נויטיג — וואָס זאָל בעפרידיגען יעדען געשמאַק, וואָס זאָל האָבען אַ הויכען מאָס וועגען מאָראַל און קונסט און זאָל נישט אַריינפאַלען אין די היפּאָקריטישע פּראָפעסיאָנעלע זוכענישען פון חטאים אפילו דאָרט, וואו מען קען עס מיט געזונטע, נאָרמאַלע מענשליכע אויגען נישט געפינען?

אַ בעריהמטער ענגלישער שרייבער האָט נישט לאַנג צוריק זייער ריכטיג בעמערקט אַז ער „וואָלט געקענט צונויפשטעלען גאַנצע ביכער (אַנטאָלאָ־גיעס) פון די פּאָרנאָגראַפישע שטעלען אין דער ביבעל און שעקספּירס ווערק". און דאָך וואָלט קיינער איצט נישט זאָגען, אַז מען דאַרף צענזורירען די ביבעל אָדער שעקספּיר׳ן, ד. ה., אַז די ביבעל און שעקספּיר זענען ערטערהייז נישט מאָראַליש.

מען קען נאָך אויך שטאַרק צווייפלען אין דעם, צי אפילו אַ בערעכטיגטע צענזור אויף אַ בוך ברענגט די געווינשטע רעזולטאַטען. לאָמיר אָננעהמען, אַז עס איז דאָ אַזאַ בוך, אָדער אַזעלכע ביכער, וואָס עס איז אַ מצוה, אַז מען זאָל זיי פערבאָטען צו פערקויפען און צו לייענען. נו, פרעגט זיך, הערט מען טאַקע אויף צו לייענען די ביכער, אָדער נאָוועלען, וואָס ווערען אָפיציעל צענזורירט — פערבאָטען צו לייענען?

„פערבאָטענע פרוכטען זענען זיס" — זאָגט אַ רוסיש גלייכווערטעל. עס איז אַ בעוואוסטע זאַך, אַז מען וואָלט די ביכער, וואָס זענען צענזורירט געוואָרען, פיל־פיל ווייניגער געלייענט, ווען מען לאָזט זיי דורך און מען צענזורירט זיי נישט. עס זענען זיכער פאַראַן אַ סך אַזעלכע נאָוועליסטען — גאַנץ אַנשטענדיגע בירגער אפילו — וואָס וואָלטען זייער געוואָלט, אַז מען זאָל זייערס אַ בוך פערבאָטען, ווייל אויסער דעם, וואָס דאָס גיט זיי אומזיסט אַ סך רעקלאַמע, מאַכט זיי דאָס בעריהמט. מען לייענט פיל מעהר אַ בוך, וואָס איז פערבאָטען געוואָרען; מען צאָהלט פאַר איהם אַ בעסערען פרייז, וואָס איז נאָך פיל וויכטיגער פאַר דעם שרייבער, וואָס האָט דאָס גליק אַז מען זאָל זיינס אַ בוך פערבאָטען: מען לייענט שוין זיינע אַנדערע „כשרע" ביכער פיל מעהר.

„פאָרווערטס" **לעא קעניג.**

ווי אַזוי בירד לעבט אויפ׳ן דרום־פּאָל

אין די ניו־יאָרקער צייטונגען געפינען מיר אַן אינטערעסאַנטע בעשרייבונג, ווי אַזוי קאָמאַנדיר בוירד מיט זיינע מענשען, וואָס זענען צוזאַמען מיט איהם אָפּגעפאָהרען אויף אַן עקספּעדיציע אויסצופאָרשען דעם דרום־פּאָל, פערברענגען זייערע טעג און נעכט אין די קאַלטע געגענטען, וואו זיי קענען נישט זעהן קיין זון־שיין 4 מאָנאַטען נאָכאַנאַנד.

אַרום דעם שפּיץ פון דער ערד זענען די סעזאָנען פון יאָהר און די טעג מיט די נעכט נישט אַזוי רעגולירט ווי דאָ ביי אונז. דאָרטען, ווען עס קומט אָן דער ווינטער, גייען אַוועק פיר אָדער זעקס מאָנאַטען, וואָס מען זעהט נישט קיין זונענשטראַל; די טעמפּעראַטור דערגרייכט דאַן אַרום 40 גראַד אונטער דער זעראָ, און עס איז אינטערעסאַנט צו וויסען, ווי אַזוי מענשען לעבען אין אַ פּלאַץ פון „אייביגער פינסטערניש".

נאַטירלעך, איז מען היינטיגע צייטען נישט אַזוי אָפּגעריסען פון דער ציוויליזירטער וועלט, ווי אַמאָל. די בוירד־עקספּעדיציע, וועלכע געפינט זיך טויזענדער מיילען ווייט פון ניו־יאָרק, רעדט זיך דאָך צוזאַמען, מיט דער שטאָט דורך ראַדיאָ און זיי ווייסען, וואָס ס׳קומט פאָר איבער דער גאַנצער וועלט יעדע מינוט פון טאָג. דער ראַדיאָ ברענגט אויך מוזיק, און דער עולם דאָרט אונטערהאַלט זיך נישט שלעכט.

פונדעסטוועגען איז עס נישט אַזוי לייכט צוצוגעוואוינען זיך צו דעם מאָדנעם אַרט לעבען, וואָס מען מוז דאָרטען פיהרען. אַלץ זעהט אויס ווי איין לאַנגע און אומענדליכע נאַכט. ווען נישט דער זייגער, וואָלט מען פאַר קיין פאַל נישט געקענט וויסען, ווען די נאַכט ענדיקט זיך און דער פריהמאָרגען פאַנגט זיך אָן.

די הערשערין אין הימעל אַרום דעם דרום־פּאָל אין פערלויף פון די פיר מאָנאַטען פון שטענדיגער פינסטערניש איז די לבנה. זי שיינט מיט איהר גאַנצער הערליכקייט און שוועבט אַרום מאַיעסטעטיש איבער׳ן הימעל, בעגלייט פון אַלע זייטען פון די אומצייליבאַרע שטערן. די לבנה שיינט גאָר אַנדערש אין יענע געגענטען, ווי דאָ אין אונזער ציוויליזירטער וועלט. די לבנה האָט דאָרט אַ רויטליכען קאָליר און זי שיינט פיל העלער ווי דאָ. אַרום און אַרום זעהט מען קיין אַנדער זאַך אויסער אייז און שניי. די ווייסקייט פונ׳ם שניי און די ליכט פון דער לבנה העלפט דער עקספּעדיציע אָנצוגיין מיט דער אַרבייט, וועלכע בעשטעהט פון זוכען און פאָרשען און מאַכען לאַנד־קאַרטעס, בעאָבאַכטען די שטערען און מאַכען פערשידענע מאַטעמאַטישע רעכענונגען וועגען די אַלע זאַכען. אָבער די שיין פון דער לבנה און די ווייסקייט פונ׳ם שניי פערשאַפט בלויז צייטענווייז גענוג ליכט, אַז מען זאָל קענען אַרומגיין אָן אַ לאָמפּ. עס זענען דאָ אָפט שטורעמס און וואָלקענס, וועלכע פערטונקלען דעם הימעל, און דאַן איז גאָר שטאַרק פינסטער.

די עקספּעדיציע וואַרט איצט אויפ׳ן זומער, ווען די זון בעווייזט זיך און פערבלייבט אין יענע געגענטען עטליכע מאָנאַטען נאָכאַנאַנד. דאַן איז די בעסטע צייט צו מאַכען אַלע בעאָבאַכטונגען און אויספאָרשען די געגענט אַרום. דערווייל אָבער ווערען געמאַכט אַלע פאָרבערייטונגען פאַר דער אַרבייט, וואָס וועט זיך אָנפאַנגען מיט דעם אָנקומען פון דעם זומער.

די מענשען לעבען דאָרט זעהר רעגעלמעסיג און אַלץ איז רעגולירט אויף דער שעה. זיי שטייען אויף און לייגען זיך שלאָפען, זיי עסען און טרינקען אַלץ צו דער בעשטימטער מינוט. די עקספּעדיציע האָט מיטגענומען אַ גרויסען אויסוואַהל פון ביכער. זיי האָבען אויך אַלערליי שפּילען צו פערווייילען די צייט. און אַזוי זיצען די פאָרשער און וואַרטען אויף אַ געלעגענהייט אַרויסצולאָזען זיך אין אַ אַעראָפּלאַן און בעאָבאַכטען די געגענט. דאָס וועט געטון ווערען אַזוי שנעל, ווי דער זומער וועט דאָרט אָנקומען און עס וועט ווידער ליכטיג ווערען.

דער פּען־צוזאַמענפאָהר

דער סטאַרט צו אינטערנאַציאָנאַלער אַנערקענונג

דעם 24־סטען ה. ח. האָט זיך אין ווין אָנגעהויבען דער קאָנגרעס פון די פּען־קלובען. דרייסיג לענדער און איבער 150 געסט פון אַלע עקען וועלט. אויך פון אַמעריקא איז געקומען אַ פערטרעטער דער פּראָפעסאָר סטעווענסאָן, פון קאַליפאָרניע. די יודישע ליטעראַטור ווערט פערטרעטען דורך איהר עהרען־פאָרזיצער שלום אַש, פאָרזיצער זלמן רייזען און סעקרעטאַר פון וואַרשאַווער אָפּטיילונג מלך ראַוויטש.

די פּען׳ס — דאָס זענען די ראשי־תיבות פון פּאָעטען, עסעאיסטען און נאָוועליסטען, וועלכע זענען פעראייניגט אין אַ וועלט־פערבאַנד. דער ענגלישער ראָמאַניסט גאַלסוואָרטי איז איצט דער פּרעזידענט פון די פּען־קלובען, וועלכע האָט שוין פערציג נאַציאָנאַלע סעקציעס אין דרייסיג לענדער. די הויפּט־ביוראָ געפינט זיך אין לאָנדאָן.

אין זיינע צאָהלרייכע רעדעס האָט גאַלסוואָרטי אַזוי פאָרמולירט די אויפגאַבען פון פּען־קלוב:

יעדעס פאָלק מוז האָבען זיין נאַציאָנאַלע קולטור. אָבער עס טאָרען נישט זיין פאַר דער ליטעראַטור קיין גרעניצען. די קונסט מוז ווערען געשוינט אינ׳ם פּאָליטישען קאַמף. גאַלסוואָרטי האַלט אויך אַז די פּען־קלוב־מיטגלידער וועלען צומבעסטען דערגרייכען דעם צוועק, ווען זיי וועלען אַרבייטען אין דער פּרעסע און אַזוי אַרום הייבען דעם ניוואָ פון געדרוקטען וואָרט, און צוגלייך אַרבייטען פאַר׳ן שלום פון די פעלקער.

די פּען־קלובען האָבען אויך אַ רייהע אָרגאַניזאַציאָנעלע אויפגאַבען.

ביז איצט זענען קיין ווין שוין אָנגעקומען זייער וויכטיגע פערטרעטער פון אַלע ליטעראַטורען, פון ענגלאַנד די גרינדערין סקאָט און גאַלסוואָרטי פון פראַנקרייך — דער עסייאיסט און קריטיקער בענדזשאַמין קרעמיע, פון דייטשלאַנד דער בעריהמטער פּאָעט דויבלער, פון עסטרייך — פעליקס סאַלטען, פון פּוילען — קאַדען־באַנדראָווסקי און געטעל.

די עסטרייכישע רעגירונג האָט זיך בעמיהט צו פערשאַפען אַ נחת־רוח די געסט. די אָפיציעלע פּראָגראַם פון קאָנגרעס וועט דויערן דריי טעג, און דערנאָך וועט פאָרקומען אַ סעודה המפסקת... יעדע הויפּט־זיצונג ווערט געפיהרט דורך אַ פאָרשטעהער פון אַן אַנדער לאַנד, אַזוי ווערט די ערשטע זיצונג געפיהרט דורך אַן ענגלענדער, די צווייטע — דורך אַ פראַנצויז, די דריטע — דורך אַ דייטש. אָבער פיל מעהר ווי די אָפיציעלע זיצונגען איז וויכטיג דאָס בעקענען זיך פון די שריפטשטעלער צווישען זיך. אין דער וויענער אָפּערע ווערט לכבוד די געסט אויפגעפיהרט „פיגאַראָ׳ס חתונה". עס ווערט אויך איינגעאָרדענט אַן אויספלוג אין שענבורנער פּאַלאַץ, אין זעמערינג, אַ רייזע אויפן דונאַי, אַ בעזוך אין דער וויענער אומגעבונג.

אויך די יודישע קהלה פון ווין האָט צוגעגרייט אַ ספּעציעלע אויפנאַהמע לכבוד דער יודישער דעלעגאַציע און געסט.

אַ חוץ די אָפיציעלע יודישע דעלעגאַטען וועלען איצט אַלס געסט אויפ׳ן וויענער אינטערנאַציאָנאַלען פּען־קאָנגרעס אַ רייהע אַנדערע יודישע שריפטשטעלער, פּאָעטען און עסייאיסטען, וואָס וועט געוויס צוגעבען דער יודישער דעלעגאַציע אַ ספּעציעלע חשיבות. אויף דעם פאַריגען קאָנגרעס אין אָסלאָ איז די יודישע ליטעראַטור געווען רעפּרעזענטירט בלויז דורך איין נאָמען אַפּאַטאָשו, אמת אַ גרויסען אָבער דאָך איינעם, און פאַר אַ פרעמד אויג רעפּרעזענטירט אויפ׳ן ערשטען קוק אָפטמאָלס נישט די איכות, נאָר די כמות.

דעריבער איז די איצטיגע פעלקער־בעגעגעניש אַ וויכטיגער סטאַרט פון דער יודישער ליטעראַטור אויף אַרויסצוגיין אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרענע.

די טשערנאָוויצער קאָנפערענץ האָט פּראָקלאַמירט די נאַציאָנאַלע בעדייטונג פון דער יודישער ליטעראַטור, דער פּען־קאָנגרעס — איהר אינטערנאַציאָנאַלע בעדייטונג.

אויסגעוועהלט די פערטרעטער פון דייטשען יודענטום

פאַר דער פערברייטערטער יודישער אַגענץ.

בערלין 27 (יטא טעלעגראַפיש) געכטען שפּעט ביינאַכט האָט זיך פערענדיגט די קאָנפערענץ פון די דייטשע יודען אויף צו וועהלען פערטרעטער פון דייטשען יודענטום פאַר דער פערברייטערטער יודישער אַגענץ. ס׳זענען געוועהלט געוואָרען 7 פערטרעטער: ד״ר בעק, פּרעזעס פון דער פראַנקפורטער קהלה, בליי, ד״ר בערנהאַרד קאַן, דירעקטאָר אָסקאַר וואַסערמאַן פינאַנץ־ראַט, ברונאָ אַש, גרשון סימאָן און ראַבינער ד״ר אונאַ (מאַנהיים), ס׳זענען אויך געוועהלט געוואָרען 14 שטעלפערטרעטער צווישען זיי דער רעדאַקטאָר פון דער פאָסישער צייטונג ד״ר בערנהאַרט, דירעקטאָר ווילי דרייפוס, פּראָפ. ד״ר זאָבערנהיים.

אין נאָמען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע האָט די קאָנפערענץ בעגריסט קורט בלומענפעלד. די קאָנפערענץ האָט בעשלאָסען אַרויסצושיקען בעגריסונגען צו פּראָפ. וויצמאַן און לואי מאַרשאַל.

——=:§:=——

Dr. A. WOŁKOWYSKI

נעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87

ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוועכע. אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.

אָפּען פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

Dr. med.

S. Robinzon

אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען

פּעטריקאַווער 10, טעל. 31-86

נעהמט אָן פון $8\frac{1}{2}$—$9\frac{1}{2}$ פריה און פון $3\frac{1}{2}$—$4\frac{1}{2}$ נאָכמ.

אדריטער רעוויזיאנס-פערבאנד

אין די קרייזן פון דער יודישער קאאפעראציע גרייט מען זיך איצט צום צוזאמענפאהר צו די פיל פראגען וואס דער צוזאמענפאהר וועט האבען צו ערלעדיגען, איז צוגעקומען נאך איינע: עס איז צוגעקומען א נייער רעוויזיאנס-פערבאנד, א סוחר'ישער אדער ארטאדאקסישער, ווי מען רופט איהם, וועלכער איז די טעג געווארען לעגאליזירט. און מיר שיינט, אז די פראגע, בנוגע דער בעציהונג צו די פערשידענע פערבאנדען, איז אפשר די וויכטיגסטע מיט וועלכער מען וועט זיך דארפען ערנסט פערטראכטען.

אויף דער יודישער אפעראטיווער בעוועגונג איז געלעגט געווארען זעהר גרויסע האפנונגען. און אין אמת'ן איז זי היינט איינע פון די זיילען אויף וועלכע עס האלט זיך אונזער ווירטשאפטליכער לעבען. אבער דער איין זייל איז צופיל בעלעסטיגט. דער וואוקס פון דער קרעדיט-קאאפעראציע איז געוואקסען אבער נישט נאטירליך. אין א משך פון פינף-זעקס יאהר זאלען מיר האבען פינף-זעקס-הונדערט בענק, איז אפילו פאר א זא קאפיטאליסטיש פאלק ווי יודען, א ביסעל צופיל. די סיבה פון דעם וואוקס איז פערשטענדליך נאר פאר'ן היימישען מענשען, וועלכער קען די ווירטשאפטליכע בעציהונגען ביי אונז און ווייסט, אז וואס גרעסער דער דלות אלץ מעהר בענק ווערען געשאפען.

מיר זאגען, עס איז פערשטענדליך נאר פאר'ן היימישען מענשען. דער זייטיגער פערשטעהט עס נישט, ווייל אין דער וועלט האלט מען, אז צו עפענען א באנק דארף מען קודם כל האבען געלד. ביי אונז איז די לאגע קאפויער: ווער עס האט געלד דער דארף נישט קיין באנק און טראכט נישט וועגען דעם. נאר אזוי ווי מרובים צרכי עמך, ווייל יודען זענען גרויסע נצרכים דערפאר האבען זיך ביי אונז געפיזכפערט און געמעהרט די בענק.

אבער געלד איז אן אידעלע זאך, מען דארף דערמיט זעהר פארזיכטיג זיך בעגעהן. כדי צו שיצען די אינסטיטוציעס, איז געשאפען געווארען דער רעוויזיאנס פערבאנד, וועלכער האט קודם כל בעשיצט די בענק פאר א בייז אויג פון דרויסען און האט אויך געהאט א ריגעל אין האנד געגען אונבערופענע בעלנים אויף פרעזעסען און דירעקטארען. דער פערבאנד ווען ער האט נישט אויפגענומען א באנק אדער האט איהר אויסגעשלאסען האט דערמיט קאנטראלירט און רעגולירט די בעוועגונג זי זאל נישט פערקריכען אין א בלאטע.

די לאגע האט אזוי געדויערט ביז לעמבערג האט בעשאפען אן אייגענעם רעוויזיאנס-פערבאנד. מיט דעם מאמענט איז די קאנטראל איבער די בענק געווארען אפגעשוואכט, ווייל אויב עס הויבט זיך אן א קאנקורענץ, קען מען שוין נישט מדקדק זיין און מען מוז אננעהמען ווער עס מעלדעט זיך אויב נישט אויב מען מאכט שוועריגקייטען, האט מען א ברירה צו געהן צום קאנקורענט.

מיט'ן שאפען דעם דריטען פערבאנד ווערט די לאגע נאך קאמפליצירטער. מיר ווילען דא נישט אריינגעהן אין עצם ענין ווי ווייט עס איז בערעכטיגט א פארטייאישער, אפילו אן ארטאדאקסישער פערבאנד. געלד האט נישט קיין ריח און האט אויך נישט קיין פארב, אזוי זאגט די וועלט. אין די ביז-איצטיגע בענק איז געווען א דיפערענצירונג פון קלאסען און שיכטען אבער נישט פון פארטייען. איצט הויבט זיך אן א פארטייאישע גרופירונג, וועלכע מיר האלטען בכלל פאר נישט בעוואונשען. אבער דער ספעציעלער נייער פערבאנד וועט געוויס נישט משפיע זיין צו פערבעסערען די בעציהונגען און פערפעסטיגען די פאזיציעס פון די בענק. אדרבה, די הפקרות אויף דעם געביט וועט נאך מעהר וואקסען.

דער איצטיגער צוזאמענפאהר אין ווארשא וועט זיך מיט דעם ענין מוזען פערנעהמען. עס איז אבסאלוט נישט דערלאזבאר קיין קאנקורענץ אויף דעם געביט. און אויב מיר האבען דריי פערבאנדען, מוז מען געפינען אן אויסוועג, אז איינער זאל נישט שטערען דעם צווייטען. דער בעסטער מיטעל וואלט געווען ווען יעדער זאל אבגרענצען פאר זיך א בעזונדער געביט, אדער א געאגראפישען אדער א פינאנץ-געווערבליכען. אדער איינער זאל זיך פערנעהמען מיט'ן קליין-קרעדיט, דער צווייטער מיט'ן סוחר'ישען און דער דריטער מיט'ן קאנסום-פראדוציר צווייג, אדער זיי זאלען צווישען זיך פערטיילען די ראיאנען. אויב נישט, אויב איינער וועט שטערען דעם צווייטען און אויסכאפען די קונדען, מוז עס ברענגען צום חורבן פון דער גאנצער בעוועגונג.

ש. י. ס.

דער פאליטישער מאמענט

די „ליקווידאציע פון וועלט-קריג" געהט ווייטער מיט'ן זעלבען טעמפא: מ'רעדט וועגען שלום און דער שוארקערער צד זוכט ארויסצופרעסען ביים צווייטען צד, וואס מעהר, כדי זיך צו פערליכטערען. די פאריזער רעפאראציע-קאנפערענץ האט שוין געבראכט צו א הסכם מיט דייטשלאנד. אבער פראנקרייך שפארט זיך נאך איין אין דער פראגע פון אפרייניגען דעם אקופירטען ריהן-געביט. ארום דער פראגע זאל פארקומען א קאנפערענץ פון אלע צדדים. דער דייטשער מיניסטער שטרעזעמאן האט אויף זיין צוריקרייזע פון מאדריד זיך אפגעשטעלט אין פאריז און קאנפערירט מיט פואנקארע און בריאנען וועגען בעשטימען א קאנפערענץ און זי וועט פארקומען וואהרשיינליך אין דער שוייץ, נאך אין פערלויף פון יולי. מאקדאנאלד וואלט אבער געוואלט, אז די קאנפערענץ זאל פארקומען אין לאנדאן. כדי אויך ער זאל זיך קענען אין דער קאנפערענץ בעטייליגען.

דער פאנצזויזישער מיניסטער-קאבינעט האט דערוויילע בעשטעטיגט דעם יאנג-פלאן, וועלכען עס האט אנגענומען די פאריזער קאנפערענץ. אויך דער דייטשער מיניסטער-קאבינעט האט אנערקענט דעם פראיעקט אלס באזע פאר אונטערהאנדלונגען. דער דייטשער אינדוסטריעלער-פעראיין האט אנגענומען א רעזאלוציע, וואס אנערקענט דעם יאנג-פלאן אלס „עקאנאמיש-נישט-אויספיהרבארען." איז געקומען דער רעדאקטאר פון דער „פאסישער ציטונג" בערנהארד און דערצעהלט א סוד, אז בעת די פאריזער אונטערהאנדלונגען האט דער פיהרער פון אינדוסטריעלען-פערבאנד טירסען ערקלערט דעם דייטשע דעלעגאט פעגלער, אז די אינדוסטריעלער זענען פעראינטערעסירט צוליב פאליטישע טעמים ארויסצורופען אין דייטשלאנד אן עקאנאמישען קריזיס.

אויב די דאזיגע ענטדעקונג פון בערנהארד רעקט אויף דעם „פאטריאטיזם" פון די דייטשע אינדוסטריעלער, רעקען אויף די רעדעס פון פואנקארע און פרעזידענט דומערג וייערע פרידענס-שטימונגען. די רעדעס זענען גע'האלטען געווארען ביי דער געלעגענהייט פון ענטהילען א דענקמאל א רענקמאל אין ווערדען, פואנקארע האט צוו. אנד. געזאגט: „די בעפעלקערונג פון די לאטאריניש גרעניצען זענען שוין צוגעבויגען צום שלום, זיי ווילען אבער, אז דער שלום זאל זיין נישט נאר א שעהן ווארט, נאר א ווירקליכע רעאלע ערשיינונג. אויב די אפמאכען וועלען געהאלטען ווערען און אונזערע ענטשעדיגונגען וועלען אונז געצאהלט ווערען, וועט די בעפעלקערונג זיין צופרידען און וועט בלייבען צווישען די קעמפער פאר שלום.

אז די נייע קעמפער פאר'ן וועלט-שלום פיהרען ווייטער זייערע פארבערייטונגען. די יורידישע אפטיילונג פון'ם בריטישען אויסערן מיניסטעריום האט פעסטגעשטעלט, אז קיין נייער אפיציעלער אקט פון אנערקענען די סאוויעטישע מאכט איז נישט נויטיג, ווייל די אנערקענונג פון יאהר 1924 איז נאך גילטיג. אבער פאר'ן בענייען די דיפלאמאטישע בעציהונגען וועלען זיך אנהויבען אונטערהאנדלונגען, קאנפערענצען וועגען האנדעלס-בעציהונגען, פאר מלחמה-חובות, פראפאגאנדע א. אז. וו. און ערשט דאן וועלען בעשטימט ווערען געזאנדטע, אלס ענגלישער געזאנדטער אין מאסקווע ווערט פאראויסגעזעהען קענוואורטי.

דערווייל איז זיך מיישב אמעריקא און שיקט ארויס קיין סאוויעט-רוסלאנד דעם בעל-יועץ אין פוילען דעוועי. ביז ענגלאנד וועט פיהרען די אונטערהאנדלונגען, זאל אמעריקא אהן אונטערהאנדלונגען דערווייל אנהויבען האנדלען, מאכען ביזנעס.

אין שפאניען גרייט זיך פרימא דע ריווערא איינצופיהרען א נייע קאנסטיטוציע. דער פארלאמענט בלייבט, אנשטאט דעם סענאט ווערט געשאפען א קרוין-ראט פון 30—40 פערזאן. די מיניסטארען וועלען בעשטימט ווערען דורכ'ן קרוין-ראט און פאר איהם וועלען זיי זיין פעראנטווארטליך. דער פארלאמענט וועט בעשטעהן פון 3 טיילען: איין דריטעל בעשטימט פון דער רעגירונג, א דריטעל געוועהלט פון די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס און א דריטעל געוועהלט דורך אלגעמיינע וואהלען. אויך פרויען בעקומען וואהל-רעכט. דער פארלאמענט וועט קענען די מיניסטארען אנקלאגען פאר'ן קרוין-ראט דאס אינטערפעלאציע-רעכט איז שטארק בעגרעניצט. דער געזעץ-פראיעקט וועט נאך דארפען א דורך איינינע אינסטאנצען און זאל פערווירקליכט ווערען אין יאהר 1931. אויב ביז דאן וועלען נישט פארקומען קיין ערנסטע ענדערונגען.

אין דייטשלאנד האט דער רייכסטאג אנגענומען א בעשלוס צו פערלענגערען אויף אנדערטהאלבען יאהר דעם געזעץ וועגען שיצען די רעפובליק, לויט'ן דאזיגען געזעץ טאר דער עקס-קייזער נישט אריינקומען קיין דייטשלאנד. אזוי ארום וועהט זיין צוואנגס-גלות פערלענגערט, דערווייל נאך אויף 18 חדשים.

שלום-אפמאכען זענען אפגעשלאסען געווארען אין מעקסיקא, כינא און צווישען טערקיי מיט פראנקרייך.

אין מעקסיקא איז געקומען צו א פערשטענדיגונג צווישען דעם מלוכה-פרעזידענט מיט די קאטוילישע גייסטליכע. די רעגירונג אנערקענט נאר די גייסטליכע, וואס זענען אונטערגעווארפען דעם עפיסקאפאט, אנערקענט דאס רעכט אויף רעליגיעזער ערציהונג אין די קלויסטערם און פאר די קלויסטערם — פעטיציע-רעכט.

אין כינא איז געקומען צו אן אויסגלייך צווישען דער נאנקינער רעגירונג מיט'ן פיהרער פון קוואמינג-אנג-גענעראל פענג. פענג האט בעקומען צוויי הונדערט טויזענד דאלאר אויף הוצאות און דריי מיליאן דאלאר „אויף צו בעצאהלען דעם מיליטער". פון אנדערע קוועלען טיילט מען מיט, אז פענגס מיליטער קאנצענטרירט זיך ווייטער און מאכט פערשאנצונגען. דער בירגער-קריג איז נאך נישט פערענדיגט און די נאציאנאליסטישע רעגירונג אין נאנקין איז נאך נישט זיכער מיט איהר לאגע.

צווישען פראנקרייך און דער טערקישער רעגירונג זענען געמאכט געווארען די ערשטע שריט צו א פריינדשאפט-אפמאך. אין אנגארא איז איצט אונטערגעשריבען געווארען דער אפיציעלער אקט פון אויסגלייך אין דער פראגע וועגען סיריען.

נאך אן איבערבלייבעניש פון'ם וועלט-קריג איז ערלעדיגט געווארען. די „ליקווידאציע פון וועלט-קריג" געהט ראך פאראויס, לאנגזאם אבער זיכער.

פ. ב.

דער אלטער יוד. שטייגער אין רוסלאנד

שטעהט איינז-שטארק געגען דעם נייעם שטייגער

דער מאסקווער „עמעס" דערצעהלט:

די באריסאווער יודישע ארבייטער פרעגען אויף זייערע לעהרערקעס קשיות:

זיי, די ארבייטער, האלטען, אז „די סאוויעטישע לעהרער דארפען זיין די פארטגעשריטענסטע אין אלע היגזיכטען, ווייל אין זייערע הענד ווערט איבערגעגעבען די ערציהונג פון נייעם דור". און אויסער דעם דארף דער לעהרער קעמפען געגען רעליגיע. און דא קומען צוגעהן צוויי לעהרערקעס פון דער צווייטער באריסאווער סאוויעט-שול, באשינא און פעלדמאן, און זענען מל זייערע יונגלעך, וואס זיי האבען נאר וואס געהאט. אמת, זיי האבען עס געמאכט אזוי, אז קיינער זאל נישט וויסען, אבער די יודישע ארבייטער האבען זיך יא דערוואוסט. און זיי פרעגען: וואס פאר א שייכות האט סאוויעטישע ערציהונג מיט מילה?

די באריסאווער לעהרער האבען אויף זייער פערזאמלונג בעשטימט זיך צו ווענדען צום קרייז-אינספעקטאר, מען זאל די צוויי לעהרערקעס בעפרייען פון דער יודישער שול. מיר קאנען זייער בקשה אונטערהאלטען און בעטען בעפרייען די שול פון די לעהרערקעס.

ווארים, אויב צו גאט, איז נישט צו די ארבייטער".

און ווייטער שרייבט דער קאמוניסטישער „עמעס":

„דער קאמף פאר אונזערע קאמוניסטישע אידעען ווערט אלץ שארפער און שארפער. די נעפ-לייט (פריוואטע הענדלער) ווערען אלץ חוצפה'דיגער. זיי בעפרידיגען זיך נישט בלויז מיט זייער צושטערענדער עקאנאמישער טעטיגקייט. זיי פרוּווען אריינדרינגען אין דער ליטעראטור, טעאטער, קינא) געגען אונזער קאמף פאר א גייסטיגער רעוואלוציע שטעלען זיי דעם חוצפה'דיגען רעליגיעזען און נאציאנאליסטישען סם.

וויכטיגער פון אלץ איז דאס, וואס זיי האבען א ווירקונג אויף איינצעלנע מלוכה-אנשטאלטען אונזערע און צושטערען אונזער פראפאגאנדע-ארבייט. גאנץ וויכטיגע אנשטאלטען און ארגאניזאציעס העלפען אפט פערשפרייטען די שעדליכע ווירקונג צווישען די ארבייטער מאסען פון אונזער לאנד.

אט האט איהר א ביישפיל: די טעג איז אין מאסקווע ארגאניזירט געווארען א גרויסער יודישער קאנצערט, דער איינציגער אין סעזאן. א צייט זענען די מאסקווער שוי-פענסטער און צייטונגען געווען בעצירט מיט פלאקאטען און מעלדונגען וו גען דעם דאזיגען קאנצערט. די פראגראם פונ'ם אווענד האט געמוזט ארויסרופען א פערדאכט. א מאדנער געמיש: קאטשאלאוו, נאוויקאווא (אפערעטע-ארטיסטין), סארא ליבין, וויליאם דאריאני, א „בעריהמטער" איטאליענישער זינגער און א בערדיטשעווער חזן, זינגער פון פאלעסטינער אפערע, קאנסטאנטינאווסקי און מאזעס, און פון דער צווייטער זייט — אקטיארען פון אונזער טעאטער, מיכאעלס, ראם, מענעס א. א.

עפעס אומפערשטענדליך!

צי האבען מיר דא נאכאמאל אזא זאך, ווי דער בעריהמטער פורים-שווינדעל, אדער פורים-אווענד, וואס מיר האבען געהאט מיט א שטיקעל צייט צוריק מיט'ן אנטייל פון אונזערע אקטיארען?

אן ענטפער אויף דעם האט געגעבען דער אווענד אליין.

עס האט געעקעלט. פריהער פאר אלץ — פון דעם עולם גופא, דאס פובליקום! שוין לאנג נישט געזעהן אזא „אנשטענדיגען" עולם. דער יודישער נעפמאן, דער אלטער און אויפגעקומענער מאסקווע-יעהופעצער גביר, דער ספעקולאנט פון סמאלענסקער און סוכארעווקער מארק, איז געווען דער בעלעבאס פון אווענד. די נעפלייט זענען געקומען מיט זייערע געזינדען. איך האב זיך גאר נישט פארגעשטעלט, אז מען קען נאך אין יאהר 1929 אין מאסקווע, אין דער געביידע פון א מלוכה-טעאטער זעהן די אלע „אסקאר סלאמאנאוויטשעס" און „ערנעסטינע יעפימאוונעס". וואס זאגען זייער מבינות וועגען דער „מוזיקאלישקייט" פון יעדען נומער, שרייען „ביס", פאדערען נייע נומערן, פערענדיגען דערביי אגב זייערע מארק-חשבונות און קוקען אויס אויף חתנים פאר זייערע טעכטער, וואס זיצען דערביי.

כאטש איין בעקאנט פנים, כאטש איין הארעפאשנע פאר, — אומזיסט געזוכט! די ארגאניזאטארען פונ'ם אווענד האבען בעזארגט דעם „הויכגעשעצטען" עולם פון פרעמדע שכנים הארעפאשניקעס, בילעטען האבען געקאסט צו דריי, פיער, פינף און זעקס און נאך מעהר רובעל.

אט אזא עולם האט זיך צונויפגעזאמעלט אויפ'ן „גרויסען אווענד פון י. דישער קונסט". דער נאכפרעג בעשאפט דעם אנבאט. אפגערוהט פון א יאהר הארקוואניע און שווינדעל, אויסגעדרעהט זיך פון די סאוויעטישע שטייערן, פון דעם פינאנץ-אינספעקטאר, אפגעאטעמט נאך די לעצטע „גוטע געשעפטען" צוליב די ברויט און צוקער-שוועריגקייטען אין שטאדט, האבען זיך די יעהופעצער „פיינע באלעבאטים" צונויפגעזאמעלט הערען א קאנצערט פון „אמת יודישער, אמת נאציאנאלער קונסט, וואס זאל גלעטען די נשמה".

דער קאנצערט האט בעפרידיגט זייערע געשמאקען. נומער צו נומער, א געמיש פון שונד, נאציאנאליסטיש חסידישע „פאלקס"-לידער און א פשוט'ער חזנ'ישער תפלה. דא זענען געווען נאציאנאליסטיש-חזנ'ישע נומערן, אויסגעשפילט אויף פערשידענע ארטען. סארא פיביך האט זיך פערנומען הויפטזעכליך מיט'ן טאג-טעגליכען לעבען, שוויגער און שנור-פראבלעם („פאלג דעם מאן — דיין באלעבאס און די שוויגער — דיין באלעבאסטע!") מיט פראפאגאנדע (ווען משיח וועט קומען, וועט מען טרינקען גאנצע פעסער משקה, ציגנדיג כאפט וויין און טרינקט גלעזער; משקה בעצירט דאס לעבען און היילט די וואונדען); נאוויקאווא — האט געקיצעלט די געשלעכטליכע געפילען („דער רבי וויל מען זאל דערלאנגען די רביצין, „לכבוד דעם הייליגען שבת") און איז גלייך געריבען צו „באזדערקא" און סתם „ליבעגראמען". די פאלעסטינער אויך מיר זינגער, האבען דערלאנגט א סצענע פון דער אפערע „שמשון און דלילה" אויף רוסיש — (דער עולם האט דווקא געוואלט הערען א העברעאיש ווארט).

דער העכסטער פונקט פון אווענד איז אבער געווען דאריאניס נומערן. געווארט און דערווארט זיך. לויט דעם פראגראם האט ער בעדארפט זינגען א רעוואלוציאנערע פאעמע: 1905-טער יאהר". דאס אלץ אבער איז געווען פאר'ן מלוכה-אנשטאלט. געזונגען האט ער: „יתגדל ויתקדש שמיה רבא", „אלי, אלי". דער עולם איז ענטציקט. „ביס, ביס", „כל נדרי!" „כל נדרי!"

דער פארזיצער האט אבער בייז א קוק געטון אויף דעם ווינקעל פון די זשורנאליסטען און געמאלדען: „דער זינגער ראדיאני וועט בעסער זינגען איטאליענישע און כינעזישע פאלקס-לידער". אמת, עס איז געווען מקהר חזנות, ווי איטאליענישער פאלקס-געזאנג, אבער „כלי נדרי" האט ער נישט געוואגט צו זינגען. דער עולם איז געבליבען נישט בעפרידיגט. ער האט געוואלט הערען „כל נדרי"... „א פערשאלטענע רעגירונג"...

די ציימונג גיט צו פון זיך:

„ווער האט עס בעדארפט אט דעם קאנצערט? די יודישע ארבייטער-מאסען פיהרען אן אהן רחמנות א קאמף געגען רעליגיע און נאציאנאליזם, און דא, אין צענטער פון סאוויעטען-פערבאנד, וואו עס געפינען זיך די צענטרען פון אונזער גייסטיגער בויאונג, ווערט ארגאניזירט א קאנטר-אטאקע געגען אונזער אנגריף. וועגען א גרויסען אנטי-רעליגיעזען אווענד הערט זיך עפעס נישט, און א „גרויסען רעליגיעז-נאציאנאליסטישען אווענד" האבען מיר שוין געהאט. די פראגע „ווער וועמען" ווערט געלייזט נישט אין אונזער נוצען.

נ. י. פ—ס.

ערגער, ווי אין לאדז

(א בריף פון קליוולאנד)

ווער וועט עס גלויבען, אז אין קליוולאנד (אהייא), די פינפטע גרעסטע שטאט אין אמעריקא און די פירטע לויט דער צאהל יודישע איינוואוינער שטאט, זיינען טויזענדער יודען בוכשטעבליך פון הונגער? וויפיל קענען זיך פארשטעלען, אז אין אט דער רייכער שטאט, אין וועלכער די אינדוסטריע האט לעצטענס דערגרייכט צו אן אומגעהויערליכער הויכער שטופע, און וועלכע האלט אין איין וואקסען פינאנציעל, האבען טויזענדער יודען לעצטען פסח נישט געהאט אויף יום־טוב און האבען געמוזט אנקומען צו קהל'שע צדקה נאך הילף? און קליוולאנד איז זיכער נישט די איינציגע שטאט אין די פאראייניגטע שטאטען, אין וועלכער די ארימקייט צווישען די יודישע איינוואוינער איז אומגעהויער גרויס. פערהאן נאך פיל אנדערע שטעט, וואו די לאגע איז נישט נאר נישט בעסער, נאר אפשר נאך ערגער.

אויבענאויף וועט דאס אפשר קלינגען ווי א נומא'דיגע איבערטרייבונג, אבער דער אמת איז, אז די לאגע פון די יודען אין קליוולאנד איז היינט ערגער, ווי די לאגע פון די יודען אין לאדז, ווילנע, אדער אנדערע גרויסע שטעט אין פוילען. ביי אייך ליידט מעהרסטענס דער ארימער סוחר אדער האנדווערקער פון דער שווערער עקאנאמישער לאגע, דא אבער זענען פערהאן אומצאהליגע יודען, וועלכע ווערען נאך, אין אלגעמיין, בעטראכט פאר רייכע און זיי האבען נישט מיט וואס דעם טאג איבערצולעבען. טויזענדער יודען אין קליוולאנד זענען איינגעטימער פון א גאנצער ריה הייזער. אמאל האבען זיי געשפילט א גרויסע ראל, און די באנק־הייזער האבען זיי געגעבען אומבעשרענקטען קרעדיט. היינט גלויבען פיל, אז די ראיגע מענשען זענען נאך אלץ רייך. אויסערליך מאכט עס אויך אזא איינדרוק, ווייל זיי וואוינען נאך אלץ אין די שעהנע הייזער און פערמאגען טייערע אויטאמאבילען. אבער דווקא די מענשען זענען די גרעסטע קבצנים און זייער לאגע איז אן אומבעשרייבליך טרויעריגע.

אמאל, ווען דער יודישער ישוב אין קליוולאנד האט זיך ערשט געהאלטען אין אנטוויקלען, האבען יודען דא געצויגען זייער חיונה פון פעדלען. די מעהרסטע ניי־אנגעקומענע יודען האבען געהאט די אויפגאבע זיך צו בעזארגען מיט עטליכע דאלאר, פאר וועלכע מ'האט זיך דאן געקויפט א פערד און וועגעלע און מען האט זיך ארויסגעלאזט קויפען אדער פערקויפען פערשידענע ארטיקלען. קיין גרעסערע אמביציעס, ווי צו ווערען א פעדלער, האט כמעט קיין שום יוד נישט געהאט. יאהרען־לאנג איז דערפאר קליוולאנד געווען בעקאנט אלס די שטאט פון יודישע פעדלער.

אמאל איז דארט אויך געווען א גרויסע קאנפעקציע־אינדוסטריע, אין וועלכער די יודישע אימיגראנטען האבען געשפילט א גרויסע ראל. יודען זענען געווארען שניידערס און האבען פערדינט גענוג, כדי זיך צו קענען איינארדנען און צו קענען ערנעהרען זייערע פאמיליעס.

אין פערלויף פון די שפעטערע יאהרען, ווען די ניי־אנגעקומענע יודען אין קליוולאנד זענען שוין געווארען תושבים און האבען זיך שוין געהאט איינגעארדנעט, און געוויסערמאסען אפילו געזיכערט זייערע עקזיסטענצען, האבען זיך די אלטע פרנסות ביסלעכווייז אנגעהויבען ארויסצוגליטשען פון זייערע הענט. די „קלאוק"־אינדוסטריע איז, צוליב פיל סיבות, איבערגעטראגען געווארען אין אנדערע שטעט און אויך דאס פעדלען האט מעהר נישט געבראכט קיין פראפיטען. יודען האבען דערפאר עטליכע יאהר געמוזט איבערלעבען א לייכטען עקאנאמישען קריזיס, וועלכער האט זיך אבער מיט דער צייט פערוואנדעלט אין א ביז דאן אומגעהערטען וואוילשטאנד.

בעת דעם דאזיגען קריזיס האבען זיך פאר די יודען געעפענט נייע, זעהר גרויסע מעגליכקייטען אויף דעם געביט פון ביי־בעזעצונג און פעלד־ערד־האנדעל. קליוולאנד האט זיך אנגעהויבען אנטוויקלען; די שטאט איז געוואקסען, ווי אויף הייוען, און האט זיך געהאלטען אין איין פערברייטערן. דאס צוקומען פון אלץ נייע מענשען האט נויטיג געמאכט אויסצובויען נייע גאסען, נייע געגענדען און נייע קווארטאלען. דער בוי־פאך האט דורכגעמאכט אן אויפשוואונג, וואס האט נאך נישט געהאט קיין גלייכען צו זיך אין דער דאזיגער שטאט.

זייענדיג שוין ביי א געוויסען גראד פעסט איינגעפונדעוועט, האבען די יודען אין קליוולאנד צו יענער צייט פערמאגט געוויסע קאפיטאלען. כמעט יעדער יוד האט געהאט אין באנק אפגעשפארט א פערמעגען, מיט וועלכען ער האט געקענט פרובירען זיין גליק און זיך ווארפען אויף דעם נייעם קוואל פון הכנסה, וועלכער איז געווען אפען פאר אלע איינוואוינער. די געוועזענע פעדלער און שניידער האבען דערפאר ביסלעכווייז פערלאזט זייערע אלטע פרנסות און האבען אנגעהויבען בויען הייזער, צו קויפען און פערקויפען וואוינונגען פאר פאמיליעס, וועלכע האבען זיי געהאלטען אין איין פארען.

ס'האט נישט לאנג געדויערט און די יודען זענען געווארען דער וויכטיגסטער פאקטאר אין קליוולענדער האנדעל מיט ביי־פלעצער און הייזער. יודען זענען איבערנאכט געווארען ביי־אונטערנעהמער און הענדלער פון אומבעוועגליכען איינגענטום, און א גאר גרויסע צאהל פון זיי זענען טאקע שנעל רייך געווארען. אין דער זעלבער צייט זענען די יודען אויך געווארען כמעט דער נוצליכסטער עלעמענט אין דער אנטוויקלונג פון דער שטאט. זיי האבען אויסגעבויט גרויסע געגענדע און האבען פערוואנדעלט דאס קליינע קליוולאנד אין איינער פון די גרעסטע און שענסטע שטעט אין לאנד און אלע געווארען „אריסטאקראטען" און „גרויסע הערר'ן".

פון דעם גרויסען וואוילשטאנד פון די טויזענדער יודען האט אויך געהאט גרויסע נוצען דאס געזעלשאפטליכע יודישע לעבען אין קליוולאנד. א דאנק דעם איז דא געלונגען אויסצובויען א „יודישען צענטער", וועלכער געהערט צו די גרעסטע און שענסטע יודישע אינסטיטוציעס פון דעם מין אין לאנד. די זעלבע יודען האבען אויך אויסגעבויט א גרויסען ארטאדאקסישען מושב־זקנים, וועלכער איז דער גרעסטער אנשטאלט פאר אלטע לייט צווישען ניו־יארק און טשיקאגא. אין יענע יאהרען מחסה לזקנים איז געשאפען געווארען און יענע יאהרען, וועלכער איז נאך ביז דעם היינטיגען טאג דער שטאלץ פון אלע קליוולענדער יודען.

די נייע גבירים האבען אויך אויף יעדען מעגליכען אופן בערייכערט דאס קליוולענדער געזעלשאפטליכע און קולטורעלע לעבען; אין שטאט האט זיך אויף יעדען שריט און טריט געפיהלט דער וואוילשטאנד. און נאך מיט א יאהר פיר צוריק האט מען דא גאר זעלטען געקענט געפינען א יוד, וואס זאל זיך בעקלאגען, אז ער זאל נישט קענען „מאכען קיין לעבען". דער הייזער־האנדעל האט דירעקט, אדער אומדירעקט, געגעבען טויזענדער יודען פרנסה און אלע האבען געלעבט פערהעלטנישמעסיג לייכטער און שעהנער פון די יודען אין ניו־יארק, אדער אנדערע שטעט.

\ איז די לאגע פון די יודען אין קליוולאנד

מיט אמאל האט זיך דאס טעפעל איבערגעקעהרט, די ביי־ביזנעס איז געפאלען, און געפאלען מיט א שרעקליכען, קאטאסטראפאלען קראך. הייזער האבען פערלוירען זייער ווערט און טויזענדער איינגענטימער פון פלעצער זענען פונקט אזוי שנעל פעראָרימט געווארען, ווי זיי זענען פריהער רייך געווארען. פערמעגענס פון אומצאהליגע מיליאנען זענען אוועקגעטראגען געווארען, ווי פון א בייזען ווינט, און האבען איבערגעלאזען זייערע אמאליגע בעלי־בתים, ווי די קרבנות פון א שווערען שטורם. אין קליוולאנד איז ענטשטאנען א געוואלד, א געדודער, מענשען זענען געלאפען איבער די גאסען, ווי פער'סמ'טע מייז, מיט די קעפ אראפגעלאזען, און פון זייערע פנים'ער האט אהער געלייענט די גרעסטע פערצווייפלונג. מען איז געלאפען אין די באנק־הייזער און זיי געבעטען צו ראטעווען די סיטואציע, אבער די בענק האבען נישט געוואלט געבען קיין געלד. ס'איז געווען אין זייערע אינטערעסען ארויפצוציהען אויף דער שטאט דעם קראך און זיי האבען דערפאר, זעלבסטפערשטענדליך, איהם נישט געוואלט צוריקהאלטען.

און אזוי איז געקומען א סוף צו די יודישע „גליקען", צו דעם יודישען רייכטום. די מעהרסטע ביי־אונטערנעהמער זענען געבליבען מיט זייערע הייזער, וועלכע קיינער האט נישט געוואלט קויפען. ווער עס האט געהאט קאפיטאל, האט נאך געמאכט דעם פערזוך צו ראטעווען וויפיל עס וועט זיך לאזען. אנדערע אבער, וועלכע האבען געהאט אלע זייערע קאפיטאלען אינוועסטירט אין די הייזער, האבען זיך מיט קיין זאך מעהר נישט געקענט העלפען. האבען זיי זיך געמוזט איבערגעבען אין דער האנד פון הארטען שיקזאל, וועלכער ווייסט נישט פון קיין רחמנות.

אויך די טויזענדער יודען, וועלכע זענען אויף וועלכען ס'איז אופן געווען פערבונדען מיט דער ביי־אינדוסטריע, זענען פון דעם קראך שטארק געטראפען געווארען. ביי־ארבייטער און סוחרים פון פערשידענע ביי־מאטעריאלען, צווישען וועלכע יודען האבען פערנומען א גאר גרויסען ארט, און פיל אנדערע זענען געבליבען אהן פרנסות און אהן יעדער מעגליכקייט זיך צו נעהמען צו אנדערע בעשעפטיגונגען.

די צאהל אזעלכע „דעקלאסירטע" יודען איז געוואקסען פון טאג צו טאג ביז זי האט אנגעריהרט כמעט יעדע יודישע פאמיליע אין קליוולאנד. דאס פעראָרימט ווערען פון אזוי פיל טויזענדער מענשען מיט איינמאל האט נישט געקענט בלייבען אהן א גרויסער מאטעריעלער ווירקונג אויף די איבעריגע קליוולענדער יודען און בעזונדערס אויף די יודישע סוחרים און הענדלער. די רעזולטאטען פון דער קאטאסטראפע האבען אנגעהויבען אריינצודרינגען אין יעדען יודישען הויז. און ביי היינטיגען טאג פיהלען זי שוין אפילו אזעלכע יודען, וועלכע האבען קיינמאל נישט געהאנדעלט און זענען קיינמאל נישט געווען דירעקט פערבונדען מיט די טויזענדער יודישע ביי־אונטערנעהמער.

זעלבסטפערשטענדליך, אז די גוים, וועלכע הערשען איצט אין די קליוולענדער יודישע קווארטאלען, שפיגלען זיך אויך שווער אפ אויף דעם געזעלשאפטליכען לעבען אין שטאט. כמעט אויף אלע געביטען הערשט א שטילשטאנד, א טויט־שטילקייט. עס בעוועגט זיך קיין זאך נישט און קיין זאך ריהרט זיך נישט פון ארט, קיין נייע אינסטיטוציעס קומען נישט צו, און די אלטע ווערען נאך אויפגעהאלטען מיט די גרעסטע שוועריגקייטען.

יאן וויזענפעלד.

סענסאציאנעלער פלאגיאט

אדער בלויז א ליטעראַרישע מיספערשטענדניש

יודזשין אניעל, דער וועלט־בעריהמטער אמעריקאנער דראמאטורג און דיכטער, איז אנגעקלאגט געווארען אויף א מיליאן און א פירטעל דאלאר מיט דער קלאגע, אז ער האט גע'גנב'עט זיין פאפולערע דראמע פון אן אנדער בוך, וואס איז געדרוקט געווארען איידער זיין דראמע איז געשטעלט געווארען אין טעאטער. דער דאזיגער ענין האט פערורזאכט א גרויסען רושם נישט נאר אין די ליטעראַרישע קרייזען פון אמעריקא נאר אין אלע לענדער פון דער וועלט.

יודזשין אניעל ווערט בעטראכט אלס דער וויכטיגסטער דראמאטורג, וואס אמעריקא האט ווען עס איז ארויסגעגעבען. ער איז שוין לאנג־לאנג אריבערגעוואקסען די גרעניצען פון אמעריקא, און אין דייטשלאנד, פראנקרייך, איטאליען, און אפילו אין סאוויעט־רוסלאנד איז ער נישט־ווייניגער בעריהמט ווי ער איז אין די פעראייניגטע שטאטען. הונדערטער ביכער און בראשורען זענען שוין אנגעשריבען געווארען וועגען איהם און וועגען זיינע שעפערישע ווערק.

מען קען זיך דעריבער פארשטעלען, וואס פאר א געוואלד די פלוצלינגע געשיכטע, אז יודזשין אניעל ווערט אנגעקלאגט אין פלאגיאטור, דאס הייסט די ליטעראַרישע גנבה, האט געמאכט.

דער נאמען פון דער שרייבערין, וועלכע האט געמאכט די שווערע קלאגע געגען יודזשין אניעל, איז ראַאליע דושארדשעם לעווים. איהר אמת'ער נאמען איז גלעדיס סעלמא לעווים. זי איז א יודישע מיידעל, אנ'ערך 30 יאהר אלט. זי איז נישט קיין בעריהמטע שרייבערין, אבער פונדעסטוועגען האט זי שוין ארויסגעגעבען עטליכע ביכער און איין בוך מיט פאעמען וועגען „ווערדען", די שטאט, וואו עס איז פארגעקומען די וויכטיגסטע שלאכט אין דעם וועלט־קריג, וועט מיט גרויסע צערעמאניעס אוועקגעלייגט ווערען ביי א מאנומענט פון סאלדאטען און מאטראזען פון פאריז, א בוך וואס איז ספעציעל רעקאמענדירט געווארען פון דעם פראנצויזישען אמבאסאדאר אין אמעריקא צו דער פראנצויזישער רעגירונג.

פרייליין לעווים פאדערט א מיליאן מיט א פירטעל דאלאר פון יודזשין אניעל.

אין איהר אנקלאגע ערקלערט זי, אז זי האט אין 1927 אנגעהויבען שרייבען א ראמאן אויף וועלכען זי האט געארבייט עטליכע יאהר נאכאנאנד. זי בעהויפטעט, אז דעם דאזיגען ראמאן האט זי אפגעדרוקט אין אנהויב יאהר 1924 און דער ראמאן איז פערקויפט געווארען צו פערשידענע פריינד, בעקאנטע איהרע און אויך צו פערשידענע קריטיקער און ליבהאבער פון ליטעראטור. דער ראמאן איז פערקויפט געווארען פאר א הויכען פרייז.

אין דער בעשולדיגונג געגען יודזשין אניעל, א בעשולדיגונג אגב, וועלכע איז זעהר לאנג און אויספיהרליך, ערקלערט זי, אז דעם ראמאן פון וועלכען יודזשין אניעל האט גע'גנב'עט זיין פיעסע האט געהייסען דער „טעמפעל פון פאלאם אטען". זי זאגט, אז דער גאנצער אינהאלט פון אניעלס בעריהמטע דראמע איז גענומען נישט נאר אויף דעם אינהאלט פון איהר ראמאן, נאר איז אינגאנצען ענהליך צו איהרע, זי שווערט, אז אין ביידע ביכער ווערט איבערגעגעבען, אז נאך דער הייראט פון א פרוי, האט זי זיך דערוואוסט, אז אין איהר מאנס פאמיליע איז געווען א נאכאנאנדיגער שטריך פון משוגעת און, אז נאכדעם האט די פרוי אין די ביידע ביכער בעשלאסען, אז כדי צו ראטעווען איהר קינד, וואס זי וועט האבען פון משוגעת זאל זי האבען א קינד פון אן אנדערן מאן. און אויך, אז שפעטער איז זי טאקע ווירקליך פערליבט געווארען אין דעם פרעמדען מאן, דער טאטע פון איהר קינד, כאטש אין דער צייט, וואס זי האט געלעבט מיט איהם, האט זי קיין שום ליבע נישט געפיהלט. סיי אין איהר ראמאן, זאגט זי און סיי אין אניעלס דראמע ווערט איבערגעגעבען, אז דאס קינד פון „פערבאטענע פרוכט" איז אויסגעוואקסען און האט זיך פערליבט אין א יונגער פרוי און, אז די מוטער פונ'ם קינד איז צוליב דעם געווארען שטארק אייפערזיכטיג אויף דער יונגער פרוי.

פרייליין לעווים זאגט דאס פאלגענדע:

„די העלדינען סיי אין מיין בוך און סיי אין אניעלס בוך, האבען חתונה מיט יונגע לייט פון משוגע'נע פאמיליעס. זיי זענען זיך מקריב און בלייבען פערהייראט צו זייערע מענער. יונגלעך ווערען געבוירען צו זיי און די העלדינען ווערען דערנאך פערליבט אין די פאטערס פון די קינדער זייערע. די זיהן זייערע וואקסען אויס שעהן, הויך, אטלעטיש, און זיי פערליבען זיך אין וואונדערשעהנע, יונגע פרויען. די מוטערס בעמערקען די גרויסע ליבע פון זייערע קינדער צו די יונגע פרויען און זיי ווערען אויף זיי שטארק אייפערזיכטיג. אין ביידע ביכער ווערט איבערגעגעבען וועגען אן אינסטיטוט, וואו עס ווערט דיסקוטירט ווי אזוי צו ערציהען קינדער אין א נייעם לעבען, און דער דאקטאר וועלכער איז א דירעקטאר פון דעם אינסטיטוט האט אן ענגלישען נאמען. אין מיין בוך הייסט ער קראמוועל, אין ה' אניעלס בוך הייסט ער דארעל. די טעמע אין ביידע ביכער ציהט זיך איבער א משך פון 25 יאהר. אין ביידע ביכער האבען די מענער פון די העלדינען די זעלבע קראנקהייט. זיי קריגען אנ'אפאפלעקטישען אנפאל און שטארבען טאקע פון אפאפלעקסיע. אין ביידע ביכער פאסירט אט די דאזיגע טראגעדיע גראד דאן, ווען די זיהן פון זייערע ווייבער האלטען ביים חתונה האבען מיט זייערע געליבטע. אין ביידע ביכער פאסירט עס, ווען דער מאן פון דער העלדין פאלט אוועק פון א אפאפלעקסיע ווערט ער אויפגעהויבען סיי פון א דאקטאר און סיי פון א פריוואט־מאן. אין ביידע ביכער ווערען די מאנספילען געשילדערט פאר שוועכלינגע, מענשען אהן רוקען־ביין".

פרל. לעווים ערקלערט אויך, אז די הויפט־אריגינאליטעט אדער כאראקטעריסטיק פון אניעלס דראמע איז, אז די העלדען פון דער פיעסע זאלען ארויסזאגען זייערע בעהאלטענע געדאנקען, זייערע שטימונגען, זייערע סודות, רעדענדיג צו זיך אליין אין א דאפעלטען דיאלאג — איין דיאלאג צו די מענשען אויף דער ביהנע, וועלכע שפילט מיט, און איין דיאלאג צו זיך און אויך צו דעם פובליקום אין טעאטער, און דאס אלץ געפינט זיך אין איהר בוך און זי איז געווען די ערשטע דאס אריינצופיהרען אין דער ליטעראטור. זי שווערט אויך, אז היבשע טיילען פון אניעלס דראמע זענען כמעט קערפערליך ארויסגענומען פון איהר ראמאן און אפילו די סצענירונג פון דער ביהנע, די דעקאראציעס, דער הינטערגרונד פון פערשידענע אקטען זענען אויך גענומען געווארען פון איהר דראמאטישער סקיצע, וואס זי האט איבערגעגעבען צו דעם טעאטער־גילד, וואו יודזשין אניעל איז געווען דער קינסטלערישער באלעבאס.

פרל. לעווים, — ווי איהרע אדוואקאטען טשארלס פייערסטאן, וועלכער איז אגב אליין א יוד, און דאניעל קאהעלען ערקלערען — איז א לאנגע צייט געווען פעראינטערעסירט אין דער פראגע פון קינדער־געבורט און קינדער ערציהונגען און האט זיך געגריבעלט אין דער פראגע פון הייראט און מוטערשאפט און סיי אין איהר בוך, ווי אויך אין אניעלס בוך, ווערט שטארק בעטאנט די וויסענשאפטליכע בעציהונג צו דעם הייראט־פראבלעם, צו דער נויטווענדיגקייט, אז קינדער זאלען נאר געבוירען ווערען פון געזונדטע, אטלעטישע מאטעם. אין ביידע ביכער ווערט געשילדערט, ווי אזוי די העלדינען בעזוכען א פארם־הויז, וואו א משוגע'נער קרוב געפינט זיך בעהאלטען אויפ'ן בוידעם, און דורך א צופאל דערוויסען זיך די העלדינען אין ביידע ראמאנען וועגען דער משוגעת, וואס געהט איבער בירושה אין די פאמיליעס פון זייערע מענער. די אדוואקאטען בעהויפטען אויך אין זייער קלאגע, אז זיי וועלען אויף דעם פראצעס בעווייזען צעהנדליגער אנדערע ענליכקייטען אין אניעלס בעריהמטער דראמע צו דעם בוך, וואס פרל. לעווים האט אנגעשריבען.

אין אנהויב ווען די נייעס איז ערשינען וועגען דער קלאגע פון ליטעראַרישער גנבה וועגען יודזשין אניעל, האבען די, וואס קענען דעם בעריהמטען דראמאטורג, אנגענומען די געשיכטע פאר א וויץ אדער פאר א טענה פון א משוגע'נעם. אין פערלויף פון א לאנגער וויכטיגער ליטעראַרישער קאריערע האט קיינמאל נישט פאסירט, אז עמיצער זאל געבען אפילו אנ'אנצוהערעניש, אז יודזשין אניעל איז א פלאגיאטאר. ווען מען האט זיך אבער אנגעהויבען אריינטראכטען אין דער בעשולדיגונג און בעמערקען די זאנדערבארע ענליכקייט צווישען דער טעמע און די אויספיהרונגען אין אניעלס דראמע און פרל. לעווים'ס בוך, האט מען אנגעהויבען נעהמען די זאך פיל ערנסטער. אין די ליטעראַרישע קרייזען הויבט מען אן צו מורמלען, אז עפעס מוז דא זיין אמת אין דער געשיכטע. דער שרייבער פון דעם ארטיקעל האט זיך בעגעגענט מיט גוטע פריינד פון יודזשין אניעל, וועלכע גלויבען אליין, אז עפעס האט דא פאסירט מיט לעווים'ס בוך, כאטש זיי ווייסען אלע גאנץ גוט, אז יודזשין אניעל איז א גרויסער שעפערישער קינסטלער און דארף נישט אנקומען צו קיינעם. וואהרשיינליכקייטען זענען, אויב די פאקטען, וועלכע פרל. לעווים גיט אן אין איהר אנקלאגע זענען ריכטיג, אז אדער דא האט פאסירט עפעס א מארנער פסיכאלאגישער צופאל, וועלכער איז נישט אזוי וואהרשיינליך ווי מעגליך. אדער עס האט פאסירט דאס פאלגענדע, וואס איז מעהר וואהרשיינליך: אניעל אדער עמיצער פון זיינע פריינד האט געלייענט פרל. לעווים'ס ראמאן, איהם איבערגעגעבען געוויסע פאקטען פון דראטען. אניעל האט זיך נאכדעם פערגעסען אין גאנצען פון ראמאן און ווען ער האט אנגעהויבען שרייבען די דראמע זיינע האט ער אומבעוואוסטזיניג זיך דערמאהנט אויף פערשידענע איינצעלהייטען פון פרל. לעווים'ס ראמאן און אויפגעבויט זיין גרויסע וועלט־בעריהמטע דראמע.

און עס קען אפילו מעגליך זיין, אז יודזשין אניעל האט דעם בוך געלעזען, און האט אפשר בעוואוסטזיניג ארויסגענומען געוויסע פרטים איינצעלהייטען, כאראקטעריסטיקעס, מיינענדיג, אז ער האט דאס רעכט אזוי צו האנדלען אויב ער וועט קענען פערבעסערן און איבערשאפען דאס אלץ אין עפעס, וואס וועט זיין א מאנומענט אין דער געשיכטע פון דער אמעריקאנער ליטעראטור. מיר וועלען דא בעמערקען, אז פראפעסאר דזשארדזש סיינסבורג, איינער פון די גרעסטע אויטאריטעטען אין ליטעראטור ענינים, האט געשריבען וועגען דער טעמע פון פלאגיאט, און האט ערקלערט, אז די פראגע פון ליטעראַרישער גנבה דארף בעטראכט ווערען נאר פון איין שטאנדפונקט: אויב דער פלאגיאטאר נעהמט גאלד און מאכט דערפון מעש, דאן איז ער א ליטעראַרישער גנב, וואס דארף צוגעשטעלט ווערען צום שאנד־קלאץ. אבער אויב דער פלאגיאטאר נעהמט מעש און בעהאנדעלט עס ווי גאלד, אדער בריליאנטען, דאן דארף ער געלויבט ווערען און בעדאנקט ווערען פון דער קונסט.

יואל בלאנים.

לאָדז, 28 יוני 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 28 יוני 1929

דער שרייבער יעפים זאָזוליאַ,

אַ פּראָדוקט פון דער פאַבריק־שטאָט לאָדז *)

פון פּיאָטר פּילסקי

פּעקענט האָב איך זיך מיט איהם אין יאָהר 1912, אין אָדעס. איינמאָל האָב איך זיך אויף עפּאַטע אין אַ פרעמדער שטוב, אויפגעוועקט דורך עמיצענס שאַרפען בליק, איך האָב געעפענט די אויגען, אַנט־קעגען מיר איז געזעסען אַ יונג־מאַן און מיר שאַרף אָנגעקוקט. מיר האָט זיך דעמאָלט אויסגעדאַכט, אַז ער בעשטעהט אינגאַנצען פון שפּיציגע קאַנטען. ער האָט געהאַט אַ שפּיציגע נאָז, אַ שפּיציגע נאָמבע, שפּיציגע פּלייצעס.

איצט האָב איך זיך איינגעקוקט אין יעפים זאָזוליאַס בילד. די שאַרפע קאַנטען זענען פערשוואונדען. ער איז דיק געוואָרען, — זיין פּנים האָט זיך פערקיילעכדיגט, אָבער אין זיין שרייבען, אין זיין בעלעטריסטישען טיפּ איז ער געבליבען אַזאַ, ווי פריהער, אַלץ דער זעלביגער דערציילער פון אויסגעטראַכטע מעשׂיות, אַ שילדערער פון אויספאַנטאַזירטע מענשען.

זאָזוליאַ איז אַ מחבר פון מאַריאָנעטקעס, דאָס נעהמט זיך נישט דערפון, וואָס ער קאָן נישט, איז נישט בכּח צו בעשרייבען אַנ'אמת'דיגע מענשען. ניין, אָבער ער איז שוין אַזוי געבוירט, אַז איהם האָט שטענדיג געצויגען און עס ציהט איהם אויך איצט צו אַ פאַנטאַסטישער וועלט פון אויסגעטראַכטע בעשעפענישען.

אין לעצטען נומער פון דער „ליטעראַרישער צייטונג" איז אָפּגעדרוקט אַ פראַגמענט פון זיינעם אַ ראָמאַן מיט'ן משונה'דיגען נאָמען „די פאַבריק פון בן־אַדמס". דאָרטען דערציילט זאָזוליאַ וועגען דער מאַשינאַווער, מעכאַנישער פּראָדוקציע פון מענשען, אַפילו פון גאונים. אין אַ פריהמאָרגען פויקט אַנ'אויפגעבראַכטער מענש אין די טירען פון פאַבריק. ער איז אויפגערעגט דערפאַר, ווייל מען האָט איהם נישט פערענדיגט אין דער אַרבייט, וואָס דער זאַוואָד האָט איהם אַרויסגעלאָזען, ווי אַ זשעני פון צווייטען סאָרט. אַנ'אומגליק האָט פּאַסירט: מען האָט פערגעסען אַריינצושטעלען דעם דאָזיגען מעכאַנישען שרייבער אַנ'אָרגאַן, וואָס רעגולירט די פערגלייכען. און דער פערפאַרכאַטשעוועטער זשעני פון צווייטען סאָרט האָט אַזוי אַרום אָנגעוואוירען איינעם פון די שטאַרקסטע כלי־זיין פון קינסטלערישער ווירקונג, און נישט צום ערשטען מאָל בעגעגענען מיר דעם העלד פון יעפים זאָזוליאַ. די גאַנצע קראַפט פון זיין בעלעטריסטישער פאַנטאַזיע האָט ער אַוועקגעלייגט אויפ'ן שילדערן נישט־עקזיסטירענדע טיפּען. פאַר יעפים זאָזוליאַ איז טייער דאָס אויסגעטראַכטע לעבען.

הינטער אָט דער שוואַכקייט זיינער שטעהט די איבערצייגונג, אַז נאָר ניך ווערט די גאַנצע וועלט מעכאַניזירט ווערען. אָט איז אַ שרייבער, וואָס גלויבט אינ'ם כּח פון מאַשינעס מעהר ווי אין דער נאַטור. און כאַראַקטעריסטיש: ביי זאָזוליאַ זענען כמעט נישט פאַראַן קיין בעשרייבונגען. דאָס איז — אַ בעשאַפער פון טויטע וועלטען, טויטע מענשען, טויטע געשפּענסטער, פון אַ טויטען הימעל און אַ טויטער ערד.

פון וואַנען נעהמט זיך דאָס? דער ענטפער איז אַ פּשוט'ער.

זאָזוליאַ איז אַ פּראָדוקט פון דער פאַבריק־שטאָט. זיין קינדהייט און יוגענד האָט ער פערבראַכט אין לאָדז. נאָך זייענדיג אַ בחור'ל, האָט ער שוין געחלומט וועגען אַמעריקאַ. דעם לאַנד פון גרויסער מעכאַניזירונג. אַפילו פון זאָזוליאַס פריהערדיגע ווערק רעדט אַלץ וועגען דעם, — וועגען דעם טריאומף פון מאַשינעס, פון דעם מעכאַנישען עלעמענט, וועגען דעם נצחון פון מעכאַניק.

כאַראַקטעריסטיש איז זיין „מעשׂה וועגען אקא און די מענשהייט". דאָ איז אויך אַלץ אויסגעטראַכט און צוגעטראַכט. ערגעץ־וואו (אומבעדינגט „ערגעץ־וואו"), אַרבייט אַ קאָלעגיע פון דער העכסטער „ענטשלאָסענקייט", און איהר טעטיגקייט בעשטעהט אין פערטיליגען די נישט־נויטיגע מענשען, דער יסוד פון דער „סטודיע צו דער מענשען־ליבע" איז אויך אַנ'אויסטראַכטעניש, און דאָס זעלביגע איז אויך מיט די דערציילונגען „דער חורבן פון דער הויפּשטאָט" און „דער גראַמאָפאָן פון די יאָהר־הונדערטען".

אומעטום זענען ביי זאָזוליאַן נישט קיין לעבעדיגע מענשען, אויסטערלישע העלדען, מעכאַנישע נשמות, מאַשין־דיסציפּלינע. אין „אקא" גרינדעט די נישט־עקזיסטירענדיגע רעגירונג אַ פאַנטאַסטישע „קאָלעגיע פון העכסטער ענטשלאָסענקייט". איהר אויפגאַבע איז — פון דעם מענשליכען קראַם אָפּצוקלייבען דעם נויטיגען מענשען־מאַטעריאַל, די נישט־נויטיגע דאַרפען בעזייטיגט ווערען. און צוליב דעם רופט די קאָלעגיע צונויף די איינוואוינער און לאָזט זיי ווייסענשאַפטליך אונטערזוכען, שטעלט פעסט די טויגליכקייט פון איינצעלנע עקזעמפּלאַרען און לאָזט אומברענגען אַלע איבעריגע. זיי ווערן פערטיליגט אין 24 שעה.

אין דעם „גראַמאָפאָן פון די יאָהר־הונדערטער" לאָזען זיך מיטאַמאָל הערען לאַנג־פערשוואונדענע ווערטער, עס קלינגט אין זיי דער עבר, די אַמאָליגע שווערע מענשליכע געשיכטע. דאָס אַלץ קומט פאָר אין יאָהר 1954. דאָס איז דער צעהנטער יאָהרטאָג פון'ם נצחון פון דעם אייראָפּעאישען סאָציאַליזם; אַלץ שטימירט און פרעהט זיך, עס איז אַפילו אַ ריזיגעלאָזען געוואָרען אַ דעקרעט, וואָס הייסט אָפּשליסען אַלע אַהנזוניגע דירות און צימערן. דאָס געריכט איז אָפּגעשאַפט, אַנשטאָט דעם איז פערהאַן אַ „קאַמער" פאַר פעהיגקייטען און בעדערפען. דער גראַמאָפאָן שרייט אויס נאָר אַכזריות'דיגע ווערטער וועדליג זאָזוליאַס מיינונג, האָט די געשיכטע נישט איבערגעלאָזען קיין איין גוטע שפּור, קיין איין דערפרעהליכען קלאַנג, דער גראַמאָפאָן האָט געשריגען:

— „דערלאַנגט איהם אין פּרצוף! מויל האַלטען! שטעהט נישט צו! נישטאָ קיין נעלר. נעה אַרבייטען, לודער! איכ'ל דערשיסען, ווי הונד! קעלנער, נאָ טרינק־געלד!" א. א. וו. און די זעלביגע נעקינצעלטע פאַנטאַסטיק איז אויך אין דעם „חורבן פון דער הויפּשטאָט". אָט איז נאָך אַ דערציילונג, „לעבעדיגע מעבעל". די האַנדלונג קומט פאָר אין די ערגעצען, ווי שוין שטענדיג ביי זאָזוליאַ די צייט איז נישט אָנגעגעבען. „דער נגיד איקאַי האָט זיך געמאַכט מעבעל פון לעבעדיגע מענשען. די פיסלעך פאַר זיין בעט, די טאַפּעטען, די פּאָטעלען, די שפּיצען און די רעדער — דאָס זענען איהם אונטערגעגעבענע מענשען.

די זעלביגע צוטראַכטעניש האָט אויך געשאַפען די „סטודיע פון מענשען־ליבע". דאָרטען ווערען געלערנט משונה'דיגע לימודים. עס קומען פאָר אויסטערלישע פּראַקטישע בעשעפטיגונגען. אויף פערשידענע שעה'ן ווערט געלערנט די „טעכניק פון גוטסקייט", „אַכטונג און רחמנות", און אין דער סטודיע לערנען זיך געוועינטע גזלנים, פּראָוואָקאַטאָרס, שלעגערס, אַלטע זעלנער, אַנטיילנעהמער פון שטראָף־עקספּעדיציעס, פּאָגראָמשטשיקעס, תליונים.

אָבער אַפילו אין אָט דער צוטראַכטעקייט, אין אָט די בעשעפענישען אָהן פלייש און אָהן בלוט, אין דער פאַנטאַסטישער בעלי־חיים־וועלט, וואָס איז זיך פונאַנדערגעוואַקסען אויף דער פעלזיגער ערד פון טעאָרעטישער פאַנטאַסטיק, פיהלט זיך דעם מחבר'ס שאַרפע בעטראַכטזאַמקייט.

יעפים זאָזוליאַ איז טשעכאָוו'ס אַ תּלמיד. פון טשעכאָווען איז אין זאָזוליאַס ביכער אַריבער די בעטראַכטזאַמקייט און צונויפגעקוועטשקייט. אָבער וויפיל טשעכאָוו איז אַ שילדערער פון לעבעדיגער, פולבלוטיגער ווירקליכקייט, פון צאַרט־אויפגעכאַפּטע דערשיינונגען פון רעאַלען לעבען, פון זיינע אומבעמערקטע, זיך אַוועקגליטשענדיגע פּרטים, אויף אַזוי פיל איז זאָזוליאַ פרעמד דעם רעאַליזם.

אַפילו אַלץ, וואָס ער זעהט אין לעבעדיגע מענשען, טראָגט ער אויך איבער אויף זיינע פערפאַסטע העלדען. וואָס ער טראַכט שטענדיג צו. אָבער אַפּולע זאַכען כאַפּט ער אויף זעהר ריכטיג און געלונגען.

אין דער דערציילונג „אקא" איז פערהאַן אַ נישט־נויטיגער נומער 15201". ער פערשטעהט אַכט שפּראַכען, אָבער דאָס, וואָס ער רעדט אויף דעם, איז אַפילו אויף איין לשון אויך לאַנגווייליג צו הערען. ער האָט האַלט קונציגע שפּאַנקעס און צינד־מאַשינקעס, האָט מורא פאַר אָרימעלייט, איז זעליג אַי ווייזט בענעהמען זיך צוליב פּחדנות, האָט ליב צו הרג'ענען פליגען און אַנדערע חיה'לעך, און וועלטען ווען ער פיהלט אַנ'אמת'ע פרייד.

זאָזוליאַ איז סטאַטיש. ריכטיג איז ביי איהם נישטאָ קיין ענערגישע טאַט. זיין בעלעטריסטיק איז שטאַרק מיט דער כאַראַקטעריסטיק, אָבער נישט מיט דער פערטיפונג, נישט מיט'ן פּייזאַזש, נישט מיט'ן אויפדעקען דעם מענשענס גייסט, נישט מיט מעשׂים, מיט אינדיווידועלע צוזאַמענשטויסען, בעוועגונגען, ענדערונגען, פון דעם טיף אין דער זיך־פערענדערענדיגער סביבה. יעפים זאָזוליאַ — איז אַ כאַפּער פון דעם כאַראַקטעריסטישען מאָמענט. ער איז אַ חסיד פון דער שיינווערטעריגער רגע.

אָט איז אַ קעלנער פון אַ רעסטאָראַן. ער לייענט אַ צייטונג. דאָס לייענען האָט איהם פערכאַפּט, — מיטאַמאָל קומען אַריין צוויי געסט. אין פערבייגעהן נעהמט איינער פון זיי אָפּ מעכאַניש ביים קעלנער די צייטונג. דער קעלנער איז צוטומעלט געוואָרען. אין דעם מאָמענט איז ער בעזונדערס פערכאַפּט געווען; ער האָט געהאַט געלייענט דעם שפּאַנענדסטען אָרט. וואָס־זשע איז פאָרגעקומען? גאָר נישט. אינסטינקטיוו האָט דער קעלנער זיך אַ לאָז געטון פאָראויס און אויסגעשטרעקט זיין האַנד. אָבער ער האָט זיך תּיכף דערמאָהנט, זיך אָפּגעטרייסעלט, אָפּגעהוסט זיך, אַוועק אויף אַ טריט צוריק, אַרונטערגעלייגט אונטערן אָרעם די סאַלפעטקע, און נישט וויסענדיג, וואָס ווייטער צוטון — האָט ער זיך אַ נידעריגען בוק געטון.

אָבער ווי ווערטפול און אינטערעסאַנט עס זאָלען אויך נישט זיין די איינצעלנע אונטערגעכאַפּטע שטריכען — איז נישט אין דעם, און נישט דאָ איז זאָזוליאַס קראַפט און בעשטימונג. זיין שריפטשטעללערישער פּאַטאָס איז — אין בוקען זיך פאַר דער סכעמע, פאַר דער טעאָרעטישער צוטראַכטעניש, פאַר דער אַלגעמיינער צייכענונג.

די קאָנטורע זענען איהם טייערער פון דעם פּנים גופא, זיין שריפטשטעללערישער נשמה איז די פאַנטאַזיע נעהענטער, אידער די ווירקליכקייט, די אידעע און די טענדענץ ציהען איהם שטאַרקער צו, איידער לעבעדיגע בילדער פון לעבעדיגע שטייגער. און עס איז נישטאָ ביי איהם בכלל קיין ליריזם. אָט פאַרוואָס עס געפעהלט איהם מעהר ווי אַלע קונסטען דער קינאָ — אויך אַ מעכאַניזם, אויך אַ טויטקייט, די אומנאַטירליכסטע, אַנ'אויסגעפונענע קונסט.

יעפים זאָזוליאַ קוקט אויף דער וועלט פון אויבען אַראָפּ. פון דער הויך פון אַ פויגעלשען קוקפּינטעל, ער פערטראַכט זיך נישט אויף דער געגענוואַרט, נאָר אויף דער צוקונפט. ער — איז אַ בעלעטריסט־אוטאָפּיסט, יעפים זאָזוליאַ איז נישט קיין דערציילער, נאָר אַ סימבאָליקער — משלים־שרייבער, זיין וועלט — איז די וועלט פון אַלעגאָריעס.

יעפים זאָזוליאַ — איז אַ קינד און אַ קרבן פון דער רויכיגער שטאָט. ער איז אויך אַ פּראָדוקט פון'ם תּחום־המושב. אין זיינע שורות, סושעטען, בעשרייבונגען פיהלט מען אַ זיך־שטיקענדיגען מענשען. זיינע זאַכען זענען אָנגעזאָפּט מיט פּראָטעסט געגען קנעכטשאַפט, — און דער גרעסטער טייל פון זיינע ווערק פערענדיגט זיך מיט אַנ'אויפשטאַנד און אַ בונט פון די אונטערדריקטע. אַלע זיינע סכעמעס און אויסטראַכטענישען זענען פערבונדען מיט דער פאַבריק, מיט'ן זאַוואָד. און דאָס טראָגט אויף זיך אַ שטעמפּעל פון טרוקענקייט, סכעמאַטישקייט, מעטאַלישקייט.

און דאָ, אין דער צוקונפט פון דער וועלט, איז דער מענש נישט מעהר ווי אַ מאַטעריאַל, אַ געגענשטאַנד פאַר בעאַרבייטונג, אויספאָרשונג, פערבעסערונג, אַלץ צוליב עפּעס זייטיגע צוועקען.

פריהער האָט אַ צוקוועטשטער מענש געקאָנט עקזיסטירען און אַרויסרופען צו זיך רחמנות. איצט, — און בעזונדערס אין דער צוקונפט, — וועט הערשען נישט דער צוקוועטשטער מענש, נישט דער רחמנות־וועקענדיגער — אַ מענש — אַ גוטער, אַ מענש — אַ ציפער, אַ מענש — אַ פערעגיסטרירטער טויטער חפץ, אַ מענש נישט קיין ציל, נאָר אַ מיטעל, אַ מענש — אַ הייצונג פאַר יענעם קאָלאָסאַלען און אַכזריות'דיגען קאַלך־אויווען, וואָס רופט זיך געשיכטע פון דער מענשהייט.

*) פּיאָטר פּילסקי איז איינער פון די אַנערקענטסטע רוסישע קריטיקער. ער פערעפענטליכט איצט אין ריגער „מאָרגען" אַ ציקל אַרטיקלען א. נ. „שרייבער יודען אין סאָוועט־רוסלאַנד". צוליב פערשטענדליכע טעמים דרוקען מיר איבער דעם דאָזיגען אַרטיקעל. אַגב איז יעפים זאָזוליאַ אַ ברודער פון דעם בעקאַנטען לאָדזער מוזיק־פּראָפעסאָר זאָזוליאַ. — פון רעדאַקציע.

ווער צו אונזערע יאָהרען!

מאָדנע געדאַנקען

פון ב. קאָוונער

די פייגעל האָבען מיך פון שלאָף אויפגעוועקט; פיר אַ זייגער פאַרטאָג האָבען זיי זיך שוין צוזונגען אויף אַלע כּלים.

אַ זאָרג האָבען זיי, אַז איך בין מיד און וויל שלאָפען.

האָבען זיי מיך אויפגעוועקט פון שלאָף מיט זייערע לידער — די געפליגעלטע פּאָעטען.

בין איך אַרונטער פון'ן געלעגער, אַ פערשלאָפענער, אַרויסגעכאַפּט אויף זיך, וואָס איך האָב געקאָנט, און אַוועק אין פּאַרק אויף אַ שפּאַציר: אַריינזאַפּע אין זיך די בלויע מאָרגענלופט.

אין פּאַרק איז קיינער נישט געווען, בלויז איך, און אַ סך פייגעל: אַלערליי קאָלירען מיט אַלערליי געזאַנגען.

אַזעלכע שעהנע לידער האָט מיין האַרץ קיינמאָל נישט אויסגעזונגען.

און אַ ווינטעל, אַ ווייכס, אַ פרעהליכעס, האָט זיך געשפּילט מיט די בלעטער אויף די גרינע צווייגען, און די בלעטער האָבען שטיל געראַוישט און אויסגערוישט אַ דאַנק דעם ווינטעל.

איך האָב געפיהלט אַזאַ פרייד; אַ פרייד, וואָס איז געמישט מיט גליק און ליכטיגע חלומות.

אין דער פריהמאָרגען לופט שוועבט זיך דורך אַ דינער, בלויער נעפּעל, אַזאַ פרישער, אַזאַ ליכטיגער — פון דער זון בעלויכטען.

אויף די יונגע גראָזען זענען צעוואָרפען וואַסערפּערל. די בלומען, האַלב צוזעפּענטע, האַלב פערשלאָפענע, עפענען די ליפּען און ציהען זיך צום הימעל אַרויף; זיי ווילען זיך צוקושען מיט דער זון.

אַרום מיר איז שאַ, שטיל; מיר דאַכט זיך: איך הער וואָס די ווינטלעך טראַכטען; ווי די גראָזען וואַקסען; ווי די טויען פאַלען; ווי די בלומען עפענען זיך.

אַזוי שטיל איז אַרום מיר.

איך זעה דאָס אַלעס, איך פיהל דאָס אַלעס, און מיין אַלט האַרץ ווערט פריש און יונג און שטאַרק און עס זינגט די שעהנסטע געזאַנגען און עס חלומ'ט די שטילסטע חלומות.

וואו נאָר עס פאַלט מיין בליק, זעה איך פרייד, זעה איך גליק, זעה איך די האַנד פון אַ גאָט, וואָס איך קאָן נישט, וואָס איז מיר פרעמד, אומבעקאַנט.

איך ווער מיד אויף די פיס, געפין איך אויס אַ באַנק, איך זעץ זיך אַוועק. איבער מיר, אויף אַ בוים, טאַנצט אַ פויגעל און טאַנצענדיג זינגט ער.

טראַכט איך:

דער פויגעל האָט נאָך קיין ווייב נישט, קיין קינדער נישט, קיין שוויגער נישט, קיין דאגות פּרנסה.

אַז נישט, וואָלט ער אַזוי נישט געטאַנצט און געזונגען.

ער איז נאָך, הייסט עס, אַ פרייער פויגעל.

בין איך איהם שטאַרק מקנא און איך זיפץ.

אָבער איך זיפץ שטיל, איינגעהאַלטען; איך וויל נישט שטערען מיט מיין זיפצען דאָס טאַנצען און דאָס זינגען פון דעם פויגעל איבער מיר.

איך טראַכט ווייטער:

אויב איך קען נישט געניסען פון דער וועלט, זאָל ער כאָטש געניסען.

און ווידער טראַכט איך:

וואָלט ער, דער פויגעל, זיין אַ הומאָריסט, אַ שרייבער אין אַ צייטונג, ווי איך, און האָבען אַ רעדאַקטאָר ווי איך,, און נישט קריגען קיין הוספה, ווי איך — וואָלט ער אויך געזיפצט.

אָט אַזוי טראַכט איך, און וואָס מעהר איך טראַכט, דערטראַכט איך זיך, אַז דאָס לעבען איז ווערט דעם טויט; אַז ס'לוינט זיך נישט צו טראַכטען.

עס לוינט זיך נישט דאָס גאַנצע לעבען....

מחמת דאָס גאַנצע לעבען בעשטעהט דאָך בלויז אין יאָהרען. שטעלט זיך די פראַגע: וואו קומען אַהין אונזערע יאָהרען? וואָס טוען מיר מיט זיי? און וואָס טוען זיי מיט אונז?

און ביי מיר אין מח נעהמט זיך אויסשפּינען אַ חשבון; אַ מאָדנער חשבון.

נעהם איך אַרויס אַ בליישטיפט, אַ שטיקעל פּאַפּיר און איך פערצייכען.

און אָט איז ער, דער חשבון, און קוקט נאָך, זייט מוחל, און זעהט צי ער שטימט.

איך נעהם אָן, אַז אַ מענש לעבט אָפּ 80 יאָהר (וואָס דאָס איז מיט 20 יאָהר מעהר ווי דער דורכשניטליכער מענש לעבט) נאָר ווען אַרט עס? די יאָהרען זענען דאָך נישט מיינע; נישט איך מאַך זיי, נישט אי דהאַנדעל מיט זיי; דאָס זענען דאָך, מעהר אָדער ווייניגער, גאָטס יאָהרען, גיב איך דעם מענשען 80 יאָהר, אַנשטאָט 60; זאָל בעסער מיינס איבערגעהן.

איצטער לאָמיר זעהן, וואָס דער מענש טוט מיט די 80 יאָהר? וויפיל האָט ער, אין די 80 יאָהר, צרות און וויפיל פרייד? וויפיל לאַכט ער און וויפיל וויינט ער?

פון די 80 יאָהר געהט אַוועק 1 יאָהר מיט 22 שטונדען אויף לאַכען; אויף זיין כעס, און אויף געניצען 4 חדשים; 9 טעג געהט אַוועק אויף זוכען די קראַגען־קנעפּלעך; 7 טעג אויף זוכען די שליסלען; 19 טעג אויף פערבינדען דאָס קראַוואַטעל; 5 יאָהר און 40 שטונדען געהט אַוועק אויף פערשידענע ליבעס (דאָס איז נאָך נישקשה). וואַרטענדיג אויף דער פרוי געהט אַוועק 7 יאָהר מיט 24 שטונדען, 6 יאָהר און אַכט וואָכען און 14 שעה געהט אַוועק וואַרטענדיג אויף טראַמוואַיען, באַהנען, טעלעפאָן־פערבינדונג, און אויף געסט; אויף עסען און טרינקען געהט אַוועק 6 יאָהר; 4 יאָהר געהט אַוועק אויף קרענקען און האָבען ערגערניש פון שכנים און פריינד; 2 יאָהר מיט 29 שטונדען אויף קריגען זיך מיט דער ווייב; 3 יאָהר מיט 6 וואָכען אויף שטרייקען; אויף שלאָפען, און אָנטון זיך 2 יאָהר; זיצען אין טעאַטערס, קאַבאַרעטען, קינאָס 20 יאָהר; אויף אַרבייטען 17 יאָהר; לעזען צייטונגען 2 יאָהר; זיך גאָלען און שניידען די האָר און קאָנצערטען 2 יאָהר מיט 18 טעג; 13 שטונדען און 17 מינוטען; אַרויסוואַרפען פון הויז פערשידענע נודניקעס 2 יאָהר מיט 243 טעג און 19 שטונדען (שטעלט זיך פאָר וויפיל נודניקעס איך האָב אַרויסגעוואָרפען....) אָפּוואַשען דעם נאָז 1 יאָהר מיט 13 שטונדען און 8 מינוטען; נעהמען בעדער, וואַנעס, שוויצען און מאַכען אָפּעראַציעס 2 יאָהר, 16 טעג מיט 22 שטונדען און 2 מינוטען; די איבעריגע צייט געהט אַוועק אויף אויסצובעהאַלטען זיך פאַר בעלי־חובות....

איצט קוקט, זייט מוחל, איבער דעם חשבון, און זעהט וויפיל צייט דער מענש גיט אַוועק אויף גאָר נישט, אויף נעכטיגע טעג; נאָר מיר ערגערען זיך, קריגען זיך, זיפצען, קרענקען, זאָרגען און ווי ווינציג מיר לאַכען.

די טייערסטע זאַך, די נויטיגסטע זאַך פערנאַכלעסיגען מיר! מיר האָבען אַ ים מיט טרויער און איין טראָפּען פרייד.

אָט אַזאַ חשבון האָב איך געמאַכט פאַרטאָג אין פּאַרק, ווען איבער מיין קאָפּ האָט געטאַנצט און געזונגען אַ פויגעל און ווען די ערשט־געעפענטע בלומען האָבען זיך געקושט מיט דער זון....

ש. י. עגנון

דער טויטען=טאנץ

אין עק שטעטעל שטעהט אַן אַלטע, אַלטע שוהל, בײַ דער שוהל געפינט זיך אַ בערגעל בעד־וואַקסען מיט פערשידענע גראָזע, רויטע און טונ־קעלע, חופּות שטעלט מען דאָרט נישט, קלאַנגען פון מוזיק, ווען מ'פיהרט דאָס יונגע פּאָר צו־יק פון דער חופּה הערט מען דאָרט נישט און כהנים מיידען אויס דאָס דאָזיגע בערגעל ביז היינטיגען טאָג.

פערצייטענס האָט געוואוינט אין יענעם שטע־טעל אַ גרויסער, פרומער נגיד. דער גביר האָט גע־האַט זעהר אַ שעהנע טאָכטער, אַן איינציגע. פאַר זיין געליבטע טאָכטער האָט דער גביר אויסגעזוכט עֶרגעץ אין אַ ישיבה אַ ליטווישען בחור, אַן עלוי, וואָס האָט גע'שם'ט מיט זיין בקיאות און פרומקייט און בײַ דער גרויסער שוהל האָט ער געשטעלט די חופּה. פאַר די אָרימעלייט האָט ער פאַרנעבראַכט אַ גרויסע, שעהנע סעודה און קלעזמער האָט ער גע־בראַכט פיל, זיי זאָלען משמח זיין די פערשידענע געסט, רבנים און סתם לומדים, וואָס זענען געקו־מען זיך אַביסעל מפלפל זיין מיט'ן חתן, דעם עלוי אין תורה. און מחמת זיין איינאון־איינציגע טאָכטער איז בײַ איהם געווען אַן אויג אין קאָפּ, האָט זיך דער גרויסער גביר משתדל געווען פאַר'ן ראש־המדינה, ער זאָל דערלויבען די כלה אין טאָג פון דער חופּה, ווייל אין יענער צייט איז געווען שטרענג פערבאָטען די יודען דורך די וועדי־הגלילות (קרייז־קאָמיטעטען) צו טראָגען קליידער פון טייערען שטאָף אויך צירונג, כדי נישט אַרויסרופען קנאה און שנאה בײַ די קריסטען.

אין דער ביטע צום ראש־המדינה האָט זיך דער נגיד מתחייב געווען שיקען דער קייזערין אַ טייערע מתנה, שעהנע פּערל און אַלע האָבען גע־וואַרט אומגערולדיג אויף דער דערלויבעניש. דער ראש־המדינה האָט אין זיין ענטפער געוואונשען דעם גביר מזל טוב, נאָר אָנטון טייערע זיידענע קליידער, האָט ער נישט דערלויבט אַפילו דעם גרויסען, חשוב'ן גביר'ס טאָכטער.

דעם גביר'ס נאָהענטע פריינד האָבען זיך שטאַרק מצער געווען פונ'ם אָפּזאָג, און האָבען אַרויסגעזאָגט זייער מיינונג, אַז מ'דאַרף זיך פער־קלאָגען פאַר'ן ועד ארבע ארצות אויף דעם דאָזיגען פערבאָט. דער גביר אַליין האָט געשוויגען און גאָר־נישט געזאָגט, נאָר אין זיין האַנד — בעוועגונג איז געווען קענטיג, אַז ער איז נישט צופרידען מיט דער גזרה פון פּרנס. דאָס געלד, וואָס ס'האָבען געדאַרפט קאָסטען די טייערע קליידער, האָט ער צוטיילט אָרימעלייט, אויף הכנסת כלה, ישיבות א. אַנד. די חתונה האָט מען געפּראַוועט שעהן און רייך אַזוי ווי ס'פּאַסט פאַר אַ נגיד אָהן זיידענע קליידער.

מ'פיהרט די חתן־כלה צו דער חופּה. די אונ־טערפיהרערס טוען אָן דעם חתן דעם ווייסען קיטעל און לייגען אַרויף אַש אויף זיין קאָפּ, אויפ'ן אָרט וואו מ'לייגט תפילין. די עלטערען און קרובים בענשען די חתן־כלה, אַז זייער זווג זאָל זיין מיט מזל.

באַלד ברענגט מען דעם חתן און מ'שטעלט איהם אַוועק אונטער דער חופּה מיט'ן פּנים צו מזרח, דער חזן בעזינגט דעם חתן און די אונ־טערפיהרערס פיהרען די כלה און דרייען זיך מיט איהר דריי מאָל אַרום חתן. דער חזן לייגט אַרויף די האַנד אויפ'ן אויער און זינגט: „השמים מספרים כבוד קל"; ווען ער קומט צום פּסוק „והוא כחתן יוצא מחופּתו", הויבען ער אָן זינגען העכער שעהנער און אַלע העלפען איהם אונטער. די כלה שטעהט בײַ דער רעכטער זייט פון חתן. דער רב זאָגט די ברכות מיט אַ שעהנעם ניגון און אַלע הערען זיך צו מיט אַ פערכאַפּטען אָטעם.

אין דער מיטט האָט איינער בעמערקט ווייט, ווייט אַ רייטער לויפט שנעל אויף זיין פערד גלייך צו דער חופּה.

דעם חתנ'ס קרובים האָבען געזאָגט דעם מחותן:

נישט אַנדערש, אַז דער ראש־המדינה האָט געשיקט אַ שליח אַנזאָגען, אַז ער דערלויבט אָנטון זיידענע קליידער.

דער נגיד האָט געזאָגט:

דאָס איז נישט קיין שליח פון ראש־המדינה. מעגליך, אַז דער רב־המדינה, האָט געשיקט אַ „מורנו" דעם חתן צו דער חופּה.

ער האָט בעטראַכט זיין שעהנע טאָכטער, שטעהט נעבען חתן און זיך געטראַכט: מיין טאָכטער איז שעהן אַפילו אין די פּראָסטע קליידער. דאָך איז קענטיג געווען, אַז ער איז נישט צופרידען מיט דער גזרה.

דער חתן איז מקדש די כלה, אַלע וואָס שטע־הען אַרום, זאָגען: מזל טוב! מזל טוב! דער חתן צוברעכט אַ גלעזעל: זכר לחורבן! אַלע געסט לאָ־זען זיך געהן צום גביר'ס הויז.

דעם נגידס הויז איז נישט ווייט פון שוהל. די פרויען כאַפּען אַ טענצעל און די מענער וואַרטען אָפּ דעם רייטער.

געווים איז דאָס אַ שליח פון רב מיט אַ כתב „מורנו" פאַר'ן טייערען חתן. ווילען זיי זיך צוריקקעהרען מיט'ן חתן, דעם געקרוינטען מיט דער קרוין פון תורה און דאָרט הערען זיי זיין דרשה, צוויי פרויען שפּרינגען אַריין אין שטוב, כאַפּען צוויי געפלאָכטענע קוילעטשען און טאַנצען מיט זיי אַ קעגען די חתן־כלה. ווען זיי קומען צו נאָהענט צו דער כלה שרייען זיי פרעהליך; מזל טוב רבי'צען! מזל טוב רבי'צען! די כלה לאָזט אַראָפּ איהרע צוויי שיינע ריינע אויגען צו דער ערד. ווער איז דער־אויף זיינע חתונה־קליידער. די כלה איז נישטאָ. רייטער אויפ'ן פערד? ווי אַ שווערער שטיין דריקט די דאָזיגע פראַגע איהר האַרץ.

דער רייטער איז צוגעקומען צו דער חופּה.

מיט שרעק זענען אַלע געלאָפען איהם אַ קעגען, ווייל זיי האָבען דערקענט, אַז דאָס איז דער פּריץ. די מחותנים האָבען זיך פערנייגט, זיך געבוקט מיט שרעק פאַר איהם. די שמשים האָבען איהם צו־געטראָגען וויין און לעקעך. דער פּריץ האָט זיי נישט בעמערקט. ער האָט דערזעהען די וואונדער־שעהנע כלה שטעהענדיג נעבען חתן, און דאָס גאַנצע בלוט האָט איהם אַ שלאָג געטון אין פּנים אַזוי, אַז ער איז שיעור אַראָפּגעפאַלען פון פערד.

נישט לאַנג קלערענדיג האָט ער אַרויסגעכאַפּט זיין שווערד. אַ האַק געגעבען דעם חתן איבערן קאָפּ, די כלה אַ כאַפּ געגעבען אויפ'ן פערד און אַוועק מיט איהר אין זיין פּאַלאַץ.

דער חתן איז געפאַלען אויף דער ערד מיט אַ טרויעריגען שמייכעל אויף די ליפּען; שטיל שטרעקט ער אויס די הענד צו דער כלה... אַ פּעטע, זיסע פליסיגקייט כאָרכעלט אין זיין האַלז. דאָס בלוט פון האַלז שטראָמט. דער שמייכעל איז פערשוואונדען, ער וואַרפט דעם לעצטען בליק אויף זיין היים־געליבטער כלה, נאָר ער זעהט זי נישט.

דער חתן איז טויט. פאַר דער גרויסער שוהל ליגט ער טויט, פון האַלז שפּריצט דאָס בלוט ווייל דער פּריץ האָט זי צוגענומען. דאָס מיידעל האָט געשריגען, נאָר קיינער האָט נישט געוואַגט צוצוגעהן צום פּריץ. די חופּה־שטעקענעס זענען אַר־רויסגעפאַלען פון די אונטערפיהרערס און אַ שטעק איז אַליין בעפאַלען.

וואָס קאָן מען טון!?

— ה' נתן, וה' לקח!

נישט אויף קיין חתונה זענען זיי געקומען, נאָר אויף אַ לויה, די חופּה־שטעקענעס זענען אַר־רויסגעפאַלען פון די אונטערפיהרערס הענד. זענען זיי, די אונטערפיהרער, אַוועקגעגאַנגען מיט אַ ביי־טער האַרץ און געבראַכט לאָפּאַטעס צו גראָבען אַ קבר.

אויסגעגראָבען דעם קבר, האָבען זיי גענומען דעם טויטען קערפּער פון חתן און איהם בעגראָבען אויפ'ן אָרט, וואו ער איז געפאַלען טויט, בײַ דער גרויסער שוהל האָט מען איהם בעגראָבען, מיט די חתונה־קליידער און ווייסען קיטעל, וואָס זענען געווען פערשמירט מיט בלוט.

לאַנג, לאַנג, האָט מען איהם און זיין כלה בעוויינט.

די שעהנע כלה האָט אויך לאַנג נישט גע־לעבט אין פּאַלאַץ ביים פּריץ. די גאַנצע צייט האָט זי געקלאָגט, געוויינט און געקלערט פון איהר טייערען חתן. ווען דער פּריץ איז אַמאָל אַוועק־געגאַנגען פון פּאַלאַץ אויף יאַגד, האָט זי זיך אַוועקגעזעצט ביים פענסטער, וואו מ'זעהט די שטאָט און געקוקט אויף דער גרויסער שוהל, דאָרט וואו ס'איז געווען איהר חופּה. זי האָט זיך דערמאָהנט, ווי זי איז געשטאַנען נעבען איהר חתן אונטער דער חופּה. אַ רייטער אויף זיין פערד אײַלט צו דער חופּה. אַ שליח פון רב פיהרט אַ כתב רבנות. די אונטערפיהרער פּאַטשען מיט די הענד: חתן דומה למלך! און די אונטערפיהרע־עס טאַנצען מיט די קוילעטשען; מזל טוב רבי'צען! זי גאָזט אַראָפּ די אויגען צו דער ערד, ווער איז דער רייטער? איהר האַרץ קלאַפּט. די חופּה ציטערט איבער איהר קאָפּ און די שטעקענעס פאַלען אויף דער ערד. פּלוצים איז זי געפאַלען אין חלשות.

די בעדינער זענען אַריין, זי אָפּגעמונטערט און געטרייסט, אַז דער פּריץ קומט שוין. זי האָט זייערע ווערטער נישט געהערט. זי האָט געבעטען מ'זאָל איהר געבען דאָס חופּה־קלייד, וואָס זי האָט געטראָגען אין טאָג, וואָס זי איז אַהערגעקומען. מ'האָט איהר געבראַכט דאָס חופּה־קלייד, די רינסט האָט איהר דאָס קלייד, דאָס חופּה־קלייד אָנגעטון, זי שטאַרקט זיך מיט'ן גאַנצען כח אויפ־הויבען און גערן טאַנצען. דאָ איז אָנגעקומען דער פּריץ פון יאַגד פערשפּריצט און גאַנצען מיט בלוט. ער האָט נאָך אַוועקגעוואָרפען זיין ביקס און צוגע־לאָפען צו איהר, ווייל זי איז געפאַלען טויט.

דער פּריץ האָט געהייסען אויסגראָבען אַ קבר אויפ'ן צמענטאַריש און זי דאָרט בעגראָבען.

יעדע נאַכט, נאָך חצות, ווען דער האָן קרייעט דאָס צווייטע מאָל און די שטערען אין הימעל בײַ־טען זיך שטיל, עפענט זיך אַ קבר אויפ'ן צמענ־טאַריש און אַן איינגעהילטע פרוי געהט אַרויס. זי פערדעקט מיט אַ שלייער איהר פּנים און טרויעריג שפּאַנט זי צו דער גרויסער שוהל.

דאָרט געהט אַרויס פון זיין איינזאַמען קבר איהר חתן, וואָס איז געפאַלען טויט אונטער דער חופּה. אין דער פינסטערער נאַכט שטרעקט ער אויס די הענד, דריקט צו זיין כלה צום האַרץ און ביידע טאַנצען זיי דעם טויטען־טאַנץ...

יודיש — ל. ר.

קוריאזע און עפּיזאָדען פון יודישע טעאַטער

געזאַמעלט און בעאַרבייט

דורך זלמן זילבערצווייג

(ספּעציעל פאַר'ן „נייעם פאָלקסבלאַט")

האָכגעשעצטעס פּובליקום!

מיר האָבען געדעשעט דאָ צו בלייבען

דער טעאַטער־דירעקטאָר מישוראַט פלעגט זיך אַרומשלעפּען איבער די קליינע שטעטלעך, און פלעגט האָבען אַ טבע זיך אויפצואַלטען אין אַ קליין שטעטעל אַזוי לאַנג ביז עס איז שוין קיינער נישט געקומען אין טעאַטער אַריין, און די טרופּע האָט נישט געהאַט מיט וואָס אַרויסצופאָהרען.

אַזוי האָט ער זיך אויך געפיהרט אין שטע־טעל ריש־קאַניוקא, בעסאַראַביע. ער האָט דאָרט אַזוי לאַנג געשפּילט ביז קיין איין בעזוכער איז שוין נישט געקומען צו די פאָרשטעלונגען, און די אַק־טיאָרען האָבען גענומען הונגערן גאָר אויפ'ן לייטישען אופן.

קיין סוד, אַז די אַקטיאָרען הונגערן, איז נישט געווען, און עס האָבען זיך באַלד געפונען אין שטעטעל יודען, וואָס האָבען געמאַכט אַ געוואַלד, אַז עס איז אי אַ חרפּה, אי אַ רחמנות, און מען דאַרף זעהען פערשאַפען פאַר די אַקטיאָרען אַביסעל געלד, אַז זיי זאָלען האָבען אויף צו עסען און אויף אַוועקצופאָהרען פון זייער שטעטעל.

בקיצור, אַזוי ווי זאַמלען נדבות איז נישט גע־ווען בעקוועם, איז געבליבען, אַז די טרופּע זאָל איינאָרדנען אַ פאָרשטעלונג, די אַזוי־גערופענע „אָפּ־שיידס־פאָרשטעלונג". און די פּני פון שטעטעל האָ־בען זיך אַרויסגעלאָזט איבערן שטעטעל פערקויפען די בילעטען.

פערשטעהט זיך, אַז דאָס טעאַטער איז געווען אויספערקויפט. אַביסעל האָבען די יודען געקויפט בילעטען אויס רחמנות, און אַביסעל דערפאַר, ווייל מען וועט ענדליך פטור ווערען די אַקטיאָרען.

ווען דער דירעקטאָר מישוראַט האָט דערזעהן דעם „סבאָר" (הכנסה), אַז דאָס טעאַטער איז פול, איז ער געוואָרען אַזוי בעגייסטערט, אַז נאָכ'ן צווייטען אַקט איז ער אַרויס צום פּובליקום מיט פאָלגענ־דער דרשה:

— האָכגעשעצטעס פּובליקום, גאָספּאָדאַ (מיינע הערן), אַזוי ווי איך זעה דאָ אַ סך יודען קיין עיז־הרע, וואָס האָבען ליב טעאַטער, און אַזוי ווי די געשעפטען האָבען זיך בלאַגאָדערי באָגאַ (אַ דאַנקען גאָט) אַ סך פאַפּראַוועט (פערבעסערט), האָב איך מיט דער גאַנצער אָבטשעסטווא אַקטיאָרען (טרופּע) רעשאיעט (בעשלאָסען) פון דאַנען נישט אַוועקצופאָה־רען, און פון היינט אָן שפּילען מיר יעדען אָוועגד. מאָרגען שפּילען מיר „די באָבע און דאָס אייניקעל".

אַ בענעפיס פאַר'ן פערד'ל

אַ טרופּע אַקטיאָרען שלעפּט זיך אַזוי אַרום פון שטאָט צו שטאָט און פון דאָרף צו דאָרף. מעהר סטענטייל זענען די געשעפטען זעהר שלעכטע. און מען האָט רעכט נישט צו עסען. פערשטעהט זיך, אַז בײַ אַזאַ לאַגע קריגט מען זיך כסדר אַרום אין דער טרופּע. און יעדעס מאָל סטראַשעט אַן אַנגאַזשי־רער, אַז ער געהט אַוועק פון דער טרופּע, ביז מען בעט זיך איבער דורך אַ „בענעפיס".

ווען מען קומט אַריין אין אַ גרעסער אָרט, וואו מען קאָן שפּילען עטליכע פאָרשטעלונגען, אַר־גאַניזירט מען איינע פון די פאָרשטעלונגען אַלס „בע־נעפיס", און אַ געוויסער אַקטיאָר בעקומט אַ טייל פון דער הכנסה.

אַזוי ווי די טרופּע איז אַ קבצנ'ישע, און שלעפּט זיך כמעט יעדען טאָג אויף אַן אַנדער אָרט, איז זי געפאַלען אויף אַ פּלאַן, אַז עס לוינט איהר בעסער אָפּצודינגען אַן איינגענעם בעל־עגלה, וואָס זאָל פאָה־רען נאָר מיט זיי. ווי דינגען יעדעסמאָל אַן אַנדערען בעל־עגלה, און אַזוי האָט מען טאַקע געטון. מען האָט גענומען אַ יוד אַ פורמאַן אויף דער וואָך, מען האָט אויפ'ן וואָגען אַרויפגעלייגט דאָס ביסעל בעבעכעס, און אַביסעל איז מען געגעבען אויף דער פוהר, און אַביסעל האָט מען אונטערגעשטופּט די פוהר. וועלכע אַן אויסגעדאַרט, אויסגעמוטשעט פערדעל, האָט געבעך געשלעפּט.

פאָהרט זיך אַזוי דער בעל־עגלה מיט די אַקטיאָרען פערבײַ אַ קרעטשמע, אַזוי ווי עס איז געווען אַ קאַלטע ווינטער־נאַכט, און דער עולם איז שיער נישט געפרוירען געוואָרען, איז געבליבען, אַז מען זאָל זיך אַריינכאַפּען אין דער קרעטשמע. יעדער האָט גענומען זיין פּעקעל, און אַריין זיך אַביסעל דערוואַרעמען, און אין איין ווינקעל שוין כאַפּען אַ דרימעל אויפ'ן אייגענעם פּעקעל זאַכען. דער בעל־עגלה האָט צוגעדעקט דאָס פערדעל, אַז עס זאָל נישט פרירען. האָט פערבונדען די לייצעס, און איז אויך אַריין אין דער קרעטשמע.

איננדערפריה, אַז דער עולם איז אַרויס פון קרעטשמע, האָט מען דערזעהן, אַז דער פערד מיט וואָגען זענען נישטאָ. עס איז געוואָרען אַ טומעל. אָבער מעהר ווי אַלע, האָט זיך געטומעלט דער בעל־עגלה. ער איז שיער נישט געפאַלען אין חלשות. ער האָט זיך געבראָכען די הענד, און געשריגען, אַז ער איז אומגליקליך.

— מיין גאַנץ פערמעגען — האָט ער גע־קרעכצט.

די אַקטיאָרען האָבען איהם געפּרובט בערו־היגען, אַז פון אַן אומגליק איז קיינער נישט פער־היט, אָבער דער בעל־עגלה האָט זיך נישט געלאָזט בערוהיגען.

דאָ איז דער קאָמיקער פון דער טרופּע געפאַ־לען אויף אַ פּלאַן:

— הערט חברה, וואָס טוט מען בײַ אונז, אַז אַן אַקטיאָר איז אין אַ נויט, אַז ס'געהט איינער פון אונז געבראָכען?

— מען שטעלט איהם אַ בענעפיס — האָבען עטליכע אַקטיאָרען געענטפערט.

— איז דאָס מיין איך דאָך. דאָ איז דער בעל־עגלה מיט זיין פערדעל גאַנץ געבראָכען, דאַרף מען שטעלען אַ בענעפיס פאַר'ן פערדעל.

די מעשה מיט'ן שטול

שפּילט אַ טרופּע אין אַ רומעניש שטעטעל איינמאָל אויף אַ נאָווינע. און אין שטעטעל איז טומל. אַלע זענען געקומען זעהען דאָס „טראַגיאַ־טער־שפּיל". אַזוי ווי אַ ספּעציעלער טעאַטער־בנין איז חלילה וחס אין שטעטעל נישטאָ, נאָר מען האָט אָפּגענומען אַ גרויסע פּריוואַטע שטוב, זענען פער־האַן מעהר טעאַטער־גייער ווי פּלעצער.

די אַקטיאָרען, וואָס זענען וועדנע נאָך יעדער פּרוטה, לויפען אַרום צו די שכנים פון הויף, אין וועלכען דער „זאַל" געפינט זיך, און באָרגען צו־זאַמען שטוהלען צו שטעלען אין די זייטען.

פערשטעהט זיך, אַז אומזיסט גיט מען נישט קיין שטוהלען, נאָר מען געהמט דערפאַר אַ קאָנ־טראָמאַרקע „אַריינצוגעהען" אין טעאַטער.

דערהערט, אַז מע זוכט שטוהלען, קומט צו לויפען אַ יודענע, אַ שכנה, מיט אַ שטוהל. דער פערוואַלטער פון דער טרופּע נעהמט בײַ איהר צו דעם שטוהל, און גיט איהר אַ קאָנטראָמאַרקע פאַר 1 פּערזאָן. די יודענע בעט אָבער פאַר 2 פּערזאָן. קיין ברירה גיט ער איהר פאַר 2. און נעהמט צו דעם שטוהל.

אין עטליכע מינוט אַרום קומט די יודענע ווידער מיט אַ שטוהל. דער פערוואַלטער וויל בײַ איהר צונעהמען דעם שטוהל, אָבער זי לאָזט נישט.

— דאָס טראָג איך פאַר מיר — שרייט זי.

— וואָס הייסט פאַר אייך?

— הערטס אַ חכם, איהר האָט דאָך מיר גע־געבען אַ קאָנטראָמאַרקע פאַר 2, יאָ? נו, איין שטוהל האָב איך דאָך שוין פריהער אַריינגעשטעלט, און איצט טראָג איך דעם צווייטען, ווען איך האָבּ מיט מיין מאַן אויף וואָס צו זיצען, וואָס דען, שטעהן 3 שעה אויף די פיס. ווער האָט עס היינטיגע צײַ־טען אַזאַ כח?

וווילט איהר!!!

זיך אַסעקורירען אויף לעבען, פייער, גנבה, זעהר גוטע בע־קוועמע פאַר אייך בעדינגונגען

קלינגט תיכף אָן

טעלעפאָן 12-50

אין דער פערזיכערונגס ביוראָ פון

מרדכי חיים רומקאָווסקי

105 קילינסקיעגא 105

איהר וועט זאָפאָרט בעזוכט ווערען, רעיעל און פּינקטליך בעהאַנדעלט ווערען.

פערזוימט נישט!!

טיכטיגע אַגענטען קאָנען זיך מעלדען.

נישט די חולאת, נאָר דער מענש

מעדיצינישע בעמערקונגען
פון ד"ר י. מעז

נישט לאַנג צוריק איז מיר אויסגעקומען צו זעהן אַ קראַנקען, וואָס איז מיר געקומען פרעגען אַן עצה: „וואָס טוט מען, דאָקטאָר, אַז מען איז קראַנק און קיינער גלויבט נישט?" און איידער איך האָב צייט געהאַט איהם אַריינצופיהרען אין אונטערזוכונגס־שטיבעל, האָט ער מיר געשטעלט אַ מאָרגעם בעריכט: ער איז געקומען נישט וועגען אַן אונטערזוכונג, נאָר וועגען אַן עצה...!

איך האָב אָנגעקוקט דעם פּאַרשוין און איהם אָפּגעמאָסטען פון קאָפּ ביז צו די פיס, אָבער דער איינדרוק איז נישט געווען, אַז איך האָב דאָ צו טון מיט אַ נודניק, אַ „קרענק" בלע"ז, פערקעהרט, דער מענש האָט אויסגעזעהן צו זיין אַן אינטעליגענטער און אַ רוהיגער. נאָר וואָס זשע רעדן? ער האָט געקענט אויסענווייניג דעם „ניערען־בלוט־דרוק" זיינעם, און האָט אויסגערעכנט אַ טוץ ספּעציאַליסטען ביי די נעמען, וואָס האָבען איהם בעקלאַפּט און בעטאַפּט און גענומען פאָטאָ־גראַפיעס פון אַלע רמ"ח אברים און דער סוף איז געווען...

ער איז נישט געווען זשערגע אין אונטערזוכונ־גען. ער האָט געוואָלט אַ דאָקטאָר, וואָס אונטערזוכט נישט די קראַנקהייט, נאָר דעם מענשען, און ער איז געווען גערעכט, דער מאָדנער מענש, אַזוי גע־רעכט, אַז איך האָב אויף איהם רחמנות געהאַט... ווייל, וואָס טויג אַ גוטע דיאַגנאָזע, אַז דער מענש געהט דערביי פערלוירען? מען דאַרף בעהאַנדלען דעם קראַנקען מענשען און נישט די קראַנקהייט, און אַזעלכע דאָקטוירים, האָט ער אויסגעשריגען, אַ פערביטערטער, וואו נעהמט מען זיי?

מילא, איך בין נישט אויסען דעם איינעם פאַל. ער איז נישט איינער אויפ'ן יאַריד! עס איז אַ צרה, וואָס איז טיף איינגעוואָרצעלט אין אונ־זער מאָדערנעם לעבען. און עס איז נישט אַזוי דעם דאָקטאָר'ס שולד, וואָס ספּעציאַליזירט זיך אויף קראַנקהייטען, נאָר טאַקע פון דעם קראַנקען אַליין, וואָס ברענגט דעם דאָקטאָר אין פערצווייפלונג, מיט זיין אומגעדולד און מיט זיינע קלאָץ־קשיות. ער וויל אַ נאָמען פאַר דער קראַנקהייט, און פאַר'ן נאָמען איז ער בערייט צו ברענגען די גרעסטע קרבנות; אַפילו זיין געזונד אַליין איז ער גרייט מקריב צו זיין, אַבי צו הערען „קלאָרע דבורים" און וואָס מעהר לאַטייניש דער נאָמען קלינגט, און וואָס ווייניגער ער פערשטעהט איהם, אַלץ מעהר צופרידען איז ער. אַבי אַ נאָמען! וואָס מעהר דאַרף ער, אַ חוץ אַ נאָמען און אַ רעצעפּט אין קעשענע? פאַר'ן איבעריגען זאָל זיך גאָט זאָרגען!

די צרה איז אָבער, וואָס דער נאָמען איז אָפּט־מאָל אַ פאַלשער משיח. עס זענען דאָ אומצעהליגע קראַנקהייטען, וואָס האָבען נישט קיין נאָמען. און דווקא די „נאָמענלאָזע" קראַנקהייטען ברענגען „נאָ־מענלאָזע" יסורים, ווייל געה שריי חי וקים, אַז דו ביזט קראַנק, אַז דו שטעהסט זיך אויס דעם גיהנום און, אַז דו פיהלסט זיך פערלאָזען, ווי אַ פער־שטויסענע שאָף! וועמען אַרט עס? נישטאָ קיין נאָ־מען, נישטאָ קיין קראַנקהייט! די אַלטע ביוראָקראַטען און טינט־שפּריצערס פלעגען זאָגען: „וואָס עס איז נישטאָ אין די פּראָטאָקאָלען, עקזיסטירט נישט אין לעבען". אויך אויף דעם געביט זענען דאָ ביוראָ־קראַטען און ביכער־מוילען און „דאָס פערעהרטע פּובליקום האָט ליב די קאָמעדיע". מוז מען אַמאָל אָנטון דעם שקאַרמיץ, פערייסען די שפּאַקולען, פערקניפּען דעם גאַרטעל און אָפּשפּרעכען מיט לאַ־טייניש, גמטריות, ווי די וואונדער־דאָקטוירים (שאַר־מאַנען) ביי די ווילדע. אָט וואָס פאַר אַ ווילדען מנהג וועלכען אַן אומגעדולדיג און פערשטענדניסלאָז פּוב־ליקום פערלאַנגט פון איהרע בעראַטער, כאָטש דאָס איז די ראַטגעבער נישט ניחא. און צוליב וואָס זאָגען מיר דאָס?

נישט, חלילה, ווייל מיר זענען אַפּיקורסים! אין דער מעדיצין זענען דאָ שאַרפע און אומצווייד־ייטיגע סיטואַציעס און קלינישע ערשיינונגען, וואָס זענען קלאָר ווי די זון און פערלאַנגען זייערע אייגענע מיטלען און מעטאָדען. אויב עמיצער האָט, לא עליכם אַ וואונד אין מאָגען, אָדער אַ קראַנקען אַפּענדיקס, אָדער אַ שטיין אין די ניערען, די צוקער־קראַנקהייט און נאָך אַזעלכע בעקאַנטע חולאת'ן, ווייסט די מעדיצין אַ קלאָרען פשט און אַ קלאָרע הלכה. דאָס איז די קראַנקהייט און דאָס דאַרף מען טון! אָבער אַ חוץ אָט די שטערונגען און אַפילו מיט די שטערונגען פערבונדען, זענען פערדאַן סיטואַציעס און בעדינגונגען, וואָס פּאַסען זיך נישט אַריין אין קיין שום רעמעל און פאַר וועלכע עס איז נישטאָ אָפּטמאָל קיין נאָמען. אָט וואו עס קומט צוניץ די מענשליכע קלוגשאַפט פונ'ם דאָקטאָר, די מענ־שען־קענטעניש, דער חוש פון ווירקליכקייט. די גרוי־סע ערפאַהרונג און וואָס די אַלטע מעדיצין האָט אָנגערופען מיט'ן נאָמען „אינטואיציע". דאָס איז אָפּט וויכטיגער פון דער לאַבאָראַטאָריע מיט איהרע מעכאַנישער מאַשינעריע מיט וועלכער אונזער צייט איז געבענשט מעהר ווי אַלעמאָל. די פּערזענליכקייט פונ'ם דאָקטאָר איז אַזוי וויכטיג ווי זיינע הילפס־מיטלען און אַפילו נאָך וויכטיגער.

אין דער נייער, מאָדערנער מעדיצין. האָט אָט דער פּלאָנטער געפונען זיין אָפּקלאַנג. מען רע־כענט זיך אַלץ מעהר און מעהר מיט דער מענשלי־כער טבע, וואָס מיינט מיט די אייגענשאַפטען, אומ־בערעכענבאַרע נייגונגען און נאָך מעהר אומבערע־כענבאַרע זאָנדערבאַרקייטען פון דער מענשליכער נאַטור, וואָס לאָזען זיך נישט מעסטען, וועגען אָדער אַנאַליזירען אין קיין שום לאַבאָראַטאָריע און פאַר וועלכע עס איז וויכטיגער, אַז דער דאָקטאָר זאָל האָבען אַ גוטע „שפּירנאָז", ווי אַלצדינג, וואָס מען רעכנט, אַז דאָס איז דער עיקר שבעיקרים. איך וועל פּרובירען געבען וועגען דעם אַ ביישפּיל:

אַלס סטודענט אין דער ווינער אוני־ווערזיטעט, איז מיר אויסגעקומען צו אַרבייטען אונטער דער אויפזיכט פון אַ בערימטען פּראָפעסאָר, וועלכער האָט גע'שם'ט אויף דער גאַנצער וועלט מיט זיין מעדיצינישע וויסען. ער איז באמת געווען אַ גאון. האָט זיך אַמאָל געפונען אין זיין קליניק אַ שוחט פון פּוילען, וואָס איז געווען זעהר קראַנק, האָט דורכגעמאַכט אַ שווערע אָפּעראַציע און האָט זיך געגעוויינט אין גוטע פּלעגע, כדי צוריקצוקומען צו זיך און צו זיינע קרעפטען נאָך דער שווערער אָפּע־ראַציע. דער פּראָפעסאָר האָט נישט לאַנג געטראַכט און האָט איהם פעראָרדענט דעם בעסטען פּראַגער שינקען, וועלכען מען האָט געקאָנט קריגען אין דעם רייכען וויען פון פאַר דער מלחמה. דאַכט זיך, שינקען איז אַ גאַנץ גוטער מאכל פאַר קראַנקע און נאָך דער שוחט האָט נישט געוואוסט און נישט פיל חוקר געווען אין זיין געפעהרליכען צו־שטאַנד, וואָס מען גיט איהם צו עסען, האָט ער־אָבער אויסגעבראָכען יעדען ביסען, וואָס מען האָט איהם געגעבען. דער פּראָפעסאָר האָט זיך געקראַצט אין קאָפּ און נישט געקאָנט אויסגעפינען די סיבה פאַרוואָס דער קראַנקער געהט אַלץ מעהר פאַרנ־אַראָפּ. ער האָט געמאַכט אַלערליי פּרובען און אונ־טערזוכונגען, וואָס האָבען אָבער געהאָלפען ווי אַ טויטען באַנקעס. ערשט ווען איינער פון די „אָסט־יודישע" סטודענטען האָט איהם אויפמערקזאַם גע־מאַכט, אַז אפשר איז דער שינקע דער חוטא און מען האָט אויפגעהערט צו שטאָפּען דערמיט דעם יוד. האָט דער אויסגעהונגערטער ש'חט אָנגעהוי־בען צו געווינען וואָג און דער סוף איז געווען, אַז דער שוחט איז געזונד געוואָרען און — דער פּראָ־פעסאָר האָט אָנגעשריבען אַ גרויסען בוך וועגען די אייגענטימליכקייטען פון פּראַגער שינקען...

און וואָס בעווייזט דאָס?

דער מענש איז אַ קאָמפּליצירטע מאַשין, און דער קאָמפּליצירטסטער איז טאַקע דער מענשלי־כער נערווען־סיסטעם. אַ חוץ אונזערע געדאַנקען, געפיהלען און צושטאַנדען, וואָס זענען אונז גוט בעוואוסט און וועלכע מען קאָן אָנרופען מיט זיכע־רע, בעגריפען און אַלערליי פערגלייכען, איז דאָ אַ טיפער ים פון אומבעוואוסטע „געפיהלען", וואָס ליגען בעהאַלטען אונטער דער שוועל פון אונזער בעוואוסטען לעבען, און וועלכע רעגולירען אונזער גאַנצען לעבען, מיר טאַנצען ווי זיי שפּילען, אָבער די כלי זמר זעהען מיר נישט. כדי צו בלייבען ביי אונזער משל: דער שוחט האָט פון קינדהייט אָן גע־לערנט, אַז „חזיר" איז טריף, מיאוס און פערבאָ־טען אַזוי, אַז דער געפיהל איז אַריינגעדרונגען אין די פערבאָרגענסטע ווינקעלעך פון זיין נשמה. זיין בעוואוסטער „איך" האָט איהם מתיר געווען, אָבער דער אומבעוואוסטער שומר, אָדער זיין „געוויסען־בעוואוסטזיין", ווי די מאָדערנע פּסיכאָלאָגיע דריקט זיך אויס, איז געשטאַנען אויף דער וואַך און האָט אויסגעבראָכען דעם „געפעהרליכען" ביסען, כאָטש די אויבערשטע אינסטאַנץ, דער געהירן, האָט געגעבען זיין צושטימונג.

און דאָס זעלביגע איז אומעטום.

און דער סך־הכל דערפון?

אויב אַ מענש פיהלט זיך נידערגעשלאָגען, מיד, אומעטיג און צובראָכען איז ער אַ קראַנקער, כאָטש זיין קראַנקהייט מעג זיך נישט אַריינפּאַסען אין די בעקאַנטע קעסטעלעך מיט אויפשריפטען פאַר דער אָדער יענער חולאת. עס זענען דאָ קראַנק־הייטען אָהן נעמען מעהר ווי קראַנקהייטען מיט נעמען און דער מעדיצינישער לאַטיין איז נישט קיין ענטפער אויף אַלע קשיות, וואָס די פערוויקעלטע מענשליכע נאַטור שטעלט מיט זיך פאָר. פערלאַנגט מעהר אויפמערקזאַמקייט און ווייניגער נעמען, וועט דאָס זיין אַ בילכער פאַר דאָקטאָר, אַ געזונדערער פאַר'ן קראַנקען. און אויב איהר קריגט נישט קיין קוויטעל מיט אומפערשטענדליכע קאַטשערעס מיט לאַפּעטעס" (רעצעפּטען בלע"ז), אַזוי זאָלט איהר נישט פעראיבעל האָבען. עס זענען דאָ קראַנקהייטען וועלכע מען קאָן נישט היילען מיט זאַקרין און ווערים־קרויט. נאָר מיט טיפער מענשליכער סימ־פּאַטיע, מיט פּערזענליכען מיטגעפיהל און פולע פערשטענדעניש פון דער מענשליכער טבע. פון זיינע אייגענטימליכע „ווילדקייטען", שוואַכקייטען און שטאַרקייטען, וואָס זענען דער יסוד פון דער מענשליכער פּערזענליכקייט. מען מוז בעהאַנדלען דעם מענשען און נישט נאָר די קראַנקהייט.

Dr. med.
H. LAJCHTER
צאָהן־כירורג
רויפאַלען, קין, גיסען־
און צאָהן־קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 9½—6 po poł.

Dr. med.
L. Pikielny
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפּפאַנגט פון 7—4
„Zdrowie"
12½

וויכטיג
פאַר לעטניקעס

PALMA-PATENT
אַנשטאָט זיך צו באָרגען אַ בעט אויף אַבנויץ־געלד
קויפט בעסער פאַר'ן זעלבען געלד
אַנ'עכט פּאַטענטירט בעט מיט אַ מאַטראַץ
PALMA-PATENT
וואָס איז פערזעהען מיט דער שוץ־מאַרק
פאַר וועלכען מיר גאַראַנטירען אויף 3 יאָהר.
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל־בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך,
טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך
מעטער־מאָס, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע
קאַזעטקעס און טאַפּטשאַנעס
ב.מ.: בעטלעך מיט וועטנעלעך ווייס און ברוין 17 זל., פּאָלאָווע־בעט. 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג, פאַבריקס־פּרייזען, זעמטליכע רעפּאַראַטורען.
הורט לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. דעטייל

גאָלדענע גליקען
(ראָמאַן) (66

— איך האָב שטענדיג גע'טענה'ט צו מיס־טער נאַטאַן, אַז ער פאָהרט זעהר אומפאָרזיכטיג, דאָ אָבער, האָב איך גערעכענט, דאָ, אין דער ווים־טעניש, וועט מיר נישט דראָהען פון איהם קיין סכנה...

— איהר וואוינט דאָ? — האָט לעדי באַראַ־דעל נייגעריג אַ פרעג געטון.

— יאָ, נישט ווייט פון דאַנען. איך בין דאָ צוגאַסט ביי פריינד, — האָט מאַריאַ רוהיג געענט־פערט — איך בין זיך פרידליך אַהיימגעגאַנגען, ערשט מיסטער נאַטאַן האָט מיך שיער נישט אַריבער געכאַפּט אויף יענער וועלט. איך האָב מורא, אַז די מיינינגע זענען שטאַרק אומרוהיג, וואו ערגיץ בין איך עס נעלם געוואָרען. אַריע, מיסטער נאַטאַן, איך האָף, איהר וועט אונז בעגלייטען פאַר'ן אַוועק־פאָהר. אַריע, מיינע הערשאַפטען!

זי האָט געשאָנקען אַ ליבען שמייכעל דער לעדי באַראַדעל און יאָרק'ן און איז אַוועק צום טויער.

— איהר וועט מיר דערלויבען אייך אונטער־צופיהרען, מיס ראָזען? — האָב איך פאַרגעשלאַ־גען — דאָס איז דאָך מיין שולד, וואָס איהר האָט פערשפּעטיגט אַהיימצוגעהן.

— אָך, ניין! — האָט זי זיך פונאַנדערגעלאַכט — איך וועל געהן גלייך מיט'ן פעלד. ס'איז אַ קירצערער וועג, און אַגב בין איך געוואוינט אַליין צו געהן.

פריינדליך פאָכענדיג צו מיר מיט דער האַנד איז זי שנעל אַרויפגעשפּרונגען אויפ'ן בערגעל, און איז פערשוואונדען פון די אויגען.

די לעדי באַראַדעל, וואָס האָט בעת מעשה נישט אַראָפּגעלאָזט קיין אויג פון מיר, האָט קאַ־טאָווערדיג אַ שמייכעל געטון.

— אייער פּאָפּולאַריטעט, מיסטער נאַטאַן, איז אויסערגעוועהנליך... אַפילו דאָ, אין דעם העק קאָנט איהר נישט פּטור ווערען פון פריינד.

— יאָ, — האָב איך געענטפערט מיט אַ שמיי־כעל — דאָ, און דאַרף איז מען 'מיך גאָר פיין מקבל פנים. אַ צווייט מאָל. ווען איך וועל וועלען זיין אַליין מיט זיך, וועל איך פאָהרען קיין... לאָנדאָן!

— זעהר אַ שעהן מיידעל! — האָט דורך אַגב'דיג בעמערקט יאָרק, וועלכער האָט בעגלייט מאַריאַן מיט די אויגען.

איך האָב נישט געהאַט קיין חשק פאָרטצוזעצען דעם שמועס אויף דער דאָזיגער טעמא.

— איהר ווילט, וועל איך אייך אונטערפיהרען צו די קוטבערטס? — האָב איך פאָרגעלייגט — איך זאָג אייך צו, אַז איך וועל פאָהרען פאָרזיכטיג.

— אַ גלענצענדער איינפאַל! — האָט יאָרק מיט התפעלות אויסגערופען.

— יאָ, אָבער איך האָב מורא, אַז איהר וועט מיך אַרויסשיטען אין וועג! — האָט געזאָגט לעדי באַראַדעל — איך בעט אייך טאַקע דעריבער, אַז איהר זאָלט זיין נאָר פאָרזיכטיג!

איך האָב זיך צוזאַמען מיט יאָרק'ן פונאַנדער־געלאַכט, און אַוועקזעצענדיג יאָרק'ן נעבען זיך, און די לעדי באַראַדעל פון הינטען, זענען מיר מיט דער בריק אַרויסגעפאָהרען אויפ'ן וועג.

באַלד, רעכטס זענען מיר צוגעקומען צו אַני־אַלטען פּאָלוואַרק, וואָס איז געווען אַרומגערינגעלט מיט אַ קליינעם פּאַרק.

— ווי אַזוי וועט איהר זיך פון דאַנען צוריק־קעהרען אַהיים? — האָב איך אַ פרעג געטון.

— מאָריס און מיין שוועסטער וועלען קומען נאָך אונז. — האָט יאָרק געענטפערט.

— אויב אַזוי וועל איך נישט צופאָהרען צום הויז, און אַראָפּזעצען אייך ביים טויער.

— אָ, ניין! בלייבט מיט אונז! — האָט זיך יאָרק געגענגעשטעלט, און ווענדענדיג זיך צו דער לעדי באַראַדעל, האָט ער צוגעגעבען מיט אַ שמייכעל — זאָגט איהם, ער זאָל בלייבען... אייך וועט ער פאָלגען.

זי האָט אַ שאָקעל געטון מיט'ן קאָפּ.

— איך האָב מורא, אַז איך מוז מיטהאַלטען מיט איהם. ביי די קוטבערטס איז פון שטענדיג־אָן לאַנגווייליג, צום שטאַרבען.

— איהר, נאַטאַן און ווענרע זענט מורא'דיגע עגאָאיסטען! — האָט דער קאַפּיטאַן אויפגעבראַכט אַ ציה געטון מיט די פּלייצעס.

— ס'שאַדט נישט! — האָב איך אַ שמייכעל געטון, אָפּשטעלענדיג דעם אויטאָ ביים טויער, — איך וועל זיך מיט אייך זעהן ביי מיטאָג און איהר וועט אונז דערצעהלען וועגען אייער העלדישען האַנ־דלען אין פּעצוג צו די קוטבערטס.

יאָרק האָט נישט בעוויזען צו ענטפערען, ווי צום טויער איז צוגעלאָפען אַ דינער בעגעגענען די געסט.

אַז די לעדי באַראַדעל איז אַרונטערגעגאַנגען פונ'ם אויטאָ, האָב איך אָנגעריהרט מיט דער האַנד מיין הוט, און אין אַ סעקונדע שפּעטער האָב איך זיך שוין מיט'ן גאַנצען אימפּעט גע'יאָגט אויפ'ן וועג קיין וואורפּאָרד.

איך האָב זיך געוואָלט וואָס־שנעלער טיילען זיך מיט בילן מיט מיינע נייעס.

עס האָט זיך אָבער אַרויסגעוויזען, אַז ער האָט זיך נאָך נישט צוריקגעקעהרט פון דער יאַגד אויף דער באַנדיטען־באַנדע.

איך האָב דעם אויטאָ אַריינגעפיהרט אין גאַ־ראַזש, און אַ שעה אַנדערטהאַלבען האָב איך גע־וואַרט אויף זיין צוריקקומען.

די לאַנגווייליגקייט האָט מיך נישקשה'דיג אויס־געמאַטערט.

מעהר וואַרטען האָב איך נישט געקאָנט, און דעריבער האָב איך אָנגעשריבען אַ קורץ בריוועלע און איבערגעגעבען איהם דער באַלעבאָסטע פון דער אַכסניא.

איך האָב נעמליך געשריבען, אַז איך האָב זעהר טשיקאַווע נייעס, און געבעטען, אַז ביל זאָל קומען קיין עשטאָן תיכף נאָכ'ן פריהשטיק.

דערנאָך — כדי נישט צו בעאומרוהיגען מאָ־ריס'ן, און נישט צו דערוועקען אין איהם אומזיסטע חשדים — בין איך צוריקגעקעהרט אַוועק צופוס.

ביי עשטאָן האָט מיך אָנגעיאָגט אַ קאָטשעל.

ווען איך בין אַרויפגעקומען אויף דער טעראַסע, איז שוין דאָרט געזעסען מאָריס מיט זיינע געסט.

— שעהמט זיך, נאַטאַן, — האָט מיך יאָרק בעגעגענט מיט אַ געלעכטער — איהר האָט זיך גע־לאָזט וואַלגעהן אויף דער פרייער לופט, און גע־נאָסען פון דער געטליכער נאַטור, און אונז האָט איהר דאָ איבערגעלאָזט אויף הפקר.

עס האָט זיך פערקניפּט אַ זאָרגלאָזער שמועס, און אַלע האָבען פרעהליך געלאַכט און זיך געוויצעלט.

פּלוצים אָבער האָט אַ לאַקעי אונטערגעטראָ־גען מאָריס'ן אַ דעפּעשע.

(פאָרטזעצונג קומט.)

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע
צוזאַמענגעשטעלט פון ז. שאַרפּצינגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך

ווי געפעלט אייך די פּאָליטיק פון דער היינ־טיגער וואָך?

גאָר וואַונשע, מ'שטיינסגעזאָגט!

די פּאָליטיק האָט זיך, ווייזט אויס, אַריבער־געקעלט אויף די זומער־וואָינונגען, אויפ'ן פרייען פעלד היימט עס.

אַזוי איז עס שוין מיט דער פּאָליטיק. מען בע־אַרבייט די פּאָליטיק אַזוי לאַנג אין די שטאָט, ביז מען פיהרט איהר אַרויס אויפ'ן פרייען פעלד.

עס איז נאָר פערהאַן אַן אונטערשיד אין דעם, וואָס אַמאָל ווערט די פּאָליטיק צובלוטיגט אויפ'ן פרייען פעלד און אַמאָל לאָזט מען איהר גלאַט אַזוי זיך אַביסעל אויספּאַשען, ווי עס איז איצטער דער פאַל.

לופטערט זיך איצט די פּאָליטיק און פּאַשעט זיך. מען שמועסט אַפילו, אַז די פּאָליטיק פלירטע־ועט אויך, און אַ גאָר וואַונשעם פלירט.

אַפילו אַזאַ זקן ווי מאַקדאָנאַלד פראָוועט נאָך פלירט. איצט אין די זומער־טעג. דאָסמאָל איז זיין פלירט מיט די סאָוויעטען.

די דייטשען האַלטען, אַז מאַקדאָנאַלד וואַרפט אויך פלירט־אייגעלעך צו זיי און פראַנקרייך ווייזט, צוליב דעם אַרויס איהר אייפערזוכט.

קורץ, עס איז אַ נייער פּאָליטיק איצט די צייט פון זומער־וואוינונג מיט אַלע קליטפערלעך פון זומער־פלירט.

פייער און אייז

(אויס מיין פּאָעטישע פילאָ־זאָפיע)

ער — מען זאָגט	ווייל איך בין אַלט
די וועלט וועט	און מיר
אונטערגעהן	איז תמיד קאַלט.
דורך פייער,	זי: — און איך וויל
אָדער אייז,	די וועלט זאָל
און וויל	אונטערגעהן
בעסער פייער	דורך אייז,
	ווייל איך
	בין יונג
	און מיר איז
	תמיד הייס...

ביים שניידער

— זענען מיינע הויזען פערטיג?

— פערטיג!

— איהר זענט דאָך אַ קינסטלער. איהר נייט מיט ביי די הויזען 6 וואָכען און דער אייבערשטער האָט די וועלט בעשאַפען אין 6 טעג.

— איך בעט אייך, פערגלייכט מיך נישט מיט גאָט. קוקט אָן די וועלט און קוקט אָן די הויזען.

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט אויסלענדישען מאַרק

דאָס זעלבע, נאָר...

קעלנער: — וואָס ווילט איהר עסען?

גאַסט: — גאָרנישט, איך בין געקומען מיט מיין פריינד.

קעלנער (צום פריינד, וועלכער איז טויב): און איהר, וואָס וועט איהר עסען?

טויבער: — דאָס זעלבע וואָס מיין פריינד, נאָר אָהן פוטער.

אַ גוטהאַרציגער דאָקטאָר

— מיין זוהן איז זעהר אַ גוטהאַרציגער דאָק־טאָר. ער נעהמט קיינמאָל נישט בעצאָהלט פון פּאַ־ציענטען.

— אַזוי? פון וואָס לעבט ער?

— די יורשים בעצאָהלען איהם...

וועט זיין אַ שעהנע אַלמנה

אַלטער מאַן: — נו, ווי געפעלט דיר מיין יונגע פרוי?

יונגערמאַן: — אויסגעצייכענט. זי וועט זיין אַ זעהר שעהנע אַלמנה.

אויפ'ן ים

פרוי: — האָסט געהערט, וואָס דער קאַפּיטאַן זאָגט? אַלעס איז פערפאַלען, די שיף וועט זינקען.

מאַן: — נו, וואָס קערסטו? ס'איז דיין שיף?!

אַנ'אַנשטענדיגער מענש

— זאָג מיר, דאָרא, ווי אַזוי איז דיין חתן?

— ער איז אויפריכטיג, עהרענהאַפט און ליב־ענסווירדיג, זעהר אַנ'אַנשטענדיגער מענש.

— מיט אַזאַ מאַן ביי היינטיגע צייטען וועסטו שטאַרבען פאַר הונגער.

איך און מיין ווייב

(ס'ליד פון ליעטניק)

כ'בין אַ ליעטניק שוין מיט מזל
און פון אַלע וויטען דופט —
זיץ איך, העשע מיט די וויטען
און איך כאַפּ די „פרישע לופט"...

ס'זאָרגען שוין דערפאַר די קאָזעס,
די בהמות און די בעק:
פ'שמעקט איצט וואַונשע — ס'איז אַ חיות,
און איך לייג די זאָרג אַוועק...

וואָס מיר שרעקט פאַר דעם קאָמאָרניק?!
וואָס מיר דאגות, צרות, שלעק —
כ'לאָז זיי איבער פאַר גנבים
אין מיין דירה — גאַנצע פעק...

דאָ בין איך אַ גאַנצער קנאַקער,
יושב בסתרדיג איך זיך,
און איך מאַך מיר איצט פון אַלעם
און פון אַלעמען אַ וויק...

שרייט מיין אשה: „אַכצען־דרייצען"!
און זי עפענט גלייך איהר מויל...
זאָג איך: „צום פינאַנץ־מיניסטער
גיי! ער זאָגט דאָך — עס איז וואויל".

און אַז ס'העלפט נישט אַט די עצה,
וויין איך איהר — אַ רעגען גייט,
וועט געראָטעניש דאָך קומען,
און מען ברויך נישט זיין צודרייט...

טאָמער איז עס אויך קיין תירוץ —
גיב איך ווייטער צו פערשטיין,
אַז — קוים מאַקדאָנאַלד עס זיצט איצט,
וועט אין לאָנדאָן שוין בעסער גיין.

זאָגט זי מיר דערויף — די אשה,
אַז עס האָט די זאַך קיין ווערט...
אַז נאָך איידער גיין ס'וועט בעסער,
זאָל איך תיכף גיין אין דר'ערד...

און ס'וואָלט גיכער שוין פּאַסירען —
זאָגט זי — שנעל וואָלט עס געשעהן,
ווען איך וואָלט אַנשטאָט אַ ליעטניק
נאָר אַ ליאַטניק איהר'ס געוועזען...

זיץ איך... זיץ איך... שוויג מיט מזל...
ווער פאַר וואָלטאָג גרוי און אַלט...
און עס כליאַפּיעט שטאַרק דער רעגען,
און איך ציטער — ס'איז מיר קאַלט!

יאָקעל בן פלעקעל

ער וויל נעבעך ענטלויפען

קינדערלעך (צום פאָטער): מעמיר דיך נישט אָפּלאָזען, טאַטעשי! מיר ווילען פאָהרען אויף זומער־וואוינונג.

צוויי ליבעס

אויב איהר ווילט ליבע לעזער, איז דאָס געווען זומער, און אויב איהר ווילט איז דאָס געווען אין אַ שעהנעם ביינאַכט אין זפּאַרק אונטער אַ בוים. איך אַליין האָב בעשלאָסען, אַז עס זאָל זיין אין אַ שעהנער זומער נאַכט אין וואַלד.

זי איז געזעסען אויפ'ן גראָז אונטער אַנ'אַלטען בוים. ביי איהרע ביידע זייטען זענען געזעסען צוויי יונגע לייט. ביידע שעהנע, זי האָט געקוקט אויף דער לבנה און געטראַכט. די יונגע בחורים האָבען געקוקט אויף איהר און געגאַפט...

פּלוצלונג האָט זי איבערגעריסען די שטילקייט, זי האָט זיך געווענדעט צו איינעם פון די פריינצען און איהם געפרעגט: „ליבסט מיך?" און יענער האָט געענטפערט לאמר, אַזוי צו זאָגען:

— קיין מאַן אין דער וועלט, וואָס האָט אַמאָל געלעבט, וואָס לעבט אַצינד, וואָס וועט ווען עס איז לעבען, האָט נאָך נישט אַזוי היים געליבט אַ פרוי, ווי איך ליב דיך.

— זיי מיינע און איך וועל דיך גליקליך מאַ־כען אויפ'ן גאַנצען לעבען. איך וועל ליגען ביי דיינע פיס ווי אַ הונד ביים טיר. איך וועל זיין גליקליך צו זיין דיין פוס־בענקעלע; דו וועסט זיין ימיין גאָט און איך — דיין שקלאַף... יעדער קאַפּריז דיינער וועט זיין אַ הייליגער געבאָט פאַר מיר...

— פאַר דיר וועל איך גיין אין פייער און אין וואַסער. קיינער וועט פאַר מיר נישט עקזיס־טירען אַ חוץ דו; פאַר דיר בין איך בערייט צו שטאַרבען דעם שרעקליכסטען טויט, — האָט דער בחור ערקלערט און איז ענטשוויגען געוואָרען.

זי האָט געהערט און געשמייכעלט.

— און דו ליבסט מיך? — האָט זי זיך צום צווייטען געווענדעט.

— איך ליב דיך מיט מיין נשמה, מיין מח און מיט מיינע בלוטען. איך וועל זיך נישט וואַלגערען ביי דיינע פיס, ווייל דאָס ערנידריגט דעם מאַן און די פרוי.... איך וועל דיר אָבער אויך נישט לאָזען ליגען ביי מיינע פיס. פאַר מיר וועסטו נישט זיין קיין גאָט, נאָר אַ מענש, וועסט זיין מיין געליבטע, מיין חבר; דיר וועל איך מיינע האַרצענס סודות פערטרויען. מיט דיר וועל איך זיך טיילען מיט פרייד און לייד; געאָרעמט ווי צוויי גלייכע מענשען וועלען מיר געהן אויף די לעבענס־וועגען. איך וועל לעבען, קעמפען פאַר דיר, ליידען און געניסען מיט דיר אָבער צו־זאַמען. מיין ליבע צו דיר איז צו גרויס צו וועלען שטאַרבען... — האָט דער צווייטער ערקלערט און ער איז שטיל געוואָרען. זי האָט אָפּגעדריקט אַ פלאַמענדען קוש אויף זיינע ליפען...

עס מוז זיין אַ פּאָדלאָגע

(פון קעלמער מגיד'ס אַ דרשה)

דער קעלמער מגיד זכרונו לברכה איז אַמאָל געקומען אין אַ קליין שטעטעל האַלטען אַ דרשה, און ווי זיין שטייגער איז געווען האָט ער זיך פריהער פערשטענדיגט מיט אַ פאָר בעלעבאַטים און זיי גע־פרעגט, וואָס עס פעהלט עפּעס אַ וויכטיגע זאַך אין שטעטעל, כדי ער זאָל וויסען וועגען וואָס מעורר צו זיין דעם עולם, בעת זיין דרשה. האָט ער זיך דערוואוסט, אַז דאָס וויכטיגסטע וועגען וואָס עס איז כדאַי צו רעדען און וואָרעם מאַכען דעם עולם, איז וועגען דעם, וואָס עס פעהלט אַ פּאָדלאָגע אין בית־המדרש.

האָט דער מגיד, בעת זיין דרשה, צווישען אַנ־דערע, געבראַכט דעם מאמר, וואו עס ווערט געזאָגט, אַז ווען משיח וועט קומען און יורען וועלען דאַרפען געהן קיין ארץ־ישראל וועלען זיי זיך צונויפ־קלייבען אין זייערע בתי־כנסי'ת און בתי־מדרשים און צוזאַמען מיט די שוהלען און בתי־מדרשים וועלען זיי אַריבערגעטראָגען ווערען קיין ארץ־ישראל.

אָבער, ווי באַלד ליבע יודען — האָט דער מגיד געענדיגט — ווי באַלד, אַז ביי אייך אין בית־המדרש איז קיין פּאָדלאָגע נישטאָ, זעהט איהר דאָך נעביך אין גרויס סכנה, אַז משיח וועט קומען און איהר וועט זיך גלייך אַלע צוזאַמענקומען ביי אייך אין אייער בית־המדרש, וואו ס'איז קיין פּאָדלאָגע נישטאָ, וועט דאָך אויסקומען, אַז אייער בית־המדרש וועט אַריבערגעטראָגען ווערען קיין ארץ־ישראל און איהר וועט דאָ בלייבען שטעהען אויף דער ערד...

ש״א.

איינלאַדונג

איך בעט די אַלע לצוער פון „קונדס" און די אַלע פון כלל ישראל, וועלכע האָבען נאָך נישט דערפילט זייער נאַ־ציאָנאַל־ציוניסטיש און חלוצי'שען חוב, צו בעזוכען מיין „העלענובעק" — זאָלען זיך צואיילען און קומען בעזוכען, ווייל ווער עס וועט זיך פערשפּעטיגען, וועט שוין נישט זעהן קיין דאָרף נאָר אַ שטאָדט.

בעמערקונג: ביים בעזוך דאַרף מען נישט מיטנעהמען קיין געלד. ס'איז גענוג בלויז אַ פעדער, אָדער אַ שטיקעל בליי צו פערצייכענען די געשפּענדעטע סומע

מרדכי חיים רומקאָווסקי

בורגמייסטער פון ק'גרער־דאָרף „העלעניבעק"

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

יעצט ווייס זי שוין

זי: — איך וואָלט וועלען וויסען, פאַר וואָס איהר מענער זאָגט אַזוי פיל ליגענס?

ער: — גאַנץ איינפאַך, ווייל איהר פרויען פרעגט אַזוי פיל.

אַ גליק האָט איהם געטראָפען

ערשטער: — וואָס מאַכט אייער פרוי מיט איהר פערקיהלונג?

צווייטער: — זעהר גוט, וואונדערבאַר. זי קען שוין, גאָט צו דאַנקען, קיין וואָרט נישט אַרויסרעדען.

זי ענטפערט ריכטיג

זי: איך האָב זעהר אַ שטאַרקען כאַראַקטער, איך בין נישט ווי אַלע מיידלעך. מיך, אַז אַ בחור וויל אַרומנעהמען, זאָג איך איהם סטאָפּ און, אַז ער וויל מיר אַ קוש טון, זאָג איך איהם נישט.

ער: און וואָס וועט איהר זאָגען, ווען איך וועל אייך אי אַרומנעהמען און אי אַ קוש טון?

זי: איך וועל זאָגען: סטאָפּ, נישט.

אַ נייע מעלה

יונגערמאַן: אָבער דאָס מיידעל האָט דאָך שוין פאַלשע ציין.

שדכן: דאָס איז ביי אייך אויך אַ חסרון? וועט איהר נאָך דער חתונה איהר נישט דאַרפען קויפען קיין נייע.

בעסער

בעסער אַ גוט ווייבעל מיט שלעכטע מאכלים, איידער אַ שלעכטע ווייב מיט גוטע מאכלים. בעסער אַ קאַלט אָווענד־עסען מיט אַ וואַרים ווייבעל, איי־דער אַ וואַרים אָווענד־עסען מיט אַ קאַלט ווייבעל.

שאראדן און רעטעניש׳ן

לעזונג פון נומער 7.

פ אַ ש — ע ו ף.

געוואונען האָבען פּאַר׳ן בעסטען ענטפער:

1) פּאַרענשטיין, פּאָלודניאָווא 39 — 2 בילעטען אין „קאַפּיטאָל“.

2) אברהם סאָסנאָוויץ, וואָדניסאַרק — צוויי בילעטען אין יודישען טעאַטער.

3) י. מילגראַם, ציגעל־נאַם 26 — צוויי שט. טואַלעט־זייף.

לעזונג פון נומער 8.

1) אַקוואַ, 2) נילוס, 3) גאָרדאָן, 4) לייוויק, 5) אַנטאַנטע, 6) כאַקסאַפאַן.

„אַ נ ג ל אַ ס“.

געוואונען האָבען פּאַר׳ן בעסטען ענטפער:

1) ישראל מאַקאָווער, קאַראָלאַ 4 — דריי שט. שאָקאָלאַד „אַנגלאַס“.

2) חיים ראָזענבלום, מלינאַרסקא 15 — 2 שט. שאָקאָלאַד „אַנגלאַס“.

3) פּעלא דארפּברינגער, גאַפּלאַנסקא 16 — 2 בילעטען אין קינא „בייקא“.

לעזונג פון נומער 9.

ש ר י י ב ע ר.

געוואונען האָבען פּאַר׳ן בעסטען ענטפער:

1) ם. פּאַמעראַנץ, פּאָלודניאָווא 20 — 2 בילעטען אין קינא „קאַפּיטאָל“.

2) י. קנאַבעל, אַלעקסאַנדראָווסקא 10 — 2 שט. שאָקאָלאַד „אַנגלאַס“.

3) חיים בערנהיים, נאָווא צעגעלניאַנא 10 — 1 פלאַקאָן בלומען וואַסער.

די געווינסען זענען אָפּצונעהמען אין אונזער אַדמיניסטראַציע רינעסטאַג, דעם, 2-טען יולי פון 5 ביז 7 אָוונט.

Nr. 10.

דער ערשטער איז אַ טאָן אוא,
דער צווייטער — אַ מטבעה,
און בײדע — אַ מחבר איז,
וואָס האָט אַ גרויסע רעה...

שאראדען-ווינקעל
קופּאָן נומער 10

פּ ר ע מ י ע ס:

1) 2 בילעטען אין קינא „טשאַרי“.

2) 2 שט. פּולס טואַלעט־זייף.

Nr. 11.

ביי קינדער צו פּערמיאַוס׳ן — אַזוי צו זיי מען מאַכט, ביי גרויסע איז׳ס אַ קלוב אַזאַ, וואָס האָט אצינד די מאַכט.

שאראדען-ווינקעל
קופּאָן נומער 11

פּ ר׳ע מ י ע ס:

1) אַ פּערפום־פּאַמבעניערקע.

2) 2 בילעטען אין קינא „וואַרעוויל“.

Nr. 12.

1) אַ מזבח—אַנדערש, 2) פּאַרויצער פון רייכסטאַג, 3) אַ חזן קאָן זיך אָן דעם נישט בעגיין, 4) אַ כינעזישע פּראָווינץ, 5) אַ מין פּרוכט־וואַסער, 6) אַ שאָקאָלאַדען־מאַרקע, 7) אַ שטאָט אין אַמעריקאַ, 8) א חולה מוז זיך דערויף האַלטען, 9) איין נאָמען פון איטאַליענישען־קעניג, 10) אַ פּאָפּולערער וועלט־שלאָגער.

די ערשטע אותיות פון די ראָזינע ווערטער, געלייענט פון אויבען אַראָפּ, אָדער די לעצטע אותיות, געלייענט פון אונטען אַרויף בילדען דעם נאָמען פון אַ שטעטעל נעבען לאָדז, וואָס איז די לעצטע צייט געוועזען אַ יוצא מן הכלל און זיך שטאַרק משמח געווען.

שאראדען-ווינקעל
קופּאָן נומער 12

פּ ר ע מ י ע ס:

1) 1 פלאַש פראַנצויזיש בלומען־וואַסער,

2) 2 בילעטען אין יודישען טעאַטער.

3) 2 טאפעל שאָקאָלאַד „סאַראַטי“.

ב ע מ ע ר ק ו נ ג:

די קופּאָנען מיט די געלעזטע שאַראַדען דאַרף מען אָפּצוגעבען אין קאָנווערטען מיט אָנגעגעבענע נעמען און אַדרעסען אין אַדמיניסטראַציע פון „נייעם פאָלקסבלאַט“ ביז מיטוואָך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה־בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פאַרעפענטליכט ווערען.

קלויזולעס
און זאַבעזפּיעטשעניעס
אויף אַלע שטעט אין פּוילען, בעזאָרגט שנעל און ביליג דער געוועזענער גערייכטס סעקרעטאַר
ב. מאַז, 10 פּיעטריקאָווער 10
רעכטסקאָנסולענט.

אבער יעצט
ווערט איהר שוין מעהר נישט צופּפּלען, אז די אמנציגע ביל גע קוועלע ווו מען קריגט א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע פּאַסענער און די שענסטע קאָלירען פון פערשידענע מענער= און דאַמען=היטען און גלײכצייטיג ווערט אָנגענומען צום איבערפּאַסאָניען מענער- און דאַמען-היטען פון נאָר אלט אויף גאַנצליך נייע און דאָס איז נאָר ביי
י. פּערדער
זגערסקאַ 20 אָדער לוטאָמירסקא 2

Dr.
HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט- וועגעריש קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
גאַווראָט 2 טעל. 79-89
[illegible]

Dr. med.
H. Gutsztadt
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושאַר און פרויען-קראַנקהייטען
Zachodnia 62
(Cegielniana 23)
telefon 29-52
נעמט אָן פון 8 ביז 10 און פון 5 ביז 7 אָוונט

דאַמען=טאַשען
קופּערס און רייזע=וואַליזקעס
צו צוגענגליכע פּרייזען עמפּפעהלט
ל. הערשפּינגער 44 וווסכאָדניאַ 44
עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי בעשטעלונגען און רעפּעראַטורען.

נוצט אויס די געלעגענהייט!
ביליגער פערקויף פון זייד=וואַרן
ווי אויך די מאָדערנסטע קליידער-שטאָפען
צו בעדייטענד פערקלענערטע פּרייזען
A. FERSTER, Piotrkowska 71
אין הויף, 2-טער איינגאַנג, פּאַרטער.

Ogłoszenia Fuchs'a to mur
o który oprzeć się może najbardziej zachwiana firma; nie upadnie nigdy, skoro tylko się zwróci o radę reklamową do
Akwizycji ogłoszeń
F U C H S a
Piotrkowska 50, tel. 21-36

Dr. med.
S. Heinrich
ספּעציאַליסט פאַר
קינדער= און אינערליכע קראַנקהייטען
עמפּפאַנגט אין **זשאַכאָוויץ**
ווילאַ סאָקאָלאָווסקי ביי דער באַהן-סטאַציע

דער בעקאַנטער מוזיקער
י. טאַובע, לאָדז, אַלעע 1. מאַי 18
וואוינט און זומער-סעזאָן — אין **וויש־ניאָווא=גורא**
ווילע קוזדי, געבען שטונדען און ערטיילט דאָרט לעקציעס וויאָלין. קלאַוויר און מאַנדאָלין.

Dr. med.
H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32
ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגעריש און מענער שוואַכע קראַנקהייטען. היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּע (האָר-אויספאַל)
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָוונט.

לאָזט נישט הפקר אייער פּערמעגען
בעזאָרגט איהר פּעררטום אויף זומער-וואוינונגען, קלינגט אָן טעלעפאָן **75-88**, ווערט מען אייך פערזיכערן אייער וואוינונגען, פאַבריקען און געשעפטען פון פייער און גנבות צו זעהר צוגענגליכע בעדינגונגען.
7418
אינספּעקטאָר פון גדן-און קאָפּיטאַל-פערזיכערונג
ה. קאַנסקער, קאַמיעננאַ 9,
טעלעפאָן 75-88.

Dr. Różaner
ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגעריש קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
DZIELNA 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8, פרויען פון 3—5 ווערטע זאַל פאַר פרויען.

בעסטע-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע
מאַגיסטער נ. שאַץ
פּעטריקאָווער 37, 2. שט., לינקס.
אַנאַליזען פון קאַל, אורין, ליכטן אא. אא.
אורין-אַנאַליז — 4 זל.

מעבאַן. שלאָסעריי און שוויסעריי
J. REDER
Łódź, Konstantynowska 11
אויספירונג:
כ׳נעהם אָן אַלער-אַרט שלאָסעריי=
אַרבייט און צופּאַסען פערשידענע
מאַשינען- טיילען און שוויסונגען,
פּאַר שטריקער ווערט געליפערט
טישען מיט מעסטערס פון 30
זל. אָן. פּאַראַפינערס פון 7 זל. אָן.

פּעלד-בעטען
לעזשאַקעס,
קינדער-בענקעלעך
פון דער פירמע **„OMEGA“**
מיט לאַנגיעהריגער גאַראַנטיע
פ אַ ב ר י ק:
לאָדז, יוליוש-גאַס 4
צו פּ ע ר ק ו י פ ן און אַלע מעבעל-סקלאַדען.
ה ו ר מ! דעטייל!

טויזענטער
קראַנקע אויף מאָגען-קאַטאַר, אויפבלאָזונגען, קראַמפען, חיי-מאָגען, אונטערלײבקײט, שטופלזוינקייט, אַלגעמיינע אָפּשוואַכונג, האָבען צוריק-בעקומען דאָס געזונט, בענוצענדיג קרייטעכצער פון דעם בעריהמטען אויף דער גאַנצער וועלט ד״ר דיטעל, פּראָפעסאָר פון יאַגעלאָנסקי אוניווערזיטעט. פאָדערט די אָגמניסטע בעלערענדע בראָשורע. א ד ר ע ס:
LISZKI-APTEKA

Dr. A. KRYNSKI
הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען
רענטגען-הייל-קאַבינעט
שיענקעוויטשאַ 34, טעלעפאָן 10-46.
ערשטער שטאָק פראָנט. נעמט אָן פון 5—7 נאָכמיטאָג

Dr. med.
RACHELA LEWI
ספּעצ. קינדער-קראַנקהייטען
נעהמט אָן אין דער לעטשניצע „Vita“ (פּעטריקאָווער 45, טעל. 47-44) פון 3 ביז האַלב 5 נ״מ

URODONAL

ווייל לאָזט=פונאַנדער דעם אורין=קוואַס URODONAL
Generalna Reprezentacja: Warszawa, Fredry 4, telefon 75-55
URODONAL איז נאָר מיט אַ פּוילישען און פראַנצויזישען עטיקעט צו קאַפן אין אַלע אַפּטייקען און אַפּטייק-סקלאַדען

היינט און פאָלגענדע טעג! A. GENIN פּרעכטיגער ליבעס=פילם, רעזשי היינט און פאָלגענדע טעג!

„ראָמאַנס פון דער גרעפין ל.“
JACK TREVOR ווי אויך דער אַפּ-גאָט פון די פרויען — CARMEN BONI מיט דער שענסטער איטאַליענערין, דער בעריהמטער „Miss Italia“ מיט
סימפאָנ. אָרקעסטער אונטער דער לייט. פון ש. ביינעלמאַן. אָנהויב אין געוו. טעג 4.30 נמ. שבת, זונטאָג און יו״ט 2.30 נמ. פּרייזען אויפ׳ן 1-טען סעאַנס 50 גר. און 1 זל

אונזער זייט יאַהרעז בעקאַנטע
מלעטשאַרניע
8 פּאַלודניאָווע 8
ממפּפעהלט אויך דעם זומער די בעוואוסטע געשמאַקהאַפטע
פּרישטיקען, אוועגדברויטען, יאַרסקע מיטאגען פון 5 גענג 2.50 זל. מעסיגע פרייזען. אייגענע מעלקעריי.

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.
אַנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת, זונטאַג און יו"ט 2 נאָכמ., לעצטער סעאַנס 10 אַוו.
לעצטע 2 סעאַנסען — אין גאַרטען.
אויפ'ן 1-טען סעאַנס—נידריגע פרייזען.

היינט און פאָלגענדע טעג!
„בלויע נעכט"
אין די הויפּטראָלען: מכתיגע דראַמע אין 10 אַקטען לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון **I. A. WYLIE** אין די הויפּטראָלען:
Imogena Robertson, Norman Kerry i Lewis Stone
נעכסטער פּראָגראַם: „געלד" אין די הויפּטראָלען: **BRYGIDA HELM i ALFRED ABEL**

קינא-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני
אַנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאַג 3 נאָכמיטאַג

גרויסע פּרעמיערע! היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסע פּרעמיערע!
„אין באַלשעוויסטישען גן-עדן"
מכתיגע דראַמע פון לעבען פון באָלשעוויסטישען רוסלאַנד — אין די הויפּטראָלען: —
Olga Czechowa, Hans Stube
פערשטאַרקטער אָרקעסטער. — דער זאַל איז מעכאַניש — ———— ווענטילירט.

קינאָ - טעאַטער
פּריקאַ
פראַנציסקאַנסקאַ 31

גרויסע פּרעמיערע! פון דינסטאַג, דעם 25 יוני ד. י. גרויסע פּרעמיערע!
עס ווערט רעמאַנסטרירט די גרויסע טראַגעדיע פון רוסישען הויף א. נ.:
„צאַר ניקאָלאַי II און ראַספּוטין"
דראַמע געשאַפען אויפ'ן גרונד פון ריכטיגע איבערלעבענישען פון די יאָהרען 1912—18.
די הויפּטראָלען שפּילען: **M. NEUFELD** אלס ראַספּוטין, **M. HANUS** אלס ניקאָלאַי II.
דער זאַל ווערט מעכאַניש ווענטילירט. פערשטאַרקטער אָרקעסטער. ד"ר זאַל ווערט מעכאַניש ווענטילירט.

קינא „ERA"
פּרי-טער „פּלאַרא" זאַווישאַ 22 (בצלוט)
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 5.30 אַ זייגער נאָכמ. שבת און זונטאַג 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.

ערשטער גרויסער צירק-פילם! דער גרעסטער מייסטער פון דער מאַסקע
LON CHANEY
אין פילם
„לאַך, לאַך, פּאַיאַץ"
ביי דער מיטווירקונג פון **Nils Asther, Loretta Joung**
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

קינא „סירענא"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

22 אַקטען! היינט און פאָלגענדע טעג! גרעסטער דאָפּעלט. פּראָגראַם פון איצטיגן סעזאָן! 22 אַקטען!
די גרעסטע 6 עקראַן-סטאַרס
Lya de Putti, Clara Bow, Antonio Morena, Luis Moran, Jack Mulhal, William Coller
אין דער נעץ פון רעבען | זי האָט עפּעס
גרויסע דראַמע אין 12 אַקטען. | גרויסע קאָמעדיע אין 10 אַקטען.

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פּלייצעס און גלידער.
אייגענע פּראַצאָוניע פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: וואַלדקעס אויף פּלאַטפוסען, קינסטליכע פיס, גאָרסעטען א. ז. וו. עמפּפאַנגט פון 5—7 אָוו.
צוריקגעקעהרט.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקה.
פּיעטריקאָווער 6, טעל. 44-95.
נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונט.

ווילט איהר אז אייערע וואוינונגען
זאָלען נישט בלייבען אויף הפקר
בשעת איהר זייט אויף זומער-וואוינונגען און אין קור-ערטער?
דאָס פערזיכערונגס-ביוראָ פון ה' מרדכי חיים רומקאָווסקי, קילינסקיעגאָ 105, טעלעפאָן 12,50 נעהמט אָן אַלע אַרט אַסעקוראַציעס פייער און גנבה ספּעציעל וואוינונגען. אַלע די, וועלכע פאָהרען איצט אָפּ, דאַרפען תיכף קלינגען טעלעפאָן 12,50 ווי זיי וועלען זאָפאָרט בעזופּט ווערען און אַדורכפיהרען די אַסעקוראַציע, בכדי די לאָדזער איינוואוינער זאָלען אין די זומער-חדשים זיין רוהיג און נישט דאַרפען מורא האָבען פאַר גנבות. איז עס זייער אייגענער אינטערעס דאָס תיכף אַדורכצופיהרען קלינגען טעלעפאָן 12,50 אין דער ביוראָ פון מרדכי חיים רומקאָווסקי.

קנה חכמה קנה בינה
ואל תט מאמרי פי
אז די דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדאָווע זאַכן זאָלסט די גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ
17 פּיעטריקאָווער 17
52 זאַכאַדניאַ 52
אז תלך לבטח דרכך
ווייל אין ביוראָ ביי ה' מאַנעלאַ ווערט גע-וויסענהאַפט ערלעדיגט און געשריבען אַלע סאַנדאָווע זאַכען, ביטעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, קאַרנע און ציוויל אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, אינטערציזיעס, ספּעציאַליסט פון שותּפות-אַקטען, איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
מיט אַכטונג
י. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
דורכגאַנג זאַכאַדניאַ 52.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
אין ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי נאָז האַלז, אויערען קר.	10—11 2—3 7—6
ד"ר רוזשאַנער הויט און געשל. קר.	10—11 1—3
ד"ר גאָלדשטיין, אויגען-קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן נערווען קראַנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען	10-12 4-5
ד"ר פּאָפּיערני פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5-6
ד"ר קאַנטאָר כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 זונ. 1—2
ד"ר ווינבערג אינג. חערץ לונגען-קר.	12—1, 6—7
ד"ר מיטעל רענטגען	10—12 4—6
א. גראָדזענסקי צאָהן-אַרצט	3—7
נ. ראָזעס צאָהן-אַרצט	9—2

צאָהן-בעהאַנדלונג, בעלייכטונגען, קאָראָנען, מאָסטען א. א. וו.
בּײַ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פּאַרך) מיט רענטגענשטראַלען, פאַר בעשטראַלונג און דורכלייכטונגען, קוואַרץ-לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטריזאַציע, אַלע מעגליכע אַנאַליזען. אַ קורס פאַר שמעלער.
אימפּפונגען נעגען שאַרלאַך (שקאַרלאַטין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאַג.
וויזיט אין דער שטאָט.
ערצט.-קאָסמעטיש. גאַבינעט
פּראָפ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוונט

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד"ר אימיד נאָז, האַלז, אויערען קר.	4½—3½
ד"ר קערשנער קינדער-קראַנקה.	9-11 3-4½
ד"ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	12—2
ד"ר קוביטש הויט און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאָלדבלאַט אויגען-קראַנקה.	12½—1½
ד"ר וויים כירורגישע קראַנקהייטען	2—3
ד"ר שמערלאָווסקי פרויען-און געבורטס-הילף	3½—4½

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי שטאַמלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהל. איינשפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אַפּעראַצ. אויף פערלאַנג היזיטען אין שטאָט. אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אַנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, אויך פּלעגמע און בלוט
אימפּפונגען נעגען שקאַרלאַטין.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט.
ד"ר לאָזשינסקי סטאָמאַטאָלאָג
צאָהן-אַרצט 10—1 3 - 6
קינסטליכע צייהן, קאָראָנען, פּאָמבען א. א. וו.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאַג

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקה.
און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער.
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אורא-לאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאָמפּ. עלעקטרישער היילקאַבינעט האַמאָנטיק.
— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נאָר קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— בעזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

שפּאָרט-געלד
קויפט
שירמס, שטעקענס
נאָר אין דער ווערקשטעל
ס. פינגערבוים, נאַוואָמיעיסקאַ 19
ווייל איהר קענט דאָרט קויפען ביז 25% ביליגער.
אַכטונג! סיורען אונגענומען אַלערליי רעפּאַראַטורען פון דעקען.

עלטערן!
אין מיין לאַנג עקזיסטירענדער חדר-שולע ווערען אָנגענומען קינדער וואָס לערנען אין פּאָווששעכנע שולען צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, תוספות, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע געשיכטע. צוזאַמענשטעלען, ס'ווערען אויך אָנגענומען אָנפאַנגער פון 5 יאָהר אָן, ווי ס'ווערט אין פער-לויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינגליך עברי, אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! —— צוגענגליכע פרייזען!
מנהל יחיאל דוד ראָזענפעלד
פּלאַץ וואָלנאַשטשי 6 קווער אָפ. רעכטס 2 שט.

ייד׳ פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבען

ייד׳ פאלקסבלאט

28
פרייטאג
כ
סיון תרפ״ט

יוני

זון-אויפגאנג 3.16
זון-אונטערגאנג 8.01

ליכט צינדען 7,40

רעגיסטראציע פון פרעמדע
היינט — דער לעצטער טערמין

(2) היינט איז דער לעצטער טאג, ווען די פרעמדע דארפען זיך רעגיסטרירען אין דער שטאטישער סטאראסטווע, נאך דעם דאזיגען טערמין וועלען די, וואס האבען זיך נישט רעגיסטרירט צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט.

וואוקס פון דירה-געלד פון 1 שטוביגע וואוינונגען

פון 1 יולי וועט דאס דירה געלד פאר 1 שטוביגע וואוינונגען ווידער שטייגען מיט 6 פראצענט.

דאס דירה-געלד פון 1 יולי ביז׳ן 1 אקטאבער ה. י. וועט בעטרעפען 73 פראצ. פונ׳ם פאר׳ן קריג ד. ה. אז פאר יעדען רובל דירה-געלד וואס מ׳האט געצאהלט פאר׳ן קריג וועט מען איצט דארפען צאהלען 1.94 זל.

קיין שום אויסגאבען, א חוץ פאר ארויספיהרען מיסט, דארפען די לאקאטארען נישט צאהלען.

קאנפערענצען אין ווארשא
וועגען אן׳אויסלענדישע הלואה פאר לאדז

(2) נעכטען איז צוריקגעקומען פון ווארשא דער וויצע-פרעזידענט וויעלינסקי, וועלכער האט אפגעהאלטען קאנפערענצען מיט׳ן פינאנץ-מיניסטעריום וועגען נעהמען אן׳אויסלענדישע הלואה אין דער הויך פון 1 מיליאן דאלאר, דער מאגיסטראט וויל מיט דעם דאזיגען געלד אויספערטיגען די ארבייטער-הייזער אויף באלוטי, און ווייטער פיהרען די קאנאליזאציע-ארבייטען.

טראמוואי נומער 15
קורסירט פון זגאיניקאווא ביז „זדראוויע"

(2) פון מארגען אן וועט דער טראמוואי נומער 15 קורסירען פון זגאיניקאווא, איבער פושעיאזד, פיעטרקאווער, פרייהייטס-פלאץ, קאנסטאנטינער ביז „זדראוויע". ווי בעוואוסט האט די לאדזער טראמוואי-געזעלשאפט אפגעקויפט פון די צופאהר-טראמוואיען די טראמוואי-ליניע פון עק קאנסטאנטינער און צמענטארנא ביז „זדראוויע" אזוי אז די ליניע געהער שוין צו די לאדזער טראמוואיען און וועט בעדינט ווערען דורכ׳ן טראמוואי נומער 15.

א הכחשה פון רודא-פאביאניצער בורמיסטש

(2) צוליב די ידיעות וואס האבען זיך בעוויזען אין דער פרעסע, אז דער רודא-פאביאניצער בורמיסטש ד״ר באגוסלאווסקי נעהמט איבער דעם אמט פון רעגירונגס-קאמיסאר פון דער קרייז-קראנקען-קאסע, אדער הויפט-דאקטאר פון דער לאדזער קראנקען-קאסע, האט ד״ר באגוסלאווסקי אונז בעפולמעכטיגט צו ערקלעהרען, אז די ידיעות שטימען נישט מ ט דער ווירקליכקייט.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: פאוולאווסקי, (פיעטרקאווער 307); ס. האמבורג, גלובנא 50; ב. גלוכאווסקי, (נארוטאוויטש 4); סיטקעוויטש (קאפערניק 26); כארעמזא (פאמארסקא 10); פאטאש (פל. קאשטשעלני 10).

„דאס לעבען און די צוקונפט פון דער פרוי"

פילם וועגן היגיענע פון פרויען-קערפער און וועגערישע קראנקהייטען / אלקאהאליזם

קורצליך אין „קאפיטאל"

עס פעהלען די ריכטיגע „מעלקער"
קומען נאך מעלקער, פאלשע שטייער-מאהנער...

(2) עהערנעכטען איז אין א געוועלב אויף כאיני אריינגעקומען אן׳עלעגאנט געקליידעטער יונגערמאן, זיך פארגעשטעלט אלס בעאמטער פון פינאנץ-אמט און געפאדערט, אז דער געוועלב-איינהאבער זאל בעצאהלען שטייערן. דער געוועלב בעזיצער האט אבער געוואוסט, אז ער האט אלע שטייערן בעצאהלט, און איהם איז די געשיכטע אויסגעקומען פערדעכטיגט; ער האט דעריבער אריינגערופען א פאליציאנט און ס׳האט זיך טאקי ארויסגעשטעלט, אז דאס איז א פשוטער שווינדלער הענריק קאשקעוויטש פון ווידזעוו. וועלכער האט שוין אויפ׳ן געוויסען נישט איין צפרה, און איז שוין פאר זיינע חטאים מעהרערע מאל געזעסען אין טורמע. ביי דער פערזענליכער רעוויזיע, וואס איז ביי דעם שווינדלער אדורכגעפיהרט געווארען האט מען געפונען געפעלשטע קוויטעס און פערשידענע שטעמפלען פון שטייער-אמט. קאשקעוויטש האט אפערירט א גאנצע ריית סוחרים אויף גרויסע סומעס געלט. איצט רוהט ער זיך אויס נאך דער שווערער ארבייט אין טורמע אויף קאפערניק-גאס.

אויף א מצה-קרעמעל
מוז מען האבען א סעזאן-פאטענט
פראצעס אין קרייז-געריכט

פונקט ווי אלע יאהר ביזהער האט אויך אויף דעם לעצטען פסח דער הנדלר פון אונזער היינטיגען פראצעס באריכט משה פאכלע זיך פיבערהאפט צוגעגרייט צו באקען מצות.

ער האט זיך אין ערגיץ געשאפט א בעקעריי און פאר א טערקויף שטעל זיך אפגעדינגען א ווינקעל אין עפעס א קאלאניאל-געוועלבעל אויף קילינסקיגא. פאכ״א איז געווען זיכער, אז מיט׳ן געוועלבעל׳ס פאטענט וועט ער שוין יוצא זיין און דעריבער אויף זיין מצה-קרעמעל נישט אויסגעקויפט קיין בעזונדערען פאטענט.

צום שלימזל מוז פונקט אין ערב פסח אריינבלאנזשען אין פאכלעס מצה קרעמעל א קאנטראליער פון אירושאנד סקארבאווי און מסתמה דארט טרעפען א גאנץ נישט קשה׳דיגע גראטשקע.

אויף דעם סמך האט דער קאנטראלער צוזאמענגעשטעלט אן׳ענטשפרעכענדען פראטאקאל, מיט וועלכען משה פאכלע איז קודם כל פערפליכטעט געווארען אויסצוקויפען אן׳אזוי גערופענעם סעזאן פאטענט (א האלב יעהריגע 3-טע קאטעגאריע) ווי ס׳איז בעשטימט געזעצליך פאר א זעלכע מצה-קראמען. א חוץ דעם איז אויף משה פאכלען נאך ארויפגעלעגט געווארען א געלט-שטראף אין דער הויך פון א מאליגען פאטענט-פרייז, משה פאכלע האט געגען דעם אורטייל אפעלירט אין קרייז-געריכט.

נעכטען איז אין דער שטראף-אפעלאציע אפטיילונג ביים היגען קרייז-געריכט דער דערמאנטער פראצעס נאכאמאל בעטראכט געווארען. דער אנגעקלאגטער משה פאכלע האט זיך אויף דער געריכטס-פערהאנדלונג פערענטפערט, אז קיין 2 פאטענטען פון איין און דער זעלבער קאטעגאריע דארף מען נישט אויסקויפען און אז דאס אויפמאהנען פון איהם אזא הויכע געלט שטראף וועט איהם רואינירען.

דער פערטרעטער פון דער איזבא סקארבאווא, וועלכער האט אונטערגעהאלטען די בעשולדיגונג, האט ערקלערט, אז לויט די פאטענטען פארשריפטען דארף מען טאקע נישט אויסקויפען קיין 2 פאטענטען פון איין און דער זעלבער קאטעגאריע, אויב מען האנדעלט מיט 2 עהנליכע בראנזשעס אין איין לאקאל אבער נאר אין דעם פאל, ווען די אונטערנעהמונגען געהערען צו איין דעמזעלבען בעל הבית.

אין געוועלב אויף קילינסקיגא, וואו ס׳איז צוזאמענגעשטעלט געווארען דער פראטאקאל, איז טאקי געפיהרט געווארען א האנדעל מיט עהנליכע 2 בראנזשעס (לעבענס-מיטלען) זיי האבען אבער געהערט צו 2 גאנץ בעזונדערע בעלי בתים, ממילא איז יעדער פון זיי געווען פערפליכטעט בעזונדער אויסצוקויפען א פאטענט.

וואס שייך ווייטער דער הויכקייט פון דער שטראף איז עס די מינימאלסטע סאנקציע (דאס געזעץ זעהט פאר פון 3 ביז 20 מאל אזוי פיל, וויפיל דער פרייז פון פאטענט בעטרעפט).

דאס געריכט אונטערן פארזיץ פון ריכטער וויזשניקעוויטש האט איינגעשטימט מיט די אויספיהרונגען פון פארשטעהער פון דער שטייער-מאכט און דעם אורטייל פון דער ערשטער אינסטאנץ בעשטעטיגט.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן.

גאסטראלען פון בעריהמטער סוברעטין און געזאנגס-ליבהאבער

ויערא קאניעווסקא און פאול בריטמאן

מיט׳ן אנטייל פון מאקס ברייז.

שבת, ד. 29-טען, זונטאג, ד. 30-טען, 9 אוונט—די שוין לאנג נישט געשפילטע פיעסע
וויערא קאניעווסקא אין איהר ליבלינגס-ראל אלס

די יודישע שיקסע
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ

ראל „פאלאשקא"—וויערא קאניעווסקא, ראל „יוסף"—פ. בריטמאן.

שבת, 4 נאכמיטאג און מאנטאג, דעם 1-טען יולי ד. י., 9 א זייגער אין אוונד צו פאפול. פרייזען פון 1 ביז 2.50

דאס חזנ׳דל
אין 3 אקטען פון שטיינבערג מיט געזאנג און טענץ.

ראל „דאס חזנ׳דל"—וויערא קאניעווסקא, ראל „דוד"—פ. בריטמאן.

דינסטאג, דעם 2-טען יולי, 9 אין אוונד - די אין לאדז בעליבטע פיעסע
וויערא קאניעווסקא אין איהר ליבלינגס-ראל אלס

די יודישע שיקסע
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ.

ראל „פאלאשקא"—וויערא קאניעווסקא, ראל „יוסף"—פ. בריטמאן.

די הכנסה געהט לטובת דעם פעראיין „עזרת אחים"
עס נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל.

אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלמאן.

בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין פילהארמאניע-קאסע.

אנאנס!!! אין פארבערייטונג „רייזעלע פון יאפאן"

קאנפיסקירט אונלעגאלע ליטעראטור

(ב) עהערנעכטען האט מען אין טויער פון הויז אויף פרייהייטס-פלאץ 11 ארעסטירט צוויי יונגעלייט מיט פעקלעך, ווי עס האט זיך שפעטער ארויסגעוויזען, — קאמוניסטישע ליטעראטור.

די ארעסטירטע האבען בעוויזען, אז זיי האבען בעקומען זייערע פעקלעך ביים וועכטער פון דעם הויז.

ביים וועכטער, וולאדיסלאוו גודעלי האט מען געטראפען א געוויסע געלדע קראקאווסקא און געפונען אין שטוב, אין קעהלער און אין פערשידענע פערבעהעלטענישען א גרויסע צאהל בראשורען, אויפרופען, פראקלאמאציעס א. ד. גל. מיט קאמוניסטישען אינהאלט.

סענסאציאנעל-פאליטישער מארד-פראצעס

(ב) אין פיעטרקאוו ווערט די טעג ערווארט דער סענסאציאנעלער פראצעס געגען וואצלאוו קאידזשינסקי, וועלכער האט צוליב פארטייאישע טעמים דערשאסען דעם געוועזענעם בעאמטען פון מאגיסטראט, מיטגליד פון פ.פ.ס. ט. יאשקאווסקי.

קאידזשינסקי איז עטליכע חדשים געפארשט געווארען אין אנשטאלט פאר גייסטיג קראנקע אין טווארקי און איז אנערקענט געווארען פאר א מענש, וואס איז נישט פעראנטווארטליך פאר זיינע מעשים. דאס קרייז-געריכט האט אויף דער ווירטשאפטליכער זיצונג פון 22. ד. ח. בעהאנדעלט די פראגע צו אננעהמען די בעהויפטונג פון די דאקטוירים וועגען דער נישט-פעראנטווארטליכקייט פון קאידזשינסקי׳ן און בעשלאסען איהם דאך צוצוציהען צו פעראנטווארטליכקייט.

פער׳סמ׳ט

(ב) אין דער „מלעטשארניע" אויף בענעדיקטא גאס 1, האט געארבייט אלס קעלנער דער 21-יעהריגער אנטאני ראדזישטשעווסקי (פיאנצישקאנסקא 31). נעכטען האט דער בעל-הבית פון דער מלעטשארניע, פאר׳ן שליסען, פלוצים דערהערט עפיס קרעכצען. ווען דער בעל-הבית איז אריין אין דעם ווינקעל האט ער דערזעהן ראדזישטשעווסקי׳ן ליגען אויף דער ערד און קורטשען זיך פון וועהטאג, עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער האט זיך פער׳סמ׳ט.

די פאגאטאוויע האט איהם אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

א קינד ארויסגעפאלען פון א פענסטער

(2) אויף וואולטשאנסקא 228 איז ארויסגעפאלען פון פענסטער פון ערשטען שטאק, די 6-יעהריגע זאפיא ראזמארין, דאס קינד איז שווער פערוואונדעט געווארען און די פאגאטאוויע האט דעם קינד ערטיילט הילף.

פון יודישען טעאטער
די גאסטראלען פון קאניעווסקא און בריטמאן

אין יודישען טעאטער („פילהארמאניע") שפילען נאך אלץ מיט גרויס ערפאלג די גאסט-שפילער וויערא קאניעווסקא און פויל בריטמאן.

זייערע אויפטריטען ציהען צו א גרויסען צושויער-עולם, וועלכער איז שטארק צופרידען סיי פון דעם רעפערטואר סיי פון די אויספיהרער.

געניער אין די טאנצען און אפישען.

פון רעווי-טעאטער „גאנג"

היינט דער לעצטער טאג פונ׳ם פראגראם „צום ווידערזעהען". פרייטאג שבת און זונטאג אהן אפרופליך די לעצטע פארשטעלונגען פון „גאנג" פאר זיין ארויספאהר קיין ווארשע: „נאך איין מאל".

פערשרייבט זיך
אלס מיטגלידער פונם אפיעקונס-קרייז פאר מינדעריעהריגע אין לאדז. — די ארבייט איז אנ׳אידעאישע, אהן וועלכע עס איז מאטעריעלע פערפליכטונגען.

אויפגאַבען פון ציוניסטישען 16 קאָנגרעס

רעפעראַט פון דעפּ. י. גרינבוים

סיטוואָך איז פאָרגעקומען אַ גרויסער מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון דעפּ. יצחק גרינבוים. וועלכער רעפערירט וועגען איצטיגען מצב אונ'ם ציוניזם און די אויפגאַבען פאַר די ראַדיקאַלע ציוניסטען צום 16-טען קאָנגרעס. ער בעראַ־רעלט אויספיהרליך די פראַגע וועגען דער פערברייטערטער אַגענץ. דעפּ. גרינבוים ווייזט אַז אַז די ראַדיקאַלע ציוניסטען זענען כלב ונפש פאַר אַ פערברייטערטער אַגענץ אָבער נישט פאַר אַזאַ אַגענץ וואָס זאָל װירקליך פערטרעטען דאָס גאַנצע אַלוועלטליכע יודענטום, אַ אַגענץ וואָס זאָל װערען געגרינדעט אויף דעמאָקראַטישע יסודות, אַזוי, אַז דאָס גאַנצע פאָלק אַז אַלע יודען, וואָס װעלען זיך בעטייליגען אין די אויפבוי־אַרבייט פון יודישען לאַנד, זאָלען זיך אין דער אַגענץ קענען בעטייליגען. ראַגענען זענען זיי ענטשידענע געגנער פון אַ שותפות מיט אַזעלכע גרופען וועלכע זענען ביז ערשט דאָ נישט לאַנג געווען פערביסענע געגנער פון ציוניזם און וועלכע זענען נאָך ער היום ענטשידענע געגנער פון נאַציאָנאַלען געדאַנק און ווילען נישט אַנערקענען דעם ציוניזם אין זיין איינענטליכען זין.

די ראַדיקאַלע ציוניסטען, וועלכע זענען פערבליבען אין דער מינדערהייט, האָפען זיך יעצט אונטער די מעהרהייט און טרעטען אַריין אין דער יעצטיגער אַגענץ, טראָץ די אַלע סכנות וואָס זענען דערמיט פערבינדען. יעצט שטעהט עס־שט פאַר די ראַדיקאַלע ציוניסטען די שווערע אויפגאַבע צו שטעהן אויף דער וואַך אינערהאַלב דער אַגענץ און פערטיידיגען ווי געהעריג די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע. יעצט האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען אַז די ראַדיקאַלע ציוניסטען זענען די איינציגע טרעגער פון ריינעם און עכטען ציוניזם.

דער רעדנער געהט דאַן איבער צו שילדערן די וויכטיגקייט פון דעם 16-טען ציוניסטישען קאָנגרעס. נישט בלויז וועגען דער אַגענץ, וועט ער רעדפירען, נאָר אויך וועגען די צוקונפט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. קודם כל וועט יעצט דערען פעסטגעשטעלט די בעציהונג פון קאָנגרעס צו דער אַגענץ, די קאָמפּעטענץ פון קאָנגרעס, צו וועט די מיינונג פון קאָנגרעס זיין אַ רעזאָלוציע אָדער נאָר אַ בעראַטענדע, ד.ה. צי וועלען די בעשלוסען פון קאָנגרעס גילטען פאַר דער אַגענץ אַלס דירעקטיווען אָדער נאָר אַלס פאָרשלאָגען. יעצט ווידער שטעלט זיך די פראַגע צי די ציוניסטישע העלפט אין דער אַגענץ וועלען זיין פערפליכטעט צו שטימען איינהייטליך אַזוי ווי ס'איז געוואָרען אָנגענומען פריהער אַ בעשלוס אויפ'ן קאָנגרעס, אָדער יעדע גרופּע פון דער ציוניסטישער העלפט וועט האָבען דאָס רעכט צו זוכען פערבינדעטע ביי דער צווייטער העלפט פון דער אַגענץ און עס זי וועט געפינען פערבינדעטע, קען זי אַדורכפירען דאָס, וואָס ס'איז אויפ'ן קאָנגרעס שוין אַדורכגעפאַלען, ס'איז איבריג צו ערקלערען ווי געפעהרליך ס'וואָלט געווען ווען מען זאָל געבען די ציוניסטישע גרופּע פרייע האַנדלונג אין דער אַרט, ווייל דאַדורך וואָלט דער קאָנגרעס פערלוירען זיין גאַנצע ווערט.

דער רעדנער רעכענט דאַן אויס פיל פראַגען וועלכע וועלען געלעזט ווערען אויפ'ן 16-טען קאָנגרעס וואָס אין זייער לעזונג איז אָפּהענגיג די צוקונפט פון דעם ציוניסטען־קאָנגרעס און פון די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע בכלל.

ער ווייזט אויך אָן, אַז לײדער זענען די איבעריגע ציוניסטישע גרופּען גרייט איינצוגעהן אויף אַלע האַנד אַרט קאָמפּראָמיסען אויפ'ן חשבון פון די צוקונפט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַבי נאָר צו מאַכען אַלע האַנד אַרט פערלייכטערונגען דעם אַריינטריט פון די יעניגע קרייזען וועלכע זענען אינטערעסירט אין דער פערשמעלערונג פון די רעכט פון קאָנגרעס, און פערקלענערען דעם אָנזעהן און דעם איינפלוס פון די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע.

פאַר די ראַדיקאַלע ציוניסטען שטעהט פאַר אַ שווערער קאַמף.

* * *

אינטערוויו מיט דר. א. טאַרטאַקאָווער

די פערווירקליכונג פון דער פערברייטערטער יודישער אַגענץ מיט די בעוואָרענישען פאַר וועלכע „הראחדות" האָט געקעמפט אויף די פאַריגע קאָנגרעסען (פרייע עליה, נאַציאָנאַלער באָדען, יודישע אַרבייט און העברעאישע קולטור), שטעלט אַוועק די ציוניסטישע בעוועגונג פאַר נייע געשיכטליכע אויפגאַבען: פון איין זייט, וועלען מיר מוזען קעמפען פאַר היינטצוהאַנטיגער רעמאָקראַטיזאַציע פון דער יודישער אַגענץ, כדי צו פערוואַנדלען אין אַן אמת'ער פאָלקס־אָרגאַניזאַציע, וואָס זאָל אַרומנעמען אַלע שיכטען פון פאָלק און קודם כל — די אַרבייטענדע מאַסען. איצט וועט די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע בעפרייט ווערען פון די שווערסטע זאָרגען וועגען דער קאָלאָניזאַציע און זיך קענען מעהר ווידמען דער ציוניסטישער ערציהונג פון די מאַסען שטאַרקען די ציוניסטישע טענדענצען, וואָס בעווייזען זיך אויף שריט און טריט אין יודישע לעבען, אויסבויען אַ גרויסע ציוניסטישע יוגנט־בעוועגונג, אַן אַפּאַראַט פאַר פיזישער און גייסטיגער צוגרייטונג פאַר א"י, איבערנעהמען אין איהרע הענט די אָנפיהרונג מיט דער העברעאישער קולטור־אַרבייט.

דאָס זענען די וויכטיגסטע אויפגאַבען אינ'ם פראָצעס פון ציוניזירען די יודישע פאָלקס מאַסען אין די גלות־לענדער פאַר דער נאָהענטסטער צייט.

כדי אָבער צו האָבען די מעגליכקייט צו ערפילען די ראָזיגע אויפגאַבען — צו ווערען דער טרייבענדער כח אין דער טעטיגקייט פון דער פערברייטערטער יודישער אַגענץ און צו פערווירקליכען איהר גרויס ערציהונגס־ווערק. דאָס געשיכטליכע ווערק פון דער יודישער אַרבייטערשאַפט, מוז ווערען דער פונדאַמענט פון דער ציוניסטישער אידעאָלאָגיע און פראַקטיק, אָהן דעם האָט דער ציוניזם נישט קיין צוקונפט. פאַר די ראַיניגע פאָסטולאַטען וועט די ציוניסטישע אַרבייטס־פּאַרטיי „התאחדות" קעמפען אויפ'ן קאָנגרעס.

פאַר דיאַבעטיקער!

ס'איז אָנגעקומען אַ פרישער טראַנספּאָרט לעבענס־מיטעל אַרטיקלען פאַר דיאַבעטיקער (קראַנקע אויף צוקער קראַנק) פון דער וועלט־בעריהמטער פירמע Dr. FROMM

Skład win i delikatesów

M. BE[illegible]MAN

8169 Piotrkowska 53.

מעלדונגען

פון די פראָפעסיאָנעלע „אָרט"־וואַרשטאַטען

דערמיט ווערט בעקאַנט געמאַכט, אַז עס זענען פאַראַן אייניגע פרייע ערטער זיך צו לערנען מעכאַנישע קאַטאָן־זאַקן־אַרבייט, מעכאַנישע וועבעריי, אויך אויף וואַיד־אַרבייט, מעכאַניש שפּולען און טרייבען צו סוועטערס און זאָקען, מעכאַניש קעטלען, מאַשין־שטיקעריי און פערשידענע טעכניקען פון האַנדשטיקעריי, מאַניקיר און אָנדולאַציע.

פערשרייבען קאָן מען זיך אין ביוראָ פון „אָרט", וואָלטשאַנסקאַ 27, אין די ביוראָ־שעהן.

---

2 גרויסע וואַהל מיטינגען פון „התאחדות" השומר הצעיר

דער וואַהל־קאָמיטעט פון דער פעראייניגטער ליסטע „התאחדות" „השומר הצעיר", אָרדענט איין מאָרגען שבת 2 וואַהל־מיטינגען 6 אַ זייגער אָוונד אין „התאחדות" אַ העברעאישען מיטינג א.ד.ט. די העברעאישע קולטור און די ציוניסטישע אַרבייטס־בעוועגונג 9 אַ זייגער אָוונד אין „הזמיר" קאָשטיושקאַ 21 אַ גרויסער וואַהל־מיטינג א.ד.ט. פאַר וואָס וועלען מיר קעמפען אויף 16-טען ציוניסטישען קאָנגרעס? עס בעטייליגען זיך די ה"ה יוסף שפּרינצאַק, עקזעקוטיוו מיטגליד פון דער „הסתדרות אין א"י", ד"ר ח. בערלאַס, ד"ר עלענדער, ד"ר טאַרטאַקאָווער, דיר. ש. ריגער, איינגאַנגס־בילעטען צו בעקומען אין „התאחדות" און ביי ם אין „הזמיר".

נעכטיגע זיצונג פון לאָדזשער שטאָט־ראַט

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָט־ראַט האָט דער מאַגיסטראַט געענטפערט אויף דער ווענדונג פון ראַטמאַן האַלענדערסקי וועגען דעם, וואָס דער מליכה'שער אַרבייטס־פערמיטלונגס אַמט שיקאַנירט יודישע אַרבייטער. דער מאַגיסטראַט האָט געענטפערט, אַז שוין דעם 24 מאַי איז אויף אַ מאַגיסטראַט־זיצונג אָנגענומען געוואָרען דער פאָרשלאַג פון לאַווניק ד"ר מאַרגאָליס צו אינטערווענירען וועגען דעם ענין ביי די מאַסגעבענדע פאַקטאָרען.

דער מאַגיסטראַט האָט אויך מיטגעטיילט, אַז ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו אַנולירען דעם חוב פון דער יודישער קהלה פאַר היילען אומבעמיטעלטע יודען אין די שטאָטישע שפּיטאָלען.

נאָכדעם ווי ס'זענען אָנגענומען געוואָרען אַ גאַנצע רייהע קלענערע ענינים איז לאַנג דיסקוטירט געוואָרען די פראַגע וועגען איינשליסען אין שטח פון דער שטאָט לאָדז אַ גאַנצע רייהע גרעגענדען אַרום דער שטאָט לאָדז (וועגען דער דאָזיגער פראַגע האָבען מיר שוין באריכות געשריבען) דער פאָרשלאַג פון מאַגיסטראַט איז אָנגענומען געוואָרען.

ס'זענען געענדערט געוואָרען די נעמען פון אַ גאַנצע רייהע גאַסען, צווישען זיי די קעניג־גאַס אויף לאָקאַטאָרסקאַ, די זשעלאַנע (באַלוט) אויף זשעלנאַ, די טשעמנאַ — אויף אָראַטשנאַ און אַנדערע גאַסען אין באַלוט און ראַדאָגאָשטש.

צו אַלע האַנדווערקער־שקל־צאָהלער!

נוצט אויס אייער וואַהל־רעכט צום ציוניסטישען קאָנגרעס! העלפט בויען ארץ־ישראל!

8185 שטימט זונטאָג פאַר דער ליסטע נומ' 2.

ציוניסטען!

ערמעגליכט צו ווערבירען אַלע שעפערישע כחות פון יודישען פאָלק פאַר דער אויפבוי־אַרבייט אין ארץ־ישראל דורך דער פערבו ייטערטער יודישער אַגענץ!

שטימט פאַר דער ליסטע פון „עת־לבנות" № 2

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרייטאָג דעם 28 יוני

12.05 וואַרשאַ קאָנצערט פון גראַמאָפאָן־מוזיק. 16.40 וואַרשאַ קאָנצערט פון גראַמאָפאָן־מוזיק. 17.25 קראָקאַ „גענעראַל בעם" רעפעראַט פון אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָר ד"ר דאָמבראָווסקי. 18.00 פּויזען וואָקאַל־קאָנצערט פון דער פּויזנער אָפּערע. 18.00 וואַרשאַ לייכטע מוזיק פון טשעכישע קאָמפּאָזיטאָרען. 20.30 וואַרשאַ סימפאָנישער קאָנצערט פון „דאָלינאַ שווייצאַרסקאַ". 22.05 וואַרשאַ קאָמוניקאַט פון פ.א.ט. 20.00 בערלין סימפאָנישער קאָנצערט אונטער דער דיר. פון פּראָפ. שילינגס. 21.00 בערן „דאָס ראַריטעטענקאַבינעט" פּרעהליכע אוידיציע. 21.15 בריסעל קאָנצערט פון צימער־קוואַרטעט און כאָר. 23.30 לאָנדאָן פּוטשיניס אָפּערע „ציגאַנעריע".

שבת, דעם 29 יוני

15.00 וואַרשאַ קאָנצערט פון גראַמאָפאָן־מוזיק. 17.00 וואַרשאַ קאָנצערט פון בלאַז־אָרקעסטער אונטער דער דיר. פון אַלעקסאַנדער שעלסקי. 12.00 קאַטאָוויץ די פייערליכע ערעפנונג פון צו זאַמענפאָהר פון די רעזערוו אָפיצירען, יעדע פון מאַרשאַל יוזעף פּילסודסקי. 17.00 וואַרשאַ אויזיציע פאַר יוגענד, פראַגמענטען פון סלאָוואַצקיס „באַלאַדינאַ". 18.35 וואַרשאַ אַרטיסטישער שפּאַציר איבער וואַרשאַ. 20.30 וואַרשאַ פּאָפּולערער קאָנצערט פון „דאָלינאַ שווייצאַרסקאַ". 22.05 וואַרשאַ קאָמוניקאַט פון פ.א.ט. 22.40 פּויזען ראַדיאָקאַבאַרעט. 23.45 וואַרשאַ טאַנץ מוזיק פון „אַזאָ". 11.00 וויען סימפאָנישער קאָנצערט. 18.30 וויען וואַגנערס אָפּערע „לאָהענגרין". 21.00 בודאַפּעשט קאָמפּאָזיטאָרען־קאָנצערט פון פּיאַניסטס בעלאַ באַרטאָג. 21.15 בריסעל פידעל־קאָנצערט פון לעאָן פּאַי. 22.00 דאַווענטרי סימפאָנישער קאָנצערט.

א גאַסט

(—) אין לאָדז ווײלט איצט דער בעקאַנטער פראַנצויזישער קונסט־קריטיקער וואַלדעמאַר זשאָרזש. זשאָרזש איז אַ לאָדזער יודען און הייסט יאַראָטשינסקי.

דער טורן־ און ספּאָרט־יום־טוב פון „מאַרגענשטערן"

סך הכל 8 טעג צייט איז פערבליבען נאָך צו דעם טורן־פעסט אין משך פון דער צייט ווערט אַ בעזונדער אַכט געלעגט אויף די האַמער און רייף־איבונגען. וואָס ראַרפען מיט זייער שעהנקייט און פּרעציזקייט זיין אַן איבעראַשונג פאַר אַלע ליבהאָבער פון ספּאָרט.

אין די ספּאָרט־אויפטריטען וועלען זיך בעטייליגען אַן עולם פון 300 ספּאָרטלער געטיילט אין מענער־ פרויען און יונגעל־גרופּען. צו יעדע פון די איבונגען זענען צוגעגרייט ספּעציעלע פאַרביגע קאָסטיומען מיט איין וואָרט, דער טורן־ און ספּאָרט־פעסט וועט זיין אינטערעסאַנט אַפילו פאַר נישט־ספּאָרטלער.

נעכטיגע רינג־קאַמפען

די נעכטיגע קאַמפען אויפ'ן אינטערנאַציאָנאַלען טורניר אין צירק האָבען געגעבען פאָלגענדע רעזולטאַטען: פאַשאָוו האָט בעזיגט שפּיעוואַקאָווסקי אין 13 מינוט. דער קאַמף וויינרא—קאַרנאַץ איז מצד דעם לעצטען געפיהרט געוואָרען זעהר ברוטאַל. נאָך 3 בעמערקונגען פון ריכטער איז קאַרנאַץ דיסקוואַליפיצירט געוואָרען און דער זיג איז אַנערקענט געוואָרען פאַר וויינרא. זעהר אינטערעסאַנט איז געווען דער קאַמף שעקער־שטיבאַר וועגען 200 זלאָטיס. שעקער האָט נישט בעזיגט שטיבאַרן אין פערלויף פון 40 מינוט און די צוויי הונדערט זלאָטיס זענען אַנ'רקענט געוואָרען שטיבאַר'ן, שטיבאַר האָט דערפון געגעבען 50 זל. פאַר אָרימע סטודענטען אין לאָדז. דער באָקס־קאַמף אָרלאָוו־קראַוס האָט זיך געענדיגט מיט אַ זיג מיט אָרלאָוו'ן.

אויסשטעלונג פון „סטאַרט"

(—) די אויסשטעלונג פון „סטאַרט", האָט ווייטער גרויס ערפאָלג. דער אויסשטעלונגס זאַל אויף פּיעטרקאָווער 74 איז שטענדיג פיל בעזוכער.

יעדער בעזוכער בעקומט בחנם אַ קופּאָן, וועלכער בערעכטיגט אַנטיילצונעהמען אין גורל פון 8 פון די בעסטע בילדער פון די אויסשטעלער. די ציהונג וועט פאָרקומען אין טאָג פון דער שליסונג פון דער אויסשטעלונג.

צו די וואַהלען צום 16 ציוניסטישען קאָנגרעס

קאָמוניקאַט

נעכטען האָט זיך בעוויזען אין דער צייטונג אַ קאָמוניקאַט פון ה' משה העלמאַן, וועלכער בעשטימט די וואַהלען צום ציוניסטישען קאָנגרעס אין אַ אַנדער לאָקאַל.

אַלע גרופּירונגען פון דער אַלגעמיין־ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע („עת לבנות", „על המשמר" און „רעוויזיאָניסטען") ווי אויך „פּועלי ציון" (פעראייניגטע מיט צ.ס.פּ.) מאַכען בעקאַנט, אַז די וואַהלען צום ציוניסטישען קאָנגרעס קומט פאָר זונטאָג, דעם 30 יוני, פון 10 אַ זייגער פריה ביז 10 אָוועגד אין לאָקאַל פון פעראייניגטען שקל־קאָמיטעט צעגעלניאַנאַ 4

אין נאָמען פון

„עת לבנות" (—) ד"ר י. ראָזענבלאַט

„על המשמר" (—) ח. מרגליות

„רעוויזיאָניסטען" (—) ד. סאַלאָמאָן,

„פּועלי ציון" (פעראייניגט מיט צ.ס.פּ.) (—) י. גאָלדין

8187 וואַהל־קאָמיסאַר (—) אַ. שפּירא.

ספּאָרט־צירק

דאָמבראָווסקי־פּלאַץ.

היינט — קעמפען:

קאַרנאַץ—אָרלאָוו; קאַרש—קעהלער,

ענטשיידונגס־קאַמף רעוואַנש אויף סטיבאָרס פערלאַנג

סטיבאָר — פּאַשאָף

ענטשיידונגס־קאַמף וויינרא—שטעקער

אַכטונג הענטשקע אַרבייטער!

מאָנטאָג, ד. 1 יולי, 8 אָוונד קומט פאָר ווסכאָדניאַ 70 אַ פערזאַמלונג פון אַלע הענטשקע אַרבייטער און אַרבייטערינס וועגען וויכטיגע פראַגען. אין זייער אייגענעם אינטערעס מוזען אַלע אונבעדינגט קומען.

די פערוואַלטונג פון טעקסטיל־פעראיין אָפּטיילונג 7 „נייע".

אל כל בוגרי „השומר הצעיר", חזק!

הנכם נתבעים להיות ביום הראשון בלודז ולהצביע על הרשימה המאוחדת של „התאחדות" „והשומר הצעיר" מספר 5. כלכם נדרשים לעמד ביום זה ברשות ועדת הבחירות ולהעביר תעמולה לטובת רשימתנו. זכרו! חזק ואמץ! הנהגת הקן

הסתדרות צעירי מזרחי קילינסקה 44

שבת, פ' בהעלותך 4 נ.מ. ווערט פאָרטגעזעצט דאָס לערנען שמנה פרקים לרמב"ם דורכ'ן ח' פיליק.

7 א. ז אָבענד קומט פאָר אין אַ ספּעציעל פייערליכען פאָרם דער מכבת עונג שבת צו וועלכען עס איז ספּעציעל איינגעלאַדענט געוואָרען דער ח' אלימלך ניימעלד פּרעזידענט פון „צעירי והחלוץ המזרחי" אין פּוילען. מיט די בעטייליגונג פון די ח"ח משה העלמאַן, הרב גוטקאָווסקי, זילבערשטיין א. א. הועד.

אכטונג שרעפער!

איהר ווערט גערופען פערשרייבען זיך אין אייער פעראיין פּיעטרקאָווער 56 וו. 63. עס ליגט אין אייער אייגענעם אינטערעס. איינגיכען קומט פאַר די גרינדונגס־פערזאַמלונג מיט וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג. פערשרייבט זיך כדי צו קענען אַנטייל נעמען אין דער פערזאַמלונג.

ביי דיקלייביקייט

ווירקט דער קורמעסיגער געברויך פון נאַטירליכען ביטער וואַסער

Franciszka Józefa

ביי דער דאַרם־טעטיקייט ערפאָלגרייך און מאַכט דעם קערפּער שלאַנק. אַ סך פּראָפעסאָרען רעקאָמענדירען ביי הערץ־פעטיקייט אַ דריטעל גלאָז ביטער וואַסער פון

פראַנץ יאָזעף

יעדענמאָרגען, מיטאָג און אָוונד.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעטשנעס.

ציוניסטישע פרויען!

נוצט אויס אייער וואַהל־רעכט צום קאָנגרעס!

שטימט זונטאָג פאַר דער ליסטע פון „עת־לבנות" נומ' 2.

Przymusowe licytacje.

Magistrat m. Łodzi — Wydział Podatkowy — niniejszem podaje do wiadomości, że w dniu 10 lipca 1929 roku miedzy godz. 9-ta rano, a 4-ta popoł. dniu, odbędą się przymusowe licytacje ruchomości u niżej wymienionych osób za niewpłacone podatki.

1. Abramowicz B., Aleńsandrowska 26, meble
2. Berger Ch., Pomorska 25, meble
3. Binensztok S., Brzezińska 51, meble, 5 worków mąki
4. Borzykowski J., Brzezińska 19, maszyna do szycia, meble
6. Dankiewicz N., Brezzińska 68, meble
7. Gelbart, Nowomiejska 4, meble
8. Goldberg I., Zgierska 18, meble
9. Grynbaum A., Aleksandrowska 26, meble
10. Goldsztajn L., Brzezińska 28, lustro, towary spożywcze
11. Halpern I., Zgierska 28, meble
12. Hochmyc A., Podrzeczna 10, meble, żyrandol
13. Kraków Sz., Zgierska 18, meble
14. Kirszenbaum Z., Aleksandrowska 22, meble waga
15. Karwacki K., Zgierska 172, meble
16. Krojcer J., Mickiewicza 7, meble, maszyna do szycia
18. Kołatka M., Północna 14, meble
20. Lipman Wildman, Kalenbach 32, meble
22. Moszkowicz I., Pomorska 91, meble
23. Markowicz M., Pieprzowa 6, meble
24. Neuchaus, Nowomiejska 32, wyroby żelazne i stalowe
25. Psarski J., Aleksandrowska 127, meble
26. Rozencwajg J., Brzezińska 23, meble
27. Rozencwajg J., Cymera 9, meble
28. Russak J., Pieprzowa 6, meble
29. Rozensztajn Ch., Aleksandrowska 21, kredens cukier
30. Rozental D., Podrzeczna 8, 25 szt. garniturów
31. Rachowski J., Aleksandrowska 114, meble
32. Stasiak W., Spacerowa 10, meble
33. Sujet R., Młynarska 9, meble
34. Szmuklarski M., Aleksandryjska 18, meble
35. Szmechel E., Brzezińska 152, meble, maszyna do szycia
36. Świeczka N., Brzezińska 60, meble
37. Szyller A., Kochanowskiego 17, meble
38. Trafalski W., Konstantynowska 19, meble
39. Urbanowski J., Cmentarna 12, meble
40. Wiener N., Pomorska 20, meble
41. Wolf A., Aleksandrowska 91, maszyna do szycia
42. Waksman L., Młynarska 27, 10 kg. skóry
43. Wainkranc Ch., Pomorska 8, meble
44. Waksberg Ch., Konstantynowska 58, meble
45. Weiss O., Aleksandrowska 131, meble
46. Zylbersztajn Ch., Zgierska 44, maka
47. Biderman I., Podrzeczna 10, firanki
48. Brzyski M., Wschodnia 13, meble, waga
49. Belfer J., Aleksandryjska 2, meble
50. Brandt I., Brzezińska 90, meble
51. Bursztajn C., Kielbacha 32, meble
52. Brzykot J., Rzeszowska 13, maszyna do szycia
53. Buda F., Młynarska 26, meble
54. Brendzel Ch., Pomorska 25, meble
56. Charemza A., Wschodnia 26, kanapa, kasa
57. Cymbalista I., Brzezińska 17, szafa
58. Ciurapska St., Drewnowska 19, pianino
59. Calecki A., Solna 7, szafa
60. Działoszyński N., Wschodnia 20, meble
61. Działowski B., Aleksandrowska [illegible], meble, 2 kołdry
62. Dykman Ch., Nowomiejska 19, 100 szt. lamp.
63. Goldsztajn L., Aleksandryjska 4 meble
64. Gruszczyński W., Młynarska 30 meble
65. Grinbal L., Pomorska 67, towary spożywcze
66. Goldberg B., Pomorska 67, kredens
67. Gutke M., Pomorska 67, meble
68. Goldberg I., Podrzeczna 10, meble
69. Gudes M., Podrzeczna 25, meble
70. Hofman J., Aleksandryjska 5, meble
71. Holwek F., Ogrodowa 36, meble
72. Haltrecht H., Pomorska 77, meble
73. Jaroszyńska M., Lutomierska 13, szafa, węglarka.
74. Kaczmarski J., Wschodnia 22, meble
75. Kenig D., Wschodnia 26, meble
76. Kraśnicki B., Sadowa 2, meble
77. Krening N., Ogrodowa 29, meble
78. Kirszbaum M., Podrzeczna 27, meble
79. Kirszbaum J., Podrzeczna 9, 2 szafy
80. Kohn T., Nowomiejska 19, materjały piśmienne
81. Kohn I., Pomorska 67, meble
82. Knobel Sz., Zgierska 54, meble
83. Mentlik I., Franciszkańska 40, zegar, 10 kop jaj
84. Mierczyński Sz., Kalenbacha 9, meble
85. Miński J., Lutomierska 17, meble
86. Majewski A., Zgierska 132/134, meble
87. Nicht Z., Cmentarna 8, meble
88. Olszer M., Pomorska 79, meble
89. Olszer J., Pomorska 79, szafa
90. Proppe E., Skarbowa 23, maszyna do pisania
91. Podczaska A., Zgierska 146, meble, maszyna do szycia
92. Rozen H., Aleksandrowska 24, towary spożywcze
94. Rozman I., Podrzeczna 31, meble
95. Smolarz Sz., Franciszkańska 17, meble
96. Szymkiewicz B., Podrzeczna 11, meble
97. Szajbe Ch., Nowomiejska 15, meble
98. Szwalbe A., Konstantynowska 52, kredens
99. Szczerbacki Sz., Solna 9, meble
100. Szipper M., Pomorska 41a, pianino
101. Tragarz M., Zgierska 114, meble, mąka
102. Wakswasser A., Wschodnia 26, meble
103. Wolman M., Nowomiejska 15, 10 tuz pończoch
104. Weic B., Pomorska 15, meble, 2 kapy
105. Wójcik F., Zgierska 74, meble
106. Zonenberg Sz., Pomorska 78, meble
107. Zakrzewski J., Podrzeczna 25, meble, maszyna do szycia
108. Związek Handlowy, Konstantynowska 90 maszyna do pisania

W dniu 11 lipca 1929 roku między godz. 9-tą rano, a 4-tą popołudniu.

109. Baharier M., Narutowicza 38, meble
110. Benke R., Gdańska 110, rolwaga
111. Beck A., Podleśna 12/14, meble
112. Berkenwald S., Piotrkowska 110, meble
113. Benke R., Gdańska 110, maszyna do pisania, meble, 100 ram
114. Domanowicz R., Zakątna 85, meble
115. Dasler R., Tkacka 3, meble
116. Eiger S., Gdańska 46, meble, radjo aparat, dywany, żyrandol
117. Eljasonówna A., Zachodnia 37, meble
118. Fiszer M., Piotrkowska 112, meble, maszyna do pisania, prasa
119. Frajman I., Sienkiewicza 22, kredens
120. Frenkel J., Al. Kościuszki 53, meble
121. Galusiński St., Piotrkowska 108, meble
122. Grasgrin W., Sienkiewicza 39, meble
123. Giersz L., Wschodnia 31, 60 kg. mydła
124. Meller - Gepner Piotrkowska 17, meble
125. Glanc L., Piotrkowska 25, meble, maszyna do szycia
126. Jelski M., Cegielniana 26, meble
127. Janeczek W., N. Cegielniana 48, meble
128. Jakubowicz I., Gdańska 24, meble
129. Komar, Rybar i Gerliński, Piotrkowska 63, meble
130. Krause R., Zawadzka 23, meble
131. Koziorowski St., maszyna do pisania, biurka, lampy
132. Kruk W., Przejazd 14, pianino
133. Lupka Ch., Sienkiewicza 29, meble
134. Lemberg D., Al. I Maja 21, zegar
135. Lerman Ch., Żeromskiego 27, meble
136. Majzler M., Wschodnia 43, meble
137. Morgentaler I., Zakątna 15, meble, firanki
138. Neuchaus B., Kolejna 13, waga
139. Rozenblat E., Cegielniana 68, waga, stolik
140. Ryba N., Sienkiewicza 9, maszyna do pisania
141. Ruprecht J., Pograniczna 49, kredens
142. Szochet I., Żeromskiego 44, meble, gobelin
143. Silberberg M., Zielona 7, 60 mtr. towaru.
144. Tyberg M., 6-go Sierpnia 31, węgiel, drzewo
145. Tangerson Ch., Zawadzka 27, meble, waga
146. Ulrichs M., Piotrkowska 45, stoliki
147. Ulbricht K., Andrzeja 54, meble
148. Wojciechowski F., Sienkiewicza 7, meble
149. Zylberberg Sz., Zakątna 19, meble
150. Żółty A., Cegielniana 28, szafa
151. Akerman E., Cegielniana 59, meble
152. Abramson M., Południowa 28, maszyna do mielenia czekolady
153. Anachowicz A., 6 Sierpnia 46, meble
154. Ab J., Piotrkowska 85, meble
155. Bauman A., Cegielniana 59, szafa
156. Brzoza I. Wschodnia 45, meble
157. Broner M., Wschodnia 40, meble
158. Becher M., Wschodnia 31, szafa
159. Brzyski M., Wschodnia 33, meble
160. Braun Sz., Wschodnia 33, meble
161. Borowsko Sz., Wschodnia 34, meble
162. Biderman M., Wschodnia 34, meble
163. Bornsztajn M., Wschodnia 34, meble
164. Bretsztajn A., Wschodnia 40
155. Blander Sz., Wschodnia 40, szafa
156. Berger Sz., Wschodnia 43, kasa
157. Brzoza I., Wschodnia 45, meble
158. Bitterman Z., Sienkiewicza 15, meble
159. Becylec A., 6 Sierpnia 46, meble
160. Beer I., Południowa 6, firanki
161. Berman Ch., Wschodnia 45, kredens
162. Czarny M., Wschodnia 33, meble
163. Chęciński S., Cegielniana 61, szafa
164. Drabinowski, Zawadzka 21, zegar
165. Domagała I., Cegielniana 136, szafa
166. Dyszkin S., Piotrkowska 51, meble
167. Druzke A., Zakątna 43, meble
168. Erland Wł. Zakątna 25, meble
169. Friedman A., Piotrkowska 9, maszyna do cięcia papieru
170. Fuchs U., Wschodnia 34, szafa
171. Frenkiel J., Wschodnia 34, maszyna do szycia
172. Frinke H., Zakątna 45, meble
173. Ginter M., Cegielniana 59, meble
174. Geclik H., Sienkiewicza 15, meble
175. Granek Sz., Wschodnia 25, meble
177. Górzyński Br., Zakątna 28, meble
178. Hajman A., Wscahodnia 45, meble
179. Hermalin H., Zawadzka 1, perfumy i mydła
180. Jakubowicz M., 6 Sierpnia 29, meble
181. Koplowicz T., Zawadzka 33, biurko
183. Kosińska M., Sienkiewicza 15, maszyna do szycia, meble
185. Koziorowski St., Piotrkowska 112, żerandole i lampy
186. Krowiranda Fr., Zakątna 35, szafa
187. Lasman M., Wschodnia 35, szafa
188. Lewin Ch., Wschodnia 45, 10 szt. towaru
189. Lajzerowicz Ch., M., Południowa 13, maszyna do szycia, meble
190. Losiewicz A., Zakątna 45, otomana
191. Majlech R., Wschodnia 45, meble
192. Milner Ch., Cegielniana 64, meble
193. Majzler M., Wschodnia 43, meble
194. Marchewski W., Wschodnia 44, meble
195. Minzberg A., 6 Sierpnia 53, maszyna do szycia
196. Naftulewicz D., Wschodnia 34, meble.
197. Piotrkowski M., Wschodnia 43, maszyna do szycia.
198. Podrygała T., Wschodnia 43, meble.
199. Prywacki K., Wschodnia 44, meble.
200. Rubinlicht M., Zachodnia 49, lustro.
201. Rataj A., Zawadzka 9, kredens.
202. Rokitowicz M. Ch., Wschodnia 43, meble.
203. Rapaport J., Południowa 44, maszyna do pisania, meble.
204. Ordynans S., Cegielniana 61, meble.
205. Rozencwajg M., Wschodnia 37, meble.
206. Rotbard J. L., Wschodnia 34, meble.
207. Rozenberg B., Piotrkowska Nr. 103, kasa ogniotrwała, meble.
208. Rozenblum M., Południowa 12, 20 metrów gobelinu.
209. Romaszkin A., Zakątna 12, meble.
210. Szwarcog I., Zawadzka 29, meble.
211. Szattan M., Wschodnia 40, meble.
212. Silczek Fr., 6-go Sierpnia 46, maszyna do szycia.
214. Szlafer E., Wschodnia 34, meble.
215. Skulski I., Wschodnia 43, meble.
216. Szwarcberg M., Piotrkowska 45, meble.
217. Szulc A., Zakątna 45, meble.
218. Tyberg A., Południowa 2, lampy elektr.
219. Tatarkowski Ch., Wschodnia 45, meble.
220. Unger M., Zawadzka 18, meble.
221. Wiślicki A., Zielona 61, meble.
222. Wajntraub H., Wschodnia 34, meble.
224. Walanczewski Wł., Zakątna 12, kredens.
225. Zylberberg L., Zielona 33, meble.
226. Zarąb M., Wschodnia 41, opał.
227. Zysman M., 6-go Sierpnia 35, meble.

W dniu 12 lipca 1929 roku między godz. 9-tą rano, a 4-tą popołudniu.

228. Arndz T., Piotrkowska 175a, sześć opon do samochodów.
229. Antczak A., Sienkiewicza 91, meble.
230. Aniołkiewicz L., Zamenhofa 38, pianino.
231. Bazler T., Sienkiewicza 79, maszyna do szycia, meble.
232. Cieślak Fr., Sienkiewicza 79, meble.
233. Fułczyński J., Sienkiewicza 71, meble.
234. Godos F., Wólczańska 181, szafa.
235. Golec M., Wólczańska 222, maszyna do szycia, meble.
236. Henelt P., Zamenhofa 38, kredens.
237. Kaczorowski Z., Sienkiewicza 62, meble.
238. Kirbitz R., Zamenhofa 26, kredens.
239. Lurkowicz M., Wólczańska 181, maszyna do szycia, meble.
240. Mizer B., Sienkiewicza 71, szafa.
241. Markowski J., Sienkiewicza 89, kredens.
242. Orkisz J., Sienkiewicza 95, meble.
243. Płonka K., Sienkiewicza 69, meble.
244. Piotrkowski J., Wólczańska 185, meble.
247. Rotberg H., Wólczańska 168, maszyna do szycia, meble.
248. Sobański J., Sienkiewicza 91, maszyna do szycia.
250. Śliwiński J., Sienkiewicza 89, meble.
251. Słabik J., Wólczańska 222, kredens.
252. SS-ów Teskego, Napiórkowskieego Nr. 42, biurko.
256. Zylberberg N., Sienkiewicza 74, meble.
257. Zakład Cukierniczy, Sienkiewicza 79, urządzenie sklepowe.
259. Zeoler W., Wólczańska 222, meble.
260. Baruch S. I., Perła M., Piotrkowska 238, maszyna do pisania, meble.
261. Boraks Sz., Różana 10, meble.
262. Buchner St., Mazurska 6, meble.
263. Bartyniak J., Radwańska 49, dwadzieścia kg. mydła.
264. Baruch S., Piotrkowska 225, meble.
265. Dobrzyniak J. Sz., Pabjanicka 38, trzy worki mąki.
266. Dymant J., Nowomiejska 29, meble.
267. Ertel A., Zamenhofa 36, meble.
269. Fajn I., Piotrkowska 200, pianino, meble.
270. Goldberg E., Karola 26, meble.
271. Jezierski F. Sz., Pabjanicka 60, kredens.
272. Joskowicz A. Sz., Pabjanicka 37, maszyna do szycia.
273. Kürbitz R., Zamenhofa 26, pianino.
274. Kobylański A., Marysińska 42, meble.
275. Łukowski M., Zamenhofa 10, meble.
276. Lipski H., Zgierska 5, 9 żyrandoli.
277. Mikoszewski K., Kątna 56, bilard.
278. Mader J. Sz., Pabjanicka 92, szafa.
279. Nachtsztern M., Zamenhofa 15., meble.
280. Olszewski Wł. Sz., Pabjanicka 20, meble.
281. Pokorski J., Rzgowska 91, umywalka.
282. Pawłowski T., Kowieńska 2, szafa.
283. Reprezentant Browar. Chełm., Kilińskiego Nr. 121, maszyna do pisania.
284. Stępniewski St., Rzgowska 109, meble.
285. Welzand J., Rzgowska 20, meble.
286. Zylberberg N., Sienkiewicza 74, meble.
287. Zerbe O., Piotrkowska 229, meble.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספעציאליסט פאר הויט-, האר- און וענערישע קראַנקהייטן
... רענטגען- ... שטראַלן ...
קוואַרץ-לאַמפּ, עלעקטרא-טעראַפּיע.
נעהמט אָן פון 6 ביז 9 אין אָוונט.

אכטונג!
צו פערמיטען
1 צימער פארטער און 1 צימער און קוך אויך
הויכע קעלערס גוטען צושטאנד פאבריקס-
לאקאלען מיט עלעקטרי, צו פערקויפען פאר-
שידענע כלים פאר אויסארבייטונג פון שאקאלאדע
צוקערווארג וואפלען עטיקעטען צו קארמעלען ביי
ווראבלעווסקי נאוואַריעסקא .21

א געוועלב מיט א שויפענסטער
ווי אויך 2 שטובען צו פערמיטען אויף
זאמענהאף גאס 6 צו ערפארן זאכאדניא 66 לעווין

Zgubiono weksel
na 50 zł. wystawca Alwin Proppe na zlecenie L. Margulis, płatny był 20 6 1929 r. oddać Garcewicz, 28 p. strz. kan. Nr. 3. weksel ten zostaje unieważniony.

פאר אייער אפפאהרען
אויף זומער - וואוינונג
אדער אין א קור-ארט
בעהאלט אייערע ווערט פא-
פירען און א פייער-פערזיכער-
טער אין געפאנצערטער קא-
סע, וועלכע איהר בעקומט
נייע און אלטע צו די בע-
קוועמסטע בעדינגונגען, די
אדרעס זאגט די אדמינ. פון
דער צייטונג

— א —
שפריץ-דרוקער
צו דרוקען אפאשקעס
קראוואטען-שטאף זיידענע
שאלען א. א. וו. ס'ווערט
אויך אויסגעלערנט דאס
פאך אויף דער שטעל.
די אדרעס צו ערפ. אין
אדמינ.

צו פערמיטען
1 צימער און קיך אלס
סוב-לאקאטאר זאכאדניא
11 ביי רוינג מעק-
לערס געוואונשען.

א וואוינונג
אויף גייערס מארק פון
איין צימער אין בעסטען
ארדנונג איז פון זאפארט
צו פערמיטען. צו ער-
פאהרען נאפיורקאווסקא
7 ביי דרוקער

2 יונגעלייט
ווערען געברויכט
אין שפייזעוועלב אין
אנדזשעיאוו ביי לאדז
צו ערפאהרען ביי חיים
פוקס און נתן ראזענ-
בלום אין אנדזשעיאוו.

ס'ווערט אבגעגעבן
אנ'ארט צו שלאפן
פאר אן אנשטענדיגען יונ-
געמאן ביי א ארנטליכער
פאמיליע. צו ערפארען
פעטריקאווער 35 וואו-
נונג 35.

קינדער-וועגעלעך
פאר שפאציר, ספארטאווע, ווי
אויך בעטלעך און קינדער
ראווערען, עקספעדעלט
א מביליגסטע,
א מגינסטיגסטען אויף
די בעסטע בעדינגונגען פירמע
„POLWÓZ”
פיעטריקאווער 85
אין הויף, 2. פויער.

אן אויסלענדישע
דעקעל-שער
אין בעסטען צושטאנד
געלעגנהייטליך צו פער-
קויפען אין גילזען פאב-
ריק „רעקארד” לאדז
זאוואדזקא .34

לעהרערין
און גוטע פעדאגאגין ער-
טיילט אונטעריכט פאר
דערוואקסענע אין דער
פוילישער יודישער און
דייטשע שפראכן. צו בי-
ליגע פרייזן. לאסמאן
בזשעזשינער 15

א גענוי-
בערטע פרנסה
אין רודא פאביאניץ אין
בעסטען פונקט, שווארצן
וועג איז צו פערמיטען א
געוועלב אויף לעבענסמי-
טעל אין א בודקע פאר א
שוסטער צו א ביליגן פרייז
צו ערפאהרען גלובנא 22
ביי מילער

א לערן-
יונגעל
פון אנשטענדיגע עלטערן
קען זיך מעלדען
אין טאמבוריר-אנשטאלט
שאר, גדאנסקא 24

DYREKCJA
KOLEI ELEKTRYCZNEJ ŁÓDZKIEJ, Sp. Akc.
podaje do wiadomości, że
kierunek jazdy linji Nr. 15
ulegnie zmianie od soboty, dnia 29 czerwca 1929 r.
Pociągi linji 15 biec będą: od ul. Rokicińskiej przez ul. Zagajnikową, ul. Przejazd, ul. Piotrkowską, Plac Wolności i ul. 11-go Listopada do Zdrowia i z powrotem. 8164

השבת אבדה
מיטוואך פאַר-נאַכט האָב איך אויפ'ן אלעק-
סאנדערער ... פארלוירן 4 וועקסלען און
איין ... אויף 400 זל. ווי אויך א
אינקאַסאָ-קוויט אויפ'ן נאָמען פון ש. ר' זונענבערג
פון קלינהאנדלער בא... 2. די אלע
וועקסלען ווערן ערקלערט פאר אומגילטיג. דער
געפינער בעליבט צו ... ש. ראזענבערג,
... 11 אדער אין אדמין. פון דער צייטונג.

אויף ראטעס! דאמענפאלטענס

אבארדין, זײדענע, גומי=פאלטענס בערבערען, זאמש און אין אלע מאדערנסטע קאלירען, גאלאנטעריע, עלעגאנטע הערען= און דאמען=וועש, סאלדרעס, גאבעלין-דעקעס, שירעמס, זײדענשטאפען שוה=ווארען און א. וו. ארט

— עמפפעהלט —
צו קאנקורענץ=פרײזען „קרעדיטפאל", לאדז, פיעטריקאווער 70, פראנט, 2-טער שט. גינסטיגע בעדינגונגען.

LUNA

אנהויב 5 א זײגער נאכמיטאג. פרײזען פון די פלעצער פערקלענערט

הײנט און פאלגענדע טעג! גרעסטער קלו פון סעזאן פון געניאלער רעזשי פון D. W. GRIFFITH

„שׂוּפְרוֹת פּוּן לִיבֶּע"

אין די הויפטראלען: האונדערשעהנע דראמאטישע דראמע, געזאנג פון א גרויסער ליבע אין די הויפטראלען
קאנצערט-טריא: MARY PHILBIN, LIONEL BARRYMORE, DON ALVARADO

Grand-Kino

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה' ר. קאנטאר. שבת און זונטאג פון 12 בײטאג פרײזען אויפ 1. סעאנס 50 גר. און 1 זל.

4 ליבלינגס=סטארס אין דאפעלטען פראגראם — 4 ליבלינגס=סטארס אין דאפעלטען פראגראם
NORMA SHEARER, LEW CODY, CARMEL MIERS i VERA VERONINO

די אויסגעטרוימטע כלה! לעבענס-טומעל

פרעכטיגע קראנישע סאלאן-קאמעדיע געשטיצט אויף א ל בעס-מויספרשטענדיש. — טעטער און מאכטער קעמפען צו געווינען א געמיינזאמען געליבטען.
סענזאציאנעלע דראמע פול מיט שטארקע אמגרודקען גרויסע ליבעס-פאסירונגען. אנגעהערטער פערואס.

APOLLO

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה' צ. קאנטאר

הײנט און פאלגענדע טעג! גרויס=פילם=מײסטערווערק, רעזשי A. DUPONT הײנט און פאלגענדע טעג

„די וועלט בײנאכט"

Anna May Wong, Gilda Gray, Jameson Thomas

מעכטיגע ליבעס-דראמע, וואס ענטפלעקט דאס נאכט-לעבען פון די לאנדאנער דאנסינגס. אין די הויפטראלען:
נעכסטער פראגראם: „לעבענס=קארוזעלע"
סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לײטונג פון צ. קאנטאר

ODEON

וואונדערשעהנער פילם א. נ.

„בלויער וואלץ"

גרויסער קראטישער פילם אין די הויפטראלען:
SIGFRIED ARNO, VERA VERONINA i ALBERT PAULIG
אויסערן פראגראם א פארס.

WODEWIL

הײנט און פאלגענדע טעג! שאמפאניער קאמעדיע

דער פירשט און די טענצערקע

סאלאן-קראטישער פילם מיט'ן אנטײל פון די ליבלינגען פון ג' פובליקום אין די הויפטראלען:
LUCY DORAINE WILLY FRITSCH
אויסערן פראגראם א פארס.

CORSO

דער לאנג נישט — געזעהענער — HOOT GIBSON
אין דער גרויסער צירק=פאראדע א. נ.

ריטא די צירק=ארטיסטקע

סענסאציאנעלע צירק-דראמע. אין דער ראלע פון דער אקראבאטקע DOROTA GULLIVER
אויסערן פראגראם א פארס.

אנ'ארט צו שלאפען

פאר 2 פרײלײנס
מיט זעמטליכע בעקוועמליכקײטען
ווסכאדניא 25 ביי פאמעראנץ.

קאפיטאליסטען

וועלכע ווילען אנטײל נעהמען אין דער גרינדונג פון א קאאפעראטיוו-באנק, וועלכע זאל געשלאסען זײן שבת און יום טוב ווערען געבעטען איהרע אדרעסען אונטער A. B. 10,000 אין דער אדמיניסטראציע פון דער צײטונג אפצוגעבען.

Unieważnienie.

Unieważniam poniższe 3 protesty z wystawienia T. Kusińskiego, Konstantynowska 77, a zlecenie S. Wajngartena, Nowomiejska 6, zgubione dn. 25 czerwca 1929 r. 1) Zł. 50 pł. 6/6 29, 2) Zł. 50 pł. 9/6 29, 3) Zł. 50 pł. 16/6 29. Zastrzeżenia uskuteczniam. Znalazca zechce zwrócić do S. Wajngartena. Nowomiejska 6.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 26-02

אינערליכע קראנקהײטען. ספעציעל פאר לונגען-און הארץ-קראנקהײטען, בעשטראהלונגען און קינסטליכע ... פון 3—5 נאכמיטאג.

Dr. A. MAZUR

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקהײטן ווי אויך שטים און שפראך-פעהלער
חסכאדניא 65, טעל. 66-01
(אײנגאנג אויך דורך פיעטריקאווער 46).

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהײטן
קאנסטאנטינער 9, טעל. 27-81.
... פון 12—2 און פון 5—7. ... און ... 17 פון 11—40 און פון 6—8

דער בעוואוסטער

רעסטאראן פון מ. פאגעלמאן

מאכט בעקאנט דעם געעהרטען פובליקום, אז בײ מיר איז צובעקומען געשמאקע

פריהשטיקען, מיטאגען און אווענטברויטען

מילכיגע און פלײשיגע

מיטאגען פון 2⁵⁰ זל. • אווענטברויטס 1²⁰ זל.

דער בופעט איז פערזעהן מיט אין און אויסלענדישע געטראנקען.
דער רעסטאראן איז אפען ביז 2 א זײגער בײנאכט.
מיט אכטונג מ. פאגעלמאן, צעגעלניאנא 42. טעל. 78-20

אכטונג! אכטונג!

בוכבינדער, ליניערער!

מאנטאג, דעם 24-טען יוני ד. י. איז אויף דער פערזאמלונג פון בוכבינדער און ליניערער בעשלאסען געווארען, אז פאר ארבײטס-לוין מוז מען נעמען געלד. פאר אויסגעארבײטע פערטיגע סחורה 25°/₀ געלד און 75°/₀ וועקסלען. דערזעלבער צענניק איז ווײטער גילטיג. די פערוואלטונג.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען
מעטאל-בעטען, שטאציר-מטראצן לאך, מטראצען: געבעטע, רוזשעטע ווי אויך צו האלץ, בעטען „Patent" ליוס מאמ, וואש-מאשינען און היגיענישע קעס שפבילוגטען
אין פאבריק-לאגער
DOBROPOL, Łódź
Piotrkowska 73 w podw'

אכטונג! אכטונג!

פענסיאנאט ווינער

גלאווגא, נאווא-ווארבאלאוו

5 מינוט פון באהנהויף.
ערשטקלאסיגע קיכע. טרוקענע סאסנאווען וואלד. מעסיגע פרײזען. אויך צו ערפאהרען אין לאדז, בײ ווינער, ווסכאדניא 27. שטרענג כשר.

Dr. med. W. EYCHNER

גינעקאלאג-אקושער
נאווראטא 11
טעל. 84-72
... פון 2—6 ...

Dr. ADAM GROSGLIK

Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
... און ... קראנקהײטען ... פון 4—7 ...

רעפארמאצקיע-פילען

מיט דער מארקע גײסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעומאטיזם, לעבער-לײדען, נעגען דיקקייט, אמ-רעטיזם, דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון הע-מאראידען, רײניגען דאס בלוט און בײ נײגונגען צו אבסטרוקציע — גינסטיג דורכרײניגונגס-מיטעל.
צוגעבראכען 1 אדער 2 פילען א נאכט פרײז פון א שאכטעל 1.35
אויסארבײטונג פון דער אפטײק
Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4
צו פערלאנגען אין די אפטײקען און סקלאדען מיט'ן „גײסטליכען" (Zakonnik)
464

מאשין-לעבער

ווערן אויסגענעהט
נארדמאן ציגל-גאס 29.

אכטונג, שטריקער!

איך מאך בעקאנט, אז מײן מעכאנישע שלאסער=ווערקשטעל איז איבערגעטראגען פון נאוואמיעסקא 6 אויף 36 פאלודניאווא 36

עס ווערען געמאכט: אײזערנע טישען, רינגעל-אפאראטען, גארן-שטענדער מיט פארצעלאן-אויגען, אויסטײל-קעם, שלעסער, פערשידענע רעפאראטורען ווי אויך שווײסען. די בעשטעלונגען ווערען אויסגעפיהרט שנעל און פינקטליך.
מיט אכטונג B. WEREBEJCZYK, Łódź, Południowa 36

דער בעוואוסטער

פענסיאנאט „ZDROWIE"

אין לוטאמירסק בײ לאדז אינהאבער פרײדענרײך
מאכט בעקאנט, אז פון הײנט פרײטאג ד. 28. יוני הויבט אן צו קורסירען דער פראמוואי פון לאדז ביז לוטאמירסק.
בעמערקונג: דער פענסיאנאט געפינט זיך אין א טרוקענעם סאסנאווען וואלד און איז פערזעהן מיט א ערשטקל. כשר'ע קוך זעהר גוטע בעדינגונגען, פערשידענע געזעלשאפטליכע פערוויילונגען ווי אויך ראדיא און פאטעפאן. געדענקט גענוי דעם אדרעס פענסיאנאט „ZDROWIE" אינהאבער פרײדענרײך

פענסיאנאט „זנאמיראווסקי"

ווילא „ראזאליא", קאמינסק

פענסיאנאט

מײן לאנג-יעהריגער בעוו. און רענאמירטער

געפינט זיך אין דער שענסטער און בעסטער געגענד אין א גרויסען סאסנאווע וואלד, נישט ווײט פון דער סטאציע, אײנגעארדענט לויט די פערלאנגען פון היגיעניע און קאמפארט. גרויסע זוניגע צימערן, מיט באדע-צימערן און אלע בעקוועמליכקײטען. ראדיא / געשמאקע שפײזען שטרענג כשר! בעמ.: בעסגעוועגנט בעט מען מיטצוברענגען. 818

בעקאנטמאכונג!!! עס האט זיך געעפענט די בעקאנטמאכונג!!!

1=טע יודישע עלעקטרישע שלײפערײ

וואו עס ווערט אנגענומען צו שלײפען אלערלײ שערען, מעסער, ראזיר=מעסערס, קושישאקעס צו פלײש=מאשינען א.ז.וו. די ארבײט ווערט אויסגעפיהרט דורך א פראקטיצירטען פאכמאן רעיעל און פינקטליך

לאדז, 27 נאוואמיעסקא 27

(אײנגאנג דורך נאדלודקא 2, דורך די קארקען פאבריק אין הויף).
בעמערקונג: אזוי ווי שבת ווערט נישט געארבײט, ווערט געבעטען צו ברענגען פרײטאג אדער שבת-צו-נאכטס אויף זונטאג פריה אויסצוקויפען.

אבאנעמענטס=פרײז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א הײם; אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בײטאג און בײנאכט.

אנאנסען=פרײז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרײטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער ציים 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " " " 60— " " " " 4 "
נאכ'ן טעקסט—12 " " " " " 18— " " " " 8 "
פאר א מיליסעטער-שורה: ... דער שטאט 50 פראצ. טײערער. אויסל. 100 פראצ. טײערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.